

Серія „БОЖІ СЛІДИ”

ПІСЛАНЦІ З ТАЄМНОГО СВІТУ
Анастасія Волошин

Частина I

Львів 2008

УДК. 271.5 - 587.65 + 271.5 - 726.3
ББК. Э210.24 + Э377.109 (4УН) - 028.9
В - 686

Післанці з таємного світу. Анастасія Волошин / Збірник матеріалів. – ч.1. – Львів: В-во “Папуга”, 2008. – 128 с.

Пропоуємо увазі Читача паступне видання серії “Божі Сліди”. Це перший із ряду том з матеріалами про українську стигматичку с.Маріям ЧСВВ (Анастасію Волошин). До цього видання ввійшла перша книга про неї о.Г.Костельника. У додатку подаємо також інформацію про життя цього священика, який відіграв, як відомо, неоднозначну роль у долі Української греко-католицької церкви.

Автор світлин з Настею Волошин – Михайло Шалабавка, інших – Богдан Семків

Упорядник серії О. Петрук

© Упорядкування, редакція, О. Петрук, 2008

© Серія “Божі Сліди”, О. Петрук, 2008

ВІД УПОРЯДНИКА

Збирати матеріали про українських стигматиків вдвох з майбутньою дружиною ми розпочали влітку 1993 року, після неодноразових згадок про них кількома старшими людьми, з якими спілкувалися. Спершу видавалося samozрозумілим, що усі дані про такі цікаві і важливі події й явища повинні уже бути кимось зібрані й упорядковані. Але задля цікавості – та з метою бодай якось наблизитися до нершоджерела таємниці – ми зустрічалися зі свідками тих далеких подій, і в короткому часі усвідомили, що багатюща інформація, яку несуть у собі сногади очевидців, невідворотно втрачається з їх відходом у кращі світи...

Наші поїздки по містах та селах Західної України, розмови з людьми, які добре знали когось із українських стигматиків, чи кому ці „післанці з таємного світу” так чи інакше допомогли або підтримали, – змінили наші погляди на світ; напевне, змінили й наше життя. Ми нам’ятаємо усі ці гостинні домівки, з жодною з яких нас не відпустили без поживи для серця, думки й тіла, – так мовляв чинила „Цьоця”, Анастасія Волошин. Ми досі відчуваємо свіжість доторку до таїни, якою віяло з кожної розмови; а вона відкривалася – фактами, знаками та подіями – поступово. Деколи ми поверталися від Вас у мовчазній задумі, а деколи – жваво обговорюючи нову „знахідку” з Ваших розповідей. Усім Вам ми глибоко вдячні.

Протягом цих років ми не забували про свій обов’язок: розповісти іншим про те, що довідалися. Через різні обставини, серед яких є й об’єктивні, розпочинаємо серію видань про с.Маріям лише тепер. З жалем усвідомлюємо, що багато з тих, хто розповів нам про ці непересічні події, уже не прочитають цих стрічок. Однак вірно буде ствердити, що свідоцтва цих людей – як і життя Анастасії Волошин – є важливими не так для них самих, як для інших. Особливо для тих, хто не лише побачить це джерело, але не обмине й зуміє напитися з нього.

* * *

У томі I збірки матеріалів і свідочтв про Анастасію Волошин (1911-1994) передруковуємо першу книгу о.Г.Костельника про стигматичку, видану навесні 1936 року. В ній йдеться про те, як розпочалася стигматизація у молодій дівчині та коротко розповідається про пов'язані з цим явища та дари, якими вона була наділена.

Текст подається за першодруком, з максимальним збереженням авторського стилю та мови. Незначні редакторські правки полягали у заміні поодиноких полонізмів чи галицизмів (наприклад, заєдно – взаємно, бадати – досліджувати, мінута – хвилина) та деяких скорочень, для яких вжито звиклу сьогодні нотацію (цм – см, клг – кг, клм – км), у коректуванні окремих слів згідно сучасних норм (наприклад, кровавити – кривавити) та вживанні анострофа, якого автор не використовував. Окрім того, розкрито деякі скорочення (СС. – сестри, напр. – наприклад), назви народів написано з маленької літери, а прізвища містиків та святих, які Г.Костельник наводить латинкою, подано українською.

Олег ПЕТРУК

о.-др. Гавриїл Костельник

**НАСТЯ ВОЛОШИН
ДІВЧИНА ЗІ СТИГМАМИ.
ІСТОРІЯ СТИГМАТИЗАЦІЇ**

Львів 1936

Книжка не містить нічого, що противилося би науці віри і моралі, тому дозволяється нечатати.

У Львові, дня 27 березня 1936.
Від греко-кат. Митрополичого Ординаріату

†АНДРЕЙ Митрополит

I

ЯК Я ПІЗНАВ НАСТЮ

В одній із наших розмов про Настю Волошин о. др. В. Лаба, професор Духовної Академії, мій найближчий приятель ще з наших теологічних студій, сказав до мене: “Те що ти ціле життя шукав, те й знайшов”. Він мав на думці саме Настю з її стигмами та з чудесними явищами, що з цим зв’язані.

“Стигма” – це грецьке слово, що значить: уколєння, знамено. В церковній літературі це слово означає Христові рани; отже, людина зі стигмами (чи стигматизована) – це людина з Христовими ранами на своєму тілі.

Через цілу цю книжку тягнеться ланцюг, властиво, ціла система незвичайних, неймовірних речей. Коли читаємо про такі явища, то хочемо знати “духову легітимацію” автора, бо він тут виступає в характері свідка. Це нам улекшує зайняти становище до того, про що він пише. Ця вимога тяжить також і на мені, як на авторові цієї книжки, й тому тут у вступі мушу сказати дещо про самого себе.

Невдовзі по закінченні (теологічних і філософічних) студій я прийшов до переконання, що шкільна наука, особливо психологія (наука про душу), занадто зв’язана загальним, щоденним людським досвідом – тим чуттям, яке я пізніше назвав “чуття буденности”; всякі дивніші явища, що не годяться з перспективою “чуття буденности”, шкільна наука приймає щойно по довшій борпі, яка є апалогічна до горячки організму, що попав у недугу.

Завжди в житті я був самостійний у думанні і завжди шукав “глибшої правди”. Ідучи тим шляхом, я став студіювати спиритизм, медіумізм, гіпнотизм, теософію. Я й збирав такі незвичайні явища, коли вважав їх за більше характеристичні, то з книжок, то з часописів, то від людей – особливо від моїх гімназійних учнів. Я задумував колись написати книжку про ті речі, та досі ще не встиг. Наведу тут одну таку подію, бо вона придасться нам для кращого зрозуміння “апортів” Насті (“апорт” – це річ припесена духом).

Мій довголітній учень у гімназії Микола Л. мав 6 років у часі польсько-української війни, а походить він з одного підльвівського села. Один із українських вояків, що були на постой в домі Миколи Л., дуже любив малого Микольця, часто брав його на коліна, бавився з ним і щодня давав йому дві кістки цукру (для певійськових тоді цукор був педоступний). Той жовнір, пострілений ворожою кулею, загинув па очах малого Микольця. Батько Микольця справив йому похорон. Десь по тижневі сниться малому Микольцеві, що жовнір прийшов до нього, бавився з ним цілу ніч, а коли відходив, сказав до нього: “Не забудь, коли збудишся, що під подушкою маєш дві кістки цукру”. Так дійсно й було. Це повторялося ніч у піч майже впродовж цілого року, аж Микольцьо став ходити до школи. Родичі й били Микольця, бо посуджували його, що він відкись той цукор бере, але він міг дати тільки таку відповідь, що це йому приносить той жовнір, котрий і за життя мав звичай так обдаровувати його.

Студіюючи спиритизм, я по якомусь часі сам на собі помітив, що це паче опіум, що тут легко можна

попасти в манію, тому треба на себе вважати, щоб не зірвати з “природою”. Кожний на це згодиться, що ціле буття мусить творити одну систему, що в ньому все з усім мусить бути пов’язане – і те, що ми називаємо “природа”, і те, що називаємо “надприрода”. Це й було для мене ідеалом у моїх філософічних і теологічних працях, щоб я звів у гармонію “природу” і “надприроду”, науку і віру. Тому я мусів слідити за модерною біологією, фізикою, астрономією й іншими науками.

Моя загальна методична засада така: *ніяких див та чудес згори не виключати; якщо вони добре утверджені як факти, то треба їх сміло признати; не вільно деформувати явищ, щоб рятувати свою теорію; треба старатися все пояснювати природно, якнайдалше можна, але “природі” не можна згори ставити ніяких меж, ані форм; отже, коли “природа” доводить нас до “падприроди” (Бог, духи), то й це треба признати. Справжня й плідна критичність не в негачії дивних явищ, але в умілому підгляданні тайн життя-буття.*

Ту саму методу стосував я також до стигматизованої Насті Волошин.

***

Про Настю Волошин, як стигматизовану, я довідався вперше з львівського часопису “Wiek Nowy” в перших днях жовтня 1935 р. Своім звичаєм я відложив собі витинки з цього часопису і навіть надумувався поїхати до Насті, до села Млини коло Краківця, повіт Яворів. Та я не поїхав, бо зі Львова до Млинів нелегка дорога, чужа єпархія, незпайомий місцевий священик, тому я мав таке почуття, що непрошепому мені не

випадає їхати. Опісля про Настю часониси стали всяке писати і я перестав нею цікавитися, думаючи собі: якщо ця справа поважна, то вона сама собою мусить виплисти з-під каламутної води. Під кіпець жовтня мені було відоме, що Настя заходить на лікарській обсервації у львівському шпиталі, але де саме, цього я не знав.

Переломовим днем у моєму відношенні до Насті була неділя 10 листопада 1935 р. Перед полуднем був я в ректора Малої Семінарії, о. Мих. Хавлюка, а він мені оповів, що перед кількома днями був у тому шпитальному відділі (для нервово й умово недужих), де уміщена Настя Волошин; жалував, що її самої не бачив, але чув від пань, які її відвідували, що вона дійсно має стигматичні рани, що робить дуже добре вражіння, та почуває себе дуже нещасною між психічно педужими: плаче і просить, щоб її рятувати. Я сказав: коли так, то конче треба тою дівчиною зайнятися, і то зараз. По дорозі з Малої Семінарії до св. Юрія думав про це. Мене “вчепився” образ благородних старців Никодима і Йосифа з Ариматеї в день великої п’ятниці, коли вони призналися до знятого, вже мертвого Христа. В моєму серці повторився їх біль, сум, стид і рішучість – аж мені сльози покотилися з очей. Чому мене обняла така сильна симпатія до Насті, я тоді сам не знав справжньої причини, і тут ще читачеві її не зраджу. Вона далі вирине сама собою.

Але завважу, що я нічого не перебільшую, ані не прикрашую, а скрупульозно стараюся і в цілій книжці старатимусь віддати тільки дійспість. Ця дійспість така велика, що, власне, треба штуки, щоб її гідно схопити.

По проповіді, яку я мав на “дванадцятці” в архикатедрі св. Юрія, я пішов до Митрополита і розповів те, що довідався про Настю Волошип, та просив, щоб мені було вільно в імепі Митрополита ще з кимось піти до шпиталю для дослідження дійсного стану, а якщо справа виявиться поважною, то треба буде дівчиною зайнятися. Митрополит дуже радо згодився на мою пропозицію, сказав, щоб я дібрав собі одного або й двох священників, та щоб опісля поінформувати його про вислід.

Я попросив отців крилошап д-ра В. Лабу й А. Ковальського, що згодилися піти зі мною до шпиталю. Митрополитові хтось був сказав, що Настю взяли на Кульпарків (до заведення для божевільних). Від о. крил. Ковальського ми зараз телефонічно запитали про це в шпиталі, звідки пам відповіли, що Настя в пих, а не на Кульпаркові, і згодилися, щоб ми її відвідали 11 листопада в 11 годипі. Але 11 листопада було державне свято, то ми порадилися і телефонічно відложили свою візиту на 12 листопада (вівторок) в 11 годині.

На означений час ми утрьох пішли до шпиталю. Урядуючий лікар, д-р Ерб, прийняв нас в ординаційній кімнаті, поінформував нас, що лікарська обсервація пад Настею вже закіпчепа, що вона може хоч би й зараз покинути шпиталь, щоб тільки згодилася на це адміністраційна влада, яка передала Настю до шпиталю на обсервацію. Лікар описав нам Настю як гідну й розумну дівчину, спадково необтяжену, неістеричну, тільки релігійпо перепіжпену; а па її рапи лікарі дивляться як па “реакцію на істеричному підложі”, бо вопи не мають іпшої “шуфлядки”, де можна би

помістити тип її ран. Притім лікар забезпечився, кажучи: “ми не ставимо ніяких остаточних тверджень”. Я відповів лікареві, що до тої їхньої “шуфлядки” можна би впакувати всі історичпі, признані стигматизовані особи – а віп відповів: “Я в це пе входжу”.

Лікар привів до нас Настю і залишив нас самих з нею. Мій Боже, коли тепер пригадую собі ту нашу стрічу, якже ж інакше дивлюся на неї тепер, ніж тоді! Колись може будуть писати найкращі новелі (оповідаппя) про ту нашу стрічу. Ми гляділи па Настю звичайними очима, а вопа па нас – ясповидючими.

Настя ввійшла до кімнати в короткому жовтому кожушку, обидві руки в кишнях кожушка, зелена хустина на голові, снідниця пестра, коротка, на ногах чоботи. Типова сільська дівчина, добре збудована (давпіше важила 78 кг, тепер 71 кг, висока 161 см), білявка, рум’япа на лиці, з розумними й милими, сипіми очима. Усміхпепа, привіталася з пами, всіх нас поцілувала в руку, й знову сховала руки до кишень. Посумніла щойно тоді, коли нам описувала, чому їй у шпиталі тяжко. З усього мені вбилися в пам’ять її слова: “Тут дуже кленуть (пацієнти), а я того не можу слухати”. Щойно на нашу просьбу витягнула руки з кишень, показала пам свої рапи па руках, па погах і навіть на грудях. Рана на грудях, по лівому боці, повздовжна, 3 см довга, 0.5 см широка; рани на руках та ногах такі, як від проколення грубим цвяхом; на руках менші, з обох боків; на ногах більші, тільки з горішнього боку. Ті рани піколи не ховаються, але завжди їх видпо. Шість тижнів пізніше, коли я вже добре заглянув у стидливу Настипу душу, у Млинах я

поставив запит Насті: Якже ж ти відважилася показати нам тоді також рану на грудях? А вона відповіла: “Прошу отця, не було вибору! Хоч світ валився під мпою, я мусіла це зробити, бо я знала, що від отців залежить мій рятунок”. Читач щойно далі зрозуміє властиве значіння цих її слів.

У шпиталі ми довше розмовляли з Настею і дуже нам подобалися її відповіді і її поведінка. Ми їй обіцяли, що будемо старатися, щоб її випустили зі шпиталю, а вона пам звірилася, що сестри Василянки з вул. Потоцького приходили до пеї й готові її взяти до свого монастиря. Потішену лишили ми Настю в шпиталі, а вертаючи, по дорозі ми обмінювалися своїми спостереженнями та вражіннями. Всім трьом впало нам в очі, що Настя якось відразу “причепилася” до мене: завжди говорила “прошу отця”, піколи “прошу отців”, і взагалі цілу увагу звертала па мене, хоч і відповідала на питапня моїх товаришів. Я це пояснював тим, що вопа – тому, що я сивий – мусіла мене вважати за найстаршого. Ми всі троє погоджувалися в тому, що Настя дуже природна дівчина, певна себе, без усякої істерії та неврівноваженості. Я мав навіть якесь таке вражіння, паче б ті стигми “заблукалися” пе на своє місце – па звичайпу пашу сільську дівчину, в якій не мають ніякого духового підлога для себе. На мое питапня Настя відповіла, що вона “бажала собі таких ран”. На цій основі мені здавалося, що Настя мусіла “вмовити в себе” стигматичні рани. Ціла її проблема (загадка) спершу здавалася мені дрібна і “природна”.

Але як я став відкривати й студіювати факти, проблема Насті щораз більше росла переді мпою. Нині

подивляю Настю за її смиренність і ту ніжну природність, що вона ніколи нічого не скаже про себе, коли це могло би виходити на її самохвальбу, або якусь театральність. Чому ж та дівчина не сказала пам уже в шпиталі: „Я вже три дні чекаю отців, ви мали вчора прийти, а чомусь не прийшли?..”

Щойно згодом Настя звірилася з тим спершу сестрам у монастирі, а потім і мені. Вона ще й більше відкрила нам з того, що про нас телепатично знала вже тоді, коли ми прийшли до неї до шпиталю. Вже в Млинах вопа в екстазі довідалася, що один “пастир” зі сходу займеться нею; в неділю 10 листопада “відчула”, що до неї в понеділок має прийти троє священників, щоб їй допомогти. В тих днях вона дуже молилася про рятунок, і я нині не сумніваюся, що це так її молитва діяла на мене в ту педілю, як я ходив до Митрополита в її справі. Коли Настя в шпиталі побачила мене, внутрішній голос якстій сказав їй, що це той “пастир”, котрий нею займеться, і відчула, що я займаюся “такими речами”. Отже зрозуміло, чому вона в шпиталі так “причепилася” до мене.

Сестрі Софронії Ерделі, що перша зі сестер Василянок відвідала її в шпиталі, Настя пізніше звірилася: “А я знаю, що Мати сказала, коли Мати перший раз вернула від мене до монастиря. Мати сказала до ігумені: Мати, я Настю бачила! А всі сестри, мов нташки, зібралися довкола Матері і слухали, що Мати оповідала”.

Критичний читач пехай тут ще не дає волі своїй критиці, нехай це відложить на кіпець кпижки.

II

“ЗНАК, КОТРОМУ БУДУТЬ ПРОТИВИТИСЯ”

В четвер 14 листопада сестри Василянки взяли Настю до свого монастиря. В воєводстві згодилися на це під тою умовиною, що Настя ні па один день не віддалиться зі Львова. До Млинів сходилися до Насті тисячі народу, а на це адміністраційна влада не могла спокійно дивитися.

Сестри взяли Настю до монастиря з милосердя – і то саме в тому часі, коли її слава перебувала пайтяжчу кризу. Мати ігуменя навіть висловила перед мпою побоювання, щоб Настя не внесла до монастиря якогось замішання.

Завдяки своїй стигматизації Настя стала “знаком, котрому будуть противитися”, як старець Симеон сказав про Христа. По перших часописних звітках про Настю, котрі тільки стверджували факт її стигматизації, паступила реакція в формі “критики”. На паказ староства, Настю взяли на обсервацію до яворівського шпиталю, де її передержали від 5 до 12 жовтня 1935 р. Малий Яворів найшовся перед величезною проблемою і – невже це дивне? – грубо помилився. Не можу перескочити переживаць Яворова в тих днях, бо вони перейдуть до історії.

В яворівському часопису “Ziemia Jaworowska” за жовтень 1935, ч. 10 в шпальті зі заголовком “Хроніка” читаємо ось таке:

“Яворів. Наше місто жило впродовж кільканацятьох днів (у дійсности тільки впродовж тижня – наша заввага) під знаком стигматички з Млинів, яка перебувала в міському шпиталі під

обсервацією повітового лікаря. Перед шпиталем щодня громадилися великі юрби людей, з котрими державна й міська поліція мусіла боротися. Розфанатизовані юрби тиснулися до вікоп шпиталу, поломили огорожу, стоптали яриновий город і травники, попсували замки. Вікна салі недужих, у котрій находилася стигматичка Анастазія Волошин, заслонені коцами перед очима цікавих. Юрба дихає скаженістю і кидає проклони під адресою органів безпеки, а хвилинами деякі більше екзальтовані особи, особливо жіпки, підпосять оклики, що піби бачать у вікні Божу Матір, Ісуса Христа і т. д.

А в кімнаті недужих сидить собі всміхнена Настя і хитро обдумує план діяння. Заповіла, що терпіння зачнуться в неї в середу ввечір. Та заки нрийшов лікар – появилися в Насті кривавлячі рани на руках, а стигматичка лежала піби пепритомпа на ліжку.

По терпіннях прийшла до себе і заповіла, що в четвер також буде мати кривавлячі рапи. У зв'язку з тим поставлено при ній постійну комісію, котра на власні очі мала ствердити, яким способом являються ті рани. Але рани перелякалися комісії і ані руш не хотіли кривавити. Насті не дозволено робити ніяких підозрілих рухів і рапи не кривавили! Збита з пуття стигматичка тоді заповіла, що від тої хвилини рани перейдуть у стап засклеплення і щойно тоді в будучности покажуться, коли Мати Божа на це дозволить. Як не віз – то перевіз.

А премудрі люди вірять, що стигматизація в Насті спричинена надприродними силами!

Але відома річ, що на людську паївнівпість, темпону й глупоту нема ліку. Тепер Настя перебуває в Млинах, де наново уладжує стигматичпі комедії,

наслідком чого в найближчих днях буде вивезена до шпиталю у Львові”.

У тому самому часописі під заголовком “Стигматичка з Млинів” повітовий яворівський лікар др. Петро Радло пише: “Аж стид людину бере, що в нинішніх часах ще панує така темнота. Брак якого-небудь правдивого чуда (скільки ж їх бачимо в Люрді або Ченстохові!), брак свідоцтва знеслого й святого життя в Насті Волошин (про що багато історійок оповідають люди, що добре знають місцеві відносини) промовляє про те, що мусимо рішуче виключити які-небудь надприродні явища... Настя потребує лікарської опіки й шпиталю, а не ідолопоклонного культу... Справді, медицина знає випадки фактичної стигматизації, знає її також Церква, та вони відбувалися в інших обставинах і інших фізичних умовах; ще годиться піднести, що такі рани не виявляли познач гниття, а це, власне, є в Насті; початки кривавлень не були тайні, але явні. Збираючи все, треба ствердити, що Настя це істеричка, яка ошукує людей”.

До львівського шпиталю привезено Настю 24 жовтня – з усіма тими пересудами й очорненнями, якими її сплямила “Ziemia Jaworowska”. З цього джерела пішли по часописах несотворені версії, що ніби Настя свідомо обманує людей; що ніби вона була в селі славна зі своїх “аморів”, а стигматизацію ніби дістала завдяки недозволеним заходам, бажаючи позбутися немилих наслідків своїх “аморів”. Люди ніколи не скупі, а завжди легковірні і на найпоганіші очорнення!

Але ті версії ніколи не могли позбутися своїх суперечностей, і завжди йшли з ними в парі. У най-

гіршому світлі Настя була представлена у львівському “Express Wieczorny” з 29 жовтня 1935 р., та й там написано про неї: “Настя Волошин виявляє дуже мало психопатичних познач. Вона дуже твереза, дуже розважна, як на сільську дівчину, дуже інтелігентна, а одна з жінок, яка враз із нею кілька днів сиділа в тій самій салі, твердить, що Настя всіх захоплює своєю спокійною поведінкою, але в ніякому випадку не окружає її авреоля надлюдськості”.

Цей львівський часопис, як видно, мав найближчі зносини з лікарями того шпитального відділу, де Настя перебувала на обсервації. В його числі з 11 листопада 1935 р. під заголовком “Криваві сльози Насті – ревеляційні висліди переведеного досліду у львівському шпиталі” написано про Настю ось таке:

“Досліди “стигматички” Насті Волошин у львівському шпиталі дали ревеляційні висліди. Перш за все показалося, що Настя це не обманниця. Рани (стигми), що їх має на руках і стопах, не ноходять із задрянання і не є штучно витворені. Що більше, це не поверхові ранки, але – як це щойно тепер досліджено – глибокі рани, що переходять наскрізь через долоню чи стопу. Отже стаємо перед новою загадкою. Легко було сказати, що Настя не свята, але обманниця, та коли виявилося, що ані перше, ані друге не правдиве, треба установити, чим є в такому випадку Настя і що означають її рани. Отже, немає сумніву, що маємо тут діло з випадком істерії особливого характеру”.

Далі написано в тій самій статті: “Всякі верзії, що кружляли на тему розперезаности Насті, показалися фальшиві, що зрештою ствердив гінекологічний дослід.

Це факт, що Настя дуже побожна та що тепер у шпиталі, де перебуває на обсервації, цілими днями не розлучається з молитвенником”.

За всі ці стверджені факти ми вдячні лікарям. Видно, що Боже Провидіння вело Настю тернистою дорогою, щоб усі її вартості, на які кинено підозріння, стали реабілітовані й стверджені на повних 100%. Але хто з лікарів міг ствердити, що Настя “не є святою” – себто, як тут це слово треба розуміти, що ніби на ній не діялися ніякі чудесні речі? Побачимо, що навіть у шпиталях, і в яворівському і в львівському, з Настею діялися чуда, та лікарі не запримічували їх. Також не стійне і наступне твердження в тій статті: “Настя відживляється нормально, має добрий апетит і реагує на загал відмінно, ніж усі досі відомі в історії стигматички”. Неїдження, котрим прославилися деякі стигматизовані особи (як з новіших Люїза Лято †1883 чи Тереса Нойман), зовсім не належить до суті стигматизації.

Якщо б наведений голос лікарів у справі Насті був останній і закінчуючий, то все було би в порядку. Але той сам “Express” з 29 листопада 1935 р. під загол. “Сорок днів у шпиталі” приніс наче б закінчуючу статтю про Настю, де наново перемішана правда з неправдою – і то так, що стаття сама собі суперечить власне в основній речі. Сказано там, що “наукове вияснення нападів Насті тяжке, а навіть по 40-денній обсервації неможливе”. І без усякого слова критики сказано: “Дерматологи (себто лікарі – спеціалісти від шкірних недуг) видали осуд, що рани в Насті на руках і стопах повстали завдяки частому, брутальному

дряпанню шкіри, а на грудній клітці наслідком зранення гострим знаряддям і потім дальшого дразнення пальцями”.

Видно, що лікарі – одні з одними не хотіли звести боротьби задля Насті та пустили в світ і сяке, і таке.

Прочистити Настину справу мав щойно монастир. Зовсім природно, бо такі квітки процвітають тільки на своєму терені.

Але – навіть єзуїт ксьондз Павел Сібек* не може вибачити Тересі Нойман, стигматизованій від 1926 р., що її не досліджували лікарі на клініці (її батько не хотів на це згодитися). А Настю Волошин лікарі досліджували, як тільки хотіли й уміли, бо вона бідна служниця і наче б бездомна (батько їй помер, коли мала 11 років, а мати – вбога селянка). На своєму місці побачимо, що ці два факти доповнюють себе.

III В МОНАСТИРІ

Вже впродовж перших двох тижнів Настя здобула собі в монастирі не тільки повне довір'я, але й загальну, незвичайну пошану та любов. Нелегка це річ у такому короткому часі так високо звестися в монастирі, де є 70 сестер. Та жемчуг між знавцями мусить осягнути свою ціну – скло склом, а жемчуг жемчугом.

У шпиталі Настя, як нам про це сама оповідала, доцільно скривала все зі своєї тайни, що тільки могла. Пригадується нам тут Ісус Христос, що мовчить перед цікавим Іродом. Настя відчувала душі лікарів і дуже

---

* Ks. Pavel Simek T. J. Konnersreuth w Swietle nauri s religji. – Krahov, 1931

добре знала, що вони їй не повірили би, хоч би вона їм усе відкрила – тоді навіть тим більше вважали би її за “духово недужу”. У львівському шпиталі головний обсервуючий лікар, хоч зрештою чемний для Насті, був жид. У монастирі Настя найшлася в зовсім інакшій духовій атмосфері. Але й тут спершу треба було поконувати різні упередження та побоювання. Настя, дівчина зі села, опинилася в чужому для себе оточенні – і то не в дуже мудрій ситуації, бо одпочасно “і примусово, і з ласки”, а при своїй вдачі вона дуже стидалася й почувалася несмілою. А сестри хотіли переконатися у тому, що “сидить” у Насті. Хоч вони в усьому ніжно відносилися до Насті вже зі самого, початку, то Настя все-таки відчувала, що вона “на іспиті”.

Сестра Аполонія спала з Настею в тій самій кімнаті, а с. Софронія, гімназійна професорка, була спеціально приділена до Насті, щоб її студіювати. Зрештою Настя свобідно зносилася зі всіма сестрами та зі службою. Я приходив що другого або третього дня до монастиря, конферував з чільними сестрами про Настю, а зі самою Настею годинами розмовляв, списуючи її життя.

Свої відомості я доповняв і справджував на основі свідощтв людей з Млинів, близьких Насті: Стефана Вачка, господаря, в якого Настя служила, Гринька Слабака, громадського писаря, та дівчини Марії Сютрик, товаришки Насті. Вони приїздили до Львова відвідувати Настю. Марію Сютрик я заприсягнув, бо вона є найважливішим свідком щодо стигматизаційних явищ Насті. У першій половині грудня сестри навіть

передержали ту дівчину в себе впродовж двох тижнів, щоб товаришувала Насті та щоб її ближче пізнати. Це дівчина дуже бистра, чесна й побожна, як на сільську дівчину, навіть досить читала й гарно писала.

Сестри були при всіх екстазах Насті від початку до кінця, при деяких і я був. Ми бачили, як рани Насті “отвираються” і як впродовж тижня змінюються.

День у день Настя “росла” перед нашими очима і перед нашим серцем. Сестри запримітили, що Настя має в собі “магнес”, котрий усіх притягав до себе. В побожних почуваннях, у любови ближнього, в смиренности, терпеливості, в духовій ніжності, в молитві, у відданні Божій волі, взагалі в усьому, що розуміємо під “святістю”, Настя стала ідеалом для черниць, хоч вона не має чернечої оглади, але користується природною свободою. Та вона дуже скоро поступала також під тим поглядом, приноровлюючися до монастирського оточення. Сестра Софронія (моя давня знайома, ми обоє родом з Югославії) сказала мені: “Я 35 літ у монастирі, стільки реколекцій я відбула, працювала над собою, а я ще вчуся від Насті – вона незвичайна душа”. Морально-релігійні реакції душі Насті так різняться від звичайних людських таких реакцій, як геніальний поетичний твір від твору віршороба: все в неї глибше, чистіше, повніше, щиріше, запашніше, природніше – її власне, не вивчене, не прибране.

Згодом стало вилазити, що Настя ясновидючим способом знає все, що діється в монастирі, й деколи давала ігумені мудрі ради. Це стосувалося живих

людей, тому поки що годі про ці події писати. Хіба наведу один приклад для ілюстрації.

Дня 7 грудня був “чайний вечір” у шкільному відділі монастиря (в гімнастичній салі), з котрого дохід був призначений на будову церкви при монастирі. Настя сиділа у своїй кімнаті за клявзурою, на кінці будинку, на долині, а зараз знала, скільки священиків на “чайному вечорі”, та що одна дівчина, учениця, переодяглася за хлопця (хоч про це й черниці не знали). Настя дуже нарікала на те, що “чайний вечір” з танцями (зрештою, дуже невинними, тільки “показовими”, бо в ньому брали участь тільки шкільні діти) відбувався в салі, в котрій в неділю і свята правиться Служба Божа, і також за зле взяла тій дівчині, що переодяглася за хлопця.

Так само вона знала, що діється з нами, котрі ближче з нею зносилися. Одного дня (перед полуднем) я жартом запитався Насті:

– Де я був вчора ввечір?

Відповіла з усмішкою:

– В Ексцеленції (Митрополита).

– А що я там робив?

– Ексцеленція просили, щоб отець розповіли їм все, що про мене знають.

– А що Ексцеленція на те?

– Були вдоволені.

Докладно так було.

Були й деякі дрібніші сцисії, та вони завжди закінчувалися капітуляцією тих, що виступали проти Насті. О. А. Б., котрий щодня править Службу Божу в каплиці сестер Василянок, раз “напав” на мене: “Ви не

робіть з Насті святої! Колись вона ходила по клясах (у школі, що в тому монастирі) і роздавала дітям образки”. На це я йому: „А що ж маємо з нею робити? Загально закидують нам, що держимо її замкнену, а люди хотіли би її бачити. Настя любить діти, а думаю, що діти не зараз побачать другу стигматичку. Отже, порадь нам, що і як робити?” О. А. Б. змінив тон і оповів мені таке: “А знаєш, я її перший причащав у монастирі і ще навіть не знав, що вона там є; вона клячала між іншими дівчатами, а коли я її заприщав, від неї повіяло на мене якимсь незвичайним духом побожності чи чогось такого”.

Між тим по часописах ще глузували з Насті, а вона це телепатично відчувала і терпіла (чому вона терпить від того, про це скажу пізніше). Я вже мав тверде переконання, що Настя це незвичайна душа і правдива стигматичка, тому я виступив у “Ділі” (7-14 грудня 1935 р.) в її обороні.

Але моєї обсервації Насті я тим ще зовсім не закінчив. Багацтво явищ і переживань Насті таке велике, а її духові реакції такі субтельні, що це дуже тяжко схопити фільму її зовнішнього і внутрішнього життя. Нераз я бажав собі: коли б то Настя сама могла й хотіла подиктувати мені все, що я хотів би знати. Та вона, як проста дівчина, ані не могла знати, що властиво мені потрібне, ані не могла йти на стрічу моїй цікавості, бо уникала навіть тіни самохвальства та штучности. Як добрий годинник показує години саме в час, а не скоріше, так і Настя відкривала нам свої тайни тільки в свій час – коли обставини самі собою вже так зложилися.

Опісля ми й самі переконалися, що Настя не могла інакше поступати (бо коли б інакше поступала, то це зле свідчило би про неї). Один приклад: сестра Аполонія спершу повідомляла нас, що Настя дуже спокійно спить уночі. Аж десь по тижневі зорієнтувалася, що Настя властиво спить тільки годину-дві, а ноза тим її тіло лежить, наче труп. Щойно тепер Настя жартом відізвалася до сестри Аполонії: “Ви не боїтеся з трупом спати?” Так вийшло па яву, що Настя по ночах, а також і вдень духом ходить по світі. Отже, ми стали перед новою субтельною проблемою, і знову треба було чекати відповідних нагод, щоб від Насті більше довідатися про це.

***

Мушу ще обговорити одну важну річ, яка відігралася в монастирі.

Десь по тижневі я обережно поставив запит Насті про те, чи вона, може колись пізніше, не хотіла би стати черницею? Треба було думати про її будучність. На це Настя відповіла мені: “Коли я ще не мала ран, мріяла про те, щоб дістатися до монастиря, бо я ніколи не думала виходити заміж. Але я була вбога дівчина, а до монастиря також треба грошей. Тепер досить мені того, що маю. Зрештою яка з мене буде черниця, коли вже не можу працювати?” Не таїлася з тим, що хоче вернути на село, де дістала стигми – до свого “господаря”.

Марія Сютрик, коли була у Львові, й сама намовляла Настю, щоб вона назавжди лишилася в монастирі, а Настя відповіла: “Чи не ліпше терпіти на свободі?” З того я зрозумів, що Настя в своїй ніжній душі прикро відчуває, що вона опинилася в монастирі “по неволі”.

Просила мене Настя, щоб могла повернути до Млинів бодай розпрощатися зі селом, і бажала ще побачити свою матір. Так мені здавалося, що Настя, хоч сама про це ніколи не згадувала, бажала зреабілітуватися в тому селі, де дістала стигми, відки її взяли вночі, наче якогось “зłodія”. Я їй обіцяв, що поїде, коли загальна опінія про неї зміниться. Раз вона сказала: “Як пташка я полетіла б... Коли сніг нападає, тоді поїду” (так дійсно й сталося).

Згодом виявилася й інша причина, чому Настя так рвалася до Млинів. Вона телепатично ніч у ніч відчувала каварняну музику й танці з цілого Львова, а вдень – трамваї, дзвінки... “Ніколи, ні на годинку не маю спокою!” – жалувалася.

Весела музика й танці – це для Насті таке пригноблююче, як для побожно вмираючої людини. Оповідали мені люди з Млинів, що Настею, вже як стигматизованою, аж підкидало на ліжку, коли в селі зробили раз музику. На нерший погляд могло би здаватися, що це така Настина сугестія (ніби Настя сама вмовляє в себе таку реакцію на веселу музику). Але справа не така проста.

Стигматизована особа – це людина, що начебто разом з Христом розп’ята вмирає. Це покутничий тип, що терпить за людські гріхи (як Христос терпів). Терпіти, вмирати – це її служба, її місія. Всяка весела забава іде врозріз із тою місією, тому вона викликає терпіння в стигматизованих. Про Тересу Нойман читаємо, що вона “терпить у м’ясниці” (Fahsel). Так само наша Настя має тяжчі терпіння в м’ясниці. Інші бавляться, догоджують собі, забувають смерть, Бога – а

стигматизовані мусять за це надолужувати своєю “службою терпіння”. Коли ж самі провиняться проти цього правила свого життя, то не мине їх “додаткове терпіння” (відпружуюча екстаза).

Насті ані весело засміятися не вільно. Раз – у немудрій ситуації з одною жидівочкою – голосно засміялася, а потім дістала додаткову екстазу з терпіннями, в котрій Божа Мати виткнула їй той сміх. Коли з нагоди згаданого “чайного вечора” Настя купила льос з тим наміренням, що вигране подарує дітям свого господаря, в екстазі дістала догану від Христа: “А тобі вільно купувати льос?” Раз у перших днях лютого Настя пішла на забаву найменших дітей у монастирській школі. І черниці її просили і сама хотіла іти, думаючи, що на таку забаву може піти. Того самого дня ввечір в екстазі говорила: “Зоря сумно світить... Ісус каже: Чому ти цього мого наказу не сповняєш? Чому ти пішла дивитись на веселу забаву до тої кімнати, а не пішла до кивота, і насла ти свої мізерні очі веселими сміхами та забавами дітей?!” Настя плакала в екстазі. Далі Настя говорить: “Ісус каже: Заливаєш тепер свої очі сльозами, чи мило тобі тепер слухати моїх слів?” Настя від себе: “Ніколи вже не зроблю того!”

Взагалі правило “життя” Насті, як стигматички, дуже гостре. Вона – кадило, що спалюється для Христа. Хто бачив Настю в її “терпіннях”, хто знає її переживання, той зрозуміє, що я цієї моєї метафори не вжив для прикраси, але для схоплення самої правди. Душа Насті напіввизволена від тіла: одним своїм крилом вона вже на другому світі. Бодай я так на це дивлюся. До сестри Софронії Настя раз сказала:

“Христос дуже строгий”. А коли сестра тим зажурилася, Настя поправилася: “Христос дуже строгий для мене, а для інших ні”.

І ще була одна причина, чому Настя так дуже хотіла вернути до Млинів. Млини тужили за Настею, а Настя це відчувала й тужила за Млинами. “Мати, Мати,” – говорила Настя до сестри Софронії, – “моє серце, як решето, подіравлене, коби ви знали!”

Коли я бачив Настю в терпіннях (в екстазі) перший раз, я вже тоді сказав до сестер, що Настя мусить мати рану на серці, бо не могла би так терпіти тільки задля зовнішньої рани на грудях. Настя потім призналася, що має на серці “*терновий вінець, спис і меч*” – себто рани з такими формами, а знає це від Христа, бо показав їй її серце.

Історія стигматизації знає подібні явища, навіть ствержені розтином тіла по смерті^{*}. І так само говорили ті історичні особи, що Христос показав їм їхнє серце, тому знають, які рани мають на ньому. Рани на серці, ствержені розтином тіла по смерті, мали: св. Тереса Есманська, Іванна Марія від Хреста в Ровередо, Кикилія де Нобілі, Мартина з Аріля та ін.

Коли сходила мова на тугу Насті за Млинами, я їй кілька разів жартом сказав: Ти, Настю, стисни в жменьку те своє страшне серце, бо тобі трісне (чому я сказав “страшне серце”, читач щойно з дальших місць це вповні зрозуміє). Але Настя жалувалася: “Чи раз я вже пробувала, а не можу”.

---

^{*} Görres, Die christliche Mystik. – Bd. II. – С. 418–420 і 462–466

Господар Насті і Гринько Слабак їздили до Насті, коли вона була в шпиталі в Яворові, приїздили до неї й до львівського шпиталю, а до монастиря три рази приїздили фірою (дорога 77 км).

Настя часто духом ходила до Млинів, навіть давала деяким особам себе нізнати якимись знаками, вони це розуміли, що Настя тужить за Млинами, вони тужили за Настею – і так це колесо взаємно було в русі.

Настя завжди телепатично знала, коли гості з Млинів мали приїхати, і нам це заповідала.

Господар завжди з тою ціллю приїздив, щоб Настю забрати, а черниці тим дуже журилися, бо боялися за неї. Поза моїми плечима господар зі Слабаком ходили до різних інстанцій у Львові, щоб добитися “права” забрати Настю до Млинів.

Хоч Настя дуже хотіла їхати на село, та завжди тим кінчила те неприємне натягання між Млинами і Львовом: “Коли отець (себто я) скаже, то поїду, а коли ні, то ні – нехай діється Божа воля”.

Останній раз приїхали господар і Слабак 23 грудня. Це був час, коли впливові польські часописи вже повторили зміст моїх статей з “Діла” і погодилися з моїми поглядами про Настю. Гості з Млинів почувалися вже відважнішими і недвозначно дали мені пізнати, що ніби то тільки сестри і я держимо Настю у Львові.

Мене обурило це підозріння, і я став піднесеним голосом пояснювати справжній стан справи (Насті при нас тоді не було, ані не хотіла до нас прийти, бо казала: “там громи сиплються”). Я їм обіцяв, що вже сам буду старатися, щоб Настя щоскоріше могла поїхати до Млинів. І пішов я додому (це вже було під вечір).

Надходили латинські Різдвяні свята, отже, в воєводстві треба було полагодити справу від'їзду Насті або зараз наступного дня (латинський Святий Вечір), або аж по святах, а господар зі Слабаком нарікали, що вже стидаються вертати до села без Насті. Я рішився за всяку ціну піти їм на руку і вернув до монастиря. Ще застав їх у монастирі (вони мали того вечора вертати). Вперед виявив я сестрам своє рішення, дістав їх одобрепня, і пішов до розмовниці, де сиділи ті люди з Млинів, і Настя з ними.

“Скажи, Настю, що тобі сказав Митрополит, коли ти перший раз була в нього зі мною, – так я почав свою розмову між ними. – Сказав, що ти свобідна, що кожного дня можеш покинути монастир, а ми ані не маємо права, ані не хочемо тебе задержувати проти твоєї волі”. Настя це потвердила. “Але щоб усунути всяке підозріння, – говорив я далі, – я рішився завтра завезти тебе до Млинів, хоч би й не дістав згоди воєводства. А ви, нанове, будете відповідальні за дальшу долю Насті в Млинах, бо нині вже цілий наш нарід має звернені очі на Настю.”

Всі вони з тим радо погодилися, – Настя аж відмінилася з радости. Господар зі Слабаком поїхали ще того вечора й мали нас чекати в Яворові другого дня. Настя того другого дня по Службі Божій сказала до сестри Софронії: “Коли отець скаже, то поїду, а коли ні, то ні – нехай діється Божа воля”. Таки вміла панувати над своїм “страшним серцем”.

Але для мене в природному характері Насті ще була одна неясна риса, яка бентежила мене. Я попри все таки не міг зрозуміти, чому Настя, що в своїх

“присягах” у часі екстаз беззастережо відрікається “всіх доброт цього світа”, так напірається їхати до Млинів, хоч би з ризиком.

Аж у Млинах, коли я Настю обсервував на тлі, на якому вона виросла як стигматичка, я це зрозумів.

IV ЗНОВУ В МЛИНАХ

Воєводство “прийняло до відомости”, що я відвезу Настю до Млинів. Вона свобідна, може жити, де хоче, тільки щоб люди до неї не сходилися, щоб староство не мало й не робило труднощів.

Зі мною ще їхала сестра Софронія. В автобусі ми Настю посадили поміж себе, так заїхали до Яворова. З Яворова – фірою до Млинів (27 км). Це був латинський Святий Вечір, свіженький сніг нападав – перший день справжньої зими (а вже наступного дня стало пускати). Уже в Яворові зробилося темно. Довга їзда фірою лісами, полями. Я завжди любив у жартобливій формі розмовляти з Настею (авжеж вона має досить своїх терпінь), і тепер я пожартував з нею: Настю, до Яворова ми тебе везли, а від Яворова – ти нас, бо ми далі не знаємо дороги, їдемо на те твоє весілля, яке ти обіцяла своїй господині справити. Настя щаслива всміхалася. Перед стигматизацією Насті один вдовець у селі старався про неї, господиня заохочувала її і навіть обіщувала “справимо тобі весілля”, а Настя, вже тоді ясновидюча у своїх справах, відповіла їй: “Госпосю, госпосю, а я вам ліпше весілля справлю: земля буде стогнати, від людей на вашім подвір’ї і автами будуть приїздити”. То знову жартом запитав я Настю: “Ану

скажи, котра година? – Настя відповіла: “Не знаю, бо серце не болить”. – У монастирі ми переконалися, що Настя не потребує годинника, а завжди знає, котра година. „Як ти це знаєш?” – питався я її. – „Чи чуєш, як десь годинник б’є, чи може бачиш?” – „Ні, але як мене серце заболить, то й знаю, котра година”. – Ось те її “страшне серце”, чого в ньому нема, коли воно навіть години числить.

Де-далі Настя оповідала нам цікаві подробиці зі свого життя так плавно й свobodно, як приятель приятелеві. А в монастирі вона завжди почувала себе наче “учень на іспиті”, що тільки того бажає, щоб іспит щоскоріше закінчився. Тільки раз вона була для мене інакша: коли господиня приїхала відвідати її і ми трое сиділи в розмовниці та свobodно розмовляли впродовж двох годин. Тоді я перший раз ясно зрозумів, що всяка, хоч би й найменша, театральність просто “заморожує” Настю. А тепер на фірі я це спостереження простягнув далі: до монастиря взяли її тому, що вона стигматичка (так Настя, певно, собі мусіла думати), хочуть її оглядати, “тішитися нею” – а це вже театральність... Тому Настя так шукає свого “природного” положення – села і своїх людей на селі. На фірі нам Настя колядувала, співала сильним, повним альтом з усіма характеристичними модуляціями наших сільських дівчат.

Перед селом (Млини таке село, що всередині поле, а довкола нього порозкидані купки хат) Настя, наче дитина, стала тішитися: “Світло, світло видно в мого господаря!” (Нас віз Слабак, бо господар Насті перед нами вибрався до Млинів.) Ані в книжках я не читав

про таку служницю, що своєвільно, їдучи з ліпшого на гірше, так тішилася би “світлом” у домі свого господаря.

Коли ми заїхали на подвір’я, з хати вибіг найстарший, 14-літній син господаря і розревівся: “Настю, Настю!” Настя ще на фірі обняла його за шию “Тихо, не плач!” – А на мене це діяло як щось несамовите. В мене служниці і по сім років служили: виховали мої діти від їх народження; доки дитина була мала, то з рук служниці ані до мами не хотіла йти, але коли діти підросли, то з тими служницями прощалися і віталися, як звичайно діти. А тут!.. Що це? Настя служила у Вачків тільки два і півроку, отже цей хлопець мав уже 12-ий рік, коли вона до них прийшла.

Як тільки ми злізли з фіри і привіталися зі знайомими нам уже господарем і господинею, Настя як стій перебралася по-домашньому на сільський лад та давай господарити по хаті й usługувати нам (вечерею). Здавалося, наче б її ані ноги не боліли (задля ран), що, звичайно, було видно по її ході.

У Млинах похоронений наш композитор о. Михайло Вербицький (†1870 р.) недалеко церкви, де має пам’ятник на гробі. Я познайомився з тамошнім парохом о. Ал. Величком, а коли по всьому розглянувся, сказав жартом до Насті: “Настуню, тягне рака до свого болота... Ти тут довго не зможеш бути... Пам’ятай: що було, те минуло... Церква 2 км віддалена від хати твого господаря... В монастирі ти щодня причащалася, а тут як буде? Пішки не зможеш ходити до церкви, а фірою щодня? А як спинити нарід зі сусідніх сіл, щоб не приходив до тебе?.. Коли буде біда, втікай

до Львова! Настя відповіла: “Я приїду до Львова, але *по своїй волі* – (яке це характеристичне!) – по Йордані”.

Церква в Млинах

Діти господаря гляділи на Настю, як на образ. Особливо найменша дитина, 4-літня дівчинка, наче б приросла до неї, як це буває, що малий грибок приростає до великого гриба. Коли господиня у Львові мені говорила: “Діти дуже тужать за Настею, особливо те мале – аж хорує”, – я тоді ще не міг цього зрозуміти. Зрозумів це в Млинах. Горішні шиби на всіх вікнах у хаті Вачків *перепалені Настиною душею*: вони міняться райдужними кольорами, тіннями та ясними пасмами, з котрих потворилися різні фігури: жіноча постать (покрива Преч. Діви), серце, прошите блискавкою і ін. Ці фігури не зовсім виразні, але їх годі змазати і це певне, що вони є вислідом *промінювання* Настиної душі в часі її екстаз.

Така незвичайна ця душа, що скло їй піддається. А якже ж мусять піддаватися їй дитячі серця!

Щойно тут можемо зрозуміти, чому всі люди, котрі ближче зжилися з Настею, тужать за нею. Її душа діє на них безпосереднім промінюванням. Говорю це з абсолютною певністю, бо сам на собі нераз зовсім виразно відчув те діяння Настиної душі.

Зі Львова, коли я вже все обдумав, я написав до Насті: ті діти не сміють спати з тобою в одній кімнаті, взагалі держи їх оподалік від себе, бо нехотючи, зробиш їх духовими каліками, що не зможуть жити без тебе, а ти не вічна... Скажи це й господарям, бо це не жарти.

Як з цього видно, ані Насті бути у Львові, бо Львів її мучить, ані в Млинах, бо – її душа “перепалює навіть шиби в Млинах”. А всюди її хочуть, де її ближче пізнали. Тужать за нею.

У Млинах ми були від 24 до 27 грудня. Настя провела нас до сусіднього містечка Краківця. Як тільки злізла з фіри, зараз розховстала коні й дала їм їсти. “Манери” служниці не покидають її. Там на ринку ми розпрощалися з нею. В дорозі до Львова сестра Софронія, не знаю, скільки разів зітхнула: “Божа дитина!” А я відбув своє духове прощання з Настею вже попереднього вечора на самоті в хаті пароха, де був замешкав. Настя зараз “замельдувала” це сестрі Софронії (вони обидві спали в одній кімнаті у Вачків). Так то приставати з Настею, першою стигматичкою у східній Церкві.

Може хтось собі подумає, що я не повинен був наводити тих інтимних наших переживань. Я цього не зробив би, коли б не мав важної ціли. Лікарі за всяку

ціну хочуть помістити Настю між патологічними (себто духово недужими) типами. Але загально відомо, що всякий патологічний тип, навіть коли хтось має тільки дрібну “мишку” на релігійному полі, діє на інших людей *пригноблює і відпихає*.

А Настя, навіть у часі своїх найтяжчих терпінь діє на всіх *будуюче і притягаюче*. Невже духова недуга могла би так діяти? Ніколи в світі! Я вже сказав: Настя – це кадило, що спалюється для Христа.

V

ХАРАКТЕР НАСТІ

Лікарі згори ставлять собі таку “шуфлядку”, де за всяку ціну хочуть помістити Настю, як стигматичку. Нам уже відома та “шуфлядка” – це мав би бути “випадок істерії спеціальної відміни”. Згідно з цією своєю перспективою, лікарі, не входячи в глибину душі Насті, малюють її, як їм “треба”. Наведу психічну характеристику Насті, як її подав львівський “Express” з 11.12. 1935 р.:

“Настя була від наймолодших літ дуже вразлива дитина. Держалася здалека від товаришок, зайнята власними думками і переживаннями того, що в хаті бачила. А в батьківській хаті часто відігравалися драматичні, якщо не просто й трагічні сцени. Батько Насті, бідний хлібороб, видавав кожний запрацьований гріш на горівку, що спричинювало безупинні домові конфлікти. Маленька Настя могла наочно переконатися, який тяжкий Господній хрест двигала її мати, як дуже терпіла, і які криваві сльози ронилися з її очей. Може бути, що мати нераз голосно говорила про тернисту

дорогу, котрою мусить у житті йти, може бути, що падали дуже часті слова про терпіння. В кожному разі, коли Настя піросла і мала 11 років, сказала просто, що почувається, наче б її розпинано, що переживає терпіння на взір Христа, розп'ятого на хресті. Це сказала 11-літня дівчина. Потім прийшли дальші роки журби, клопотів і борні за хліб. Настя була працюовита і загартовувалася, щоб якнайменше думати. Уникала товаришок, не сходилася з мужчинами, зате у вільних хвилинах пильно читала і роздумувала (звертаю увагу на суперечність: “Настя загартовувалася, щоб якнайменше думати” – а тут: “читала і роздумувала”). Навіть навчилася сама читати по-польськи. Парубки мали про неї якнайгірше поняття, бо Настя вела зовсім відмінний спосіб життя. В забавах не брала участі, в часі праці держалася онодалік від інших, а на всякі пропозиції мужчин відповідала таким рішучим тоном, що невдовзі всі відсунулися від дівчини-дивачки. Відокремлення мало той фатальний наслідок, що в Насті понадто витворилася істерія на сексуальному тлі”. Так писав “Express”.

Та в дійсності це карикатура Настиної душі. Але лікарям треба було вишукати “істеричне тло” в душі Насті.

Істерія – це *духова*, а не органічна недуга, коли людина *вмовляє в себе* сяку чи таку недугу, але сам організм притім лишається неушкоджений. Істеричні випадки ще не виявили ніяких більших та тривалих змін в устрої організму. Коли наприклад істерична особа вмовляє в себе сліпоту, то організм її очей залишається цілий і вона пізніше може нагло прозріти, без усяких

змін в організмі – треба, щоб тільки наступила зміна в її душі. Щоб бачити якийсь предмет, до цього ще не вистачає, щоб він стояв перед нами і побуджував наші очі – треба ще й духову увагу звернути на нього. Кожному відомо, що коли ми задумані над чимсь іншим, то не бачимо речей перед собою, не чуємо, як годинник б'є і т. ін. В істериків саме ця “духова увага” захитана, чи краще сказати: захитане ціле їх свідоме й критичне “я”, що в нормальній людини панує над поняттями, зображеннями та почуваннями. Істерики – це переніжені люди, духово однобічно розвинені (збочені), з химерними або зломаними амбіціями, з котрих не хочуть зрезигнувати і часто хочуть їх осягнути через удавані, вмовлювані в себе контрасти (наприклад, коли хочуть накидувати домашнім свою волю, то удають неміч своєї волі або якусь недугу, щоб домашні з милосердя слухали їх); тому істерики часто свідомо або й несвідомо симулюють (удають).

У нормальній людини комплекс зображень і почувань, що зв'язані з її амбіцією, залишається під пануванням її критичного “я”; а в істеричної особи цей комплекс виривається з-під влади її критичного “я” і самочинно бушує по організмі, ненормальним способом змагається заволодіти в організмі. Це суперечність між збунтованим комплексом зображень і почувань та між людським “я”, що виявляється як “істеричний напад” – як “eplex” у пануванні душі над тілом. Істерики найчастіше виходять із пещених панських дітей та з того міського оточення, де людська психіка, отже, й різні амбітні цілі широко розвинені й витончені. Але не

виходять такі типи зі сільського оточення, де життя тверде, а амбіції нерозвинені.

Настя, сільська дівчина, під кожним поглядом добре розвинена й зрівноважена, з гнізда твердого життя, ніяк не підходить під істеричний тип. Далеко мудріше є щиро признати, що наука не вміє пояснити стигматизації (як це сказано в новому німецькому лексиконі “Der grosse Brockhaus”, під словом “стигматизація”), ніж силоміць поміщувати всіх стигматизованих до “шуфлядки істерії”, що, зрештою, також не пояснює стигматизації, тільки в’яже її зі словом, яке має признання в лікарському світі.

***

Анастасія Волошин прийшла на світ 27 жовтня 1911 р. як дочка Петра й Анастасії Матвієць, хліборобів у селі Красне, парохія Майдан Синявський, повіт Ярослав, недалеко давньої російської границі. Ця родина вбога й численна. Настя прийшла на світ як остання, одинацята дитина. Тенер стан цієї родини такий, що два Настині брати і дві сестри померли, при житті лишилося сім сестер, з котрих три – в Америці – всі замувні. В селі Краснім лишилася одна замувна сестра, одна незамужна живе з матір’ю, а одна служить десь за Варшавою. Батько в останніх своїх роках паламарював. Помер 1922 р., у 63 р. свого життя. Мати тепер має 68 років.

Ніхто в родині не має такої лагідної вдачі, як Настя. Мати гостра, твердої вдачі, побожністю зовсім не відзначається. Над мужем вона верховодила.

Настю всі вдома вважали за непотрібний тягар, дивилися на неї як на знайду. Ніхто її не любив, хоч

вона з уродження була мила дитина. Але вона була жертвою нещасних родинних відносин.

Коли Настя мала три рочки, мати хотіла подарувати їй одному москалеві (тоді йшла війна, москалі були Галичині). Не подарувала їй тільки тому, що одна з доньок спротивилася. Настя ніколи не дістала нової одежини, але ходила в тих, що їх сестри вже зносили. Коли сестри з Америки писали і всіх поздоровляли, Настю завжди “забували”. Чутке Настине серце це дуже болюче відчувало. При нагоді якихось дарунків Настя не діставала нічого. Навіть при маєткових спадкових справах родина Настю відсувала. Батько ще й на смертній постелі так поставився до Насті, як коли б не хотів бачити її живою.

Справжнє диво, що Настя все те витримала. Та не могла не почуватися нещасною. “Я була дуже нещаслива дитина”, – сказала мені Настя сама про себе. Але щоб зрозуміти цілу трагедію Насті, треба заглянути в її душу, треба нізнати її вдачу. “І будуть останні першими”, – ці євангельські слова, що нераз справджувалися таким дивним способом, справджувалися також у житті Насті.

Настина душа – це була дорогоцінна перла, кинена у болото. Мабуть, у цілому нашому народі в тому часі не було другої такої дівчини, котра мала би таку благородну душу, як Настя. Ніжність почувань, стидливість, свята любов, вдячність, свята поезія – це були квіти, що самосій росли в Настиній душі. Маленька Настя дуже любила пташки, ягнята, крілики, телята (спільна риса з Тересою Нойман). Любила слухати, як жайворонки співають, по житах вишукувала

їх гнізда, не раз і по 12 їх мала, та годувала писклята жайворонків сиром і хлібом. А старі жайворонки в тому часі тільки на крок відступалися від неї – не боялися її. По деревах лазила до пташачих гнізд, щоби подивитися на пташенята. Корови ген начисто мила, хусткою мухи зі стайні виганяла і двері хусткою заслонювала.

Коли від когось дістала якусь булку, сама її не з'їла, але, хоч би й три дні за пазухою носила, давала її матері. Настя й нині дуже любить свою матір та сестри – по-дитячому.

Помимо всього любила також і батька, а по його смерті дорожила його пам'яттю. Одного разу приїхала Настя відвідати своїх, пішла і на цвинтар. Могила батька була опущена, без хреста. Настя за свої гроші казала зробити дерев'яний хрест, привела могилу до порядку, посадила квіти в скриночці. Це оповіла Настя не мені, а сестрі Софронії в “жіночій розмові”, що так дрібно в'яжеться, як нитка при вишиванні зразків.

Любов бажає любови, а Насті ніхто з людей не віддовжувався любов'ю за любов – хоч вона вже з природи має і в очах, і в голосі щось, що звертає на себе увагу своєю благородністю. В тих трагічних умовах для Насті стелилися два шляхи життя: або щораз більше присвячувати свою любов Богові, або покінчити зі своїм життям. Якась середуца дорога, щоб ласитися на які-небудь, і грішні, радощі життя, для великого Настиного серця вже згори була чужа й осоружна.

І святі люди не з дерева, і вони деколи перебувають велику внутрішню борню. Навіть самого Ісуса Христа злий дух спокушував.

Десь у чотирнадцятому році життя, одного дня Настя хотіла втопитися в ставі. Їй здавалося, що вже не годна далі зносити свого горя й опущености. По дорозі до ставу боролися в ній два голоси: один казав їй утопитися; другий – врозумлював її, щоб душі не губила, що вона молода, здорова, ще стане сильніша й запрацює на себе, а Бог їй допоможе. Переміг голос Ангела Хоронителя.

Чого люди не помічали й не ціниливали, те бачив Бог і підготовляв Настю до майбутнього її вивищення.

Настя ходила до школи тільки два роки (школа була польська, в Краснім більшість поляків). І про її освіту ніхто не дбав. Сама зі себе Настя не рвалася до школи. Вона ніжною, поетичною вдачі, а початкова школа завжди замучує дітей механізмом читання.

До першого Св. Причастя Настя пішла, коли їй було десять років. При тій нагоді вона мала дивне пережиття, яке стало першим звеном у тому ланцюзі, що довів до її стигматизації. При вході до церкви в Настиному рідному селі є більший образ Христового розп'яття, з Христових ран спливає кров. Входячи до церкви, Настя клякла перед тим образом, перехрестилася, пішла до середини. І прийшла їй думка: “Коби я мала такі рани на руках!” По Св. Причасті почула голос: “Будеш мати рани Ісуса Христа”. Ніяких терпінь притім не мала, ані пізніше. Подумала собі таке тільки з ніжною симпатії до розп'ятого Христа; а того голосу, що до неї промовив, дуже поважно не брала і нікому про нього не говорила, ані матері, бо не повірили би.

Від одинацятого свого року Настя вже потрохи служила по людях – пастушила. В тому часі найнялася пасти худобу в сусідньому селі Адамівці. Одного дня, коли гнала худобу додому вполудне, перед придорожною каплицею показалося їй біле, невеличке ягнятко, якого вона між своїми вівцями не мала. Настя хотіла його зловити й три рази бігла за ним довкола каплиці, а воно десь поділося. Тоді клякнула перед дверми замкненої каплиці, молилася й почула голос, що виходив ніби зі середини каплиці: “Приходи до тої каплиці і молися”. Хоч цей голос пригадував їй той зперед року, що його почула в церкві по першому Причасті, Настя думала, що її хтось так страшить. Встала й пішла за худобою до дому, де служила. А коли пополудні поверталася з худобою, знову клякла перед каплицею, щоби помолитися. В часі тої молитви повисла їй на руках вервиця з білими зеренцями. Настя злякалася, та не знала, що з тою вервицею зробити. Боялася також своєї матери, яка могла би собі подумати, що вона ту вервицю відкись “потягнула”. Ідучи за своїм дитячим розумом, Настя руками й патином випорпала при дорозі ямку на яких 30 см, сховала до неї вервицю wraz із білою шматкою, на якій училася шити, і ямку глиною засипала та рукою загладила. На знак заткнула до землі патичок. І пішла пасти худобу. Але чогось її серце непокоїлося. Вернула назад до патичка, а вервиця й шматка були наверх землі (шматка була дещо на боці), хоч глина в ямці була непорушена. І знову Настя закопала вервицю та шматку ще глибше. Пішла до худоби. І привиділося їй, що білий голубець (менший від звичайного) літає над нею. Це її

знову ткнуло, щоб піти до ямки, а вервиця й шматка знову були наверх землі, хоч глина в ямці й тепер була непорушена. Тепер Настя взяла вервицю та сховала за пазуху, щоб мати не побачила її. На цій вервиці Настя сама навчилася молитися, як звичайно на вервиці моляться, і завжди носила її при собі. З часом деякі зерна з тої вервиці погубилися, а Настя замість них дала сині. Цю вервицю восени 1935 р. Настя, коли вже мала стигми, подарувала своїй товаришці Марії Сютрик.

З молитов Настя знала тільки “Отче наш”, “Богородице Діво” і “Вірую”; з катихизму й Біблії тільки дуже мало-що. Потім, уже як доросла дівчина, довчилася читати по-польськи. По-українськи навчилася читати аж десь у 20 році життя. Спершу молилася з молитвенника з польськими буквами церковно-словянською мовою. Тепер моляться з українського молитвенника. Але писати, навіть польськими буквами, їй тяжко, пише неграматично. По-польськи вмів говорити. Ніяких книжок, ані часонисів ніколи не читала. Ані не дуже любила, щоб їй хтось інший читав. Найрадше молилася. Молитва для неї була потребою, розрадою і ціллю життя. Особливо молитва на вервиці. Без перебільшення можна сказати, що Настя вже з молодих літ відзначалася “жаром молитви”.

Настя бувала в усяких службах: у хліборобів, в учителя, в жида, в торговця свиньми, на фірварку, в священика, в одного гімназійного професора в Перемишлі і знову в хлібороба, в Стефана Вачка в Млинах, де найнялася на службу від нового року 1933.

До Млинів приїхала в 1931 р. зі священиком, у якого служила, а він був перенесений з Майдану

Синявського до Млинів. Латинська приповідка каже, що “протилежности сходяться”. Добрі дівчата, звичайно, служать довго на одному місці, а лихі – коротко. Але Настя, хоч добра, але десь до 1930 р. бувала на службах тільки коротко і знову вертала додому, до матери. Якось не могла нопасти на таку службу, котра їй відповідала би. Як гарна дівчина, на неодному місці була наражена на небезпеки, і як тільки зорієнтувалася, зараз кидала службу, хоч їй там і добре було. Ішла за Христовим словом: “Коли тебе твоя права рука соблазняє, відотни її і кинь її від себе”. Взяла собі таке правило життя, що по 8 годині ввечір ніколи з дому не вийде. А коли пішла десь перед 6 годиною, то вже й ночувала в тій хаті.

Десь від шістнадцятого року життя Настя відчувала “внутрішній голос” (нагле й рішуче почуття), що давав їй моральні й релігійні вказівки та остерігав її перед небезпеками. В Перемишлі було їй дуже добре, але вона, з ніжною контемплативною вдачею, не любила міста, галасу, юрби людей, і не могла придержуватися свого правила, щоби у 8 год. ввечір не виходити з дому. З того ясно, що Настя при своїх вимогах могла довше служити тільки на селі, в не дуже заможних домах, де не було парубків.

Значить, що Настя в дійсно добрій службі ніколи не була. Де 11 служниць змінилося до року, там Настя вибула два роки. Вона робила всю господарську роботу: в одній особі була і служницею, і враз наймитом. Пекла хліб, доглядала корови, робила кіньми, молотила, їздила зі збіжжям до млина. Двигала мішки й по 100 кг (Тереса Нойман тільки по 75 кг). У млині, коли чекала, щоб

збіжжя змолосося, запихала голову в мішок і молилася. Любила, коли одежа на ній побіліла від муки – “я така була біла, як смерть”, – сказала на фірі, коли ми в дорозі до Млинів переїздили біля млина.

В таких умовах життя Настя навчилася так молитись, щоб цього ніхто й не заперимічував. Я обсервував її, коли ми їхали автобусом до Яворова. Вона молилася на вервиці, та цього ніхто з чужих не міг завважити. В Млинах у хаті було більше осіб, Настя якийсь час розмовляла то з цими, то з тими, а потім виходила на самоту “роздмухати кадило своєї молитви” і знову вертала до людей. Девотки в розмові раз-у-раз побожно зітхають та згадують Бога, Христа, Богородицю. Настя зовсім не має цього звичаю – своєї побожності ніколи не виставляє “на показ”, її характер так розвинувся, наче б вона була зложена з двох дівочих душ, що протилежні до себе, та вповні природно сполучуються в одну. Настя перед стигматизацією була жива, рухлива, працьовита, весела, охоча до сніву (але любовних пісень ніколи не співала), жартівлива, відважна, враз також дуже стидлива, ніжна, задумчива, тиха, лагідна, побожна, з усіх сил душі терпелива, навіть аскетична. Бідним була би все зі себе роздала, на свою зовнішність не зважала, до дзеркала ніколи не заглядала, волосся ніколи не руркувала – та враз уважала на чистоту свого тіла й одягу, одягалася охайно, так само, як інші дівчата, щоб від них не відрізнятись (відомо, що побожні дівчата, які не думають виходити заміж, з правила одягаються на чорно). Настя завжди й у всьому була дуже природна.

На весіллі та на музиках Настя ніколи в житті (ані як дитина) не була, взагалі “компанії” не любила. Проклони й нечисті жарти кололи її наче ножі. Господар Вачко сказав мені до протоколу: “Як каваліри зачепляли Настю, то сильно відражувалася – не хотіла ані чути таких жартів”. Коли, бувало, люди ставали з нею до сварки, то або втікала, або відповідала пустим “тир-тир-тир”.

Заміж ніколи не думала виходити. Певно вже з молодих літ вона відчувала надприродний нахил до вічного дівицтва, та крім того, відстрашувало її “вищу душу” те горе, яке вона сама на собі досвідчувала як остання і нещасна дитина численної вбогої родини. І тут були “дві Насті”, що сплелися в одну: одна – нещасна дитина й бідна служниця, без усякого вигляду на кращу будучність; друга – “вища душа”, що чим небудь не могла вдоволитися в житті. Людського й земського Настя в житті не мала, тому тим більше шукала Божого й небесного. Очі Насті (бодай від часу стигматизації) “одуховлені”, що деколи дуже виразно відбивається (навіть на її фотографіях). Сама від себе вважала Настя на чистоту в церкві, прала церковні речі і т. п. Двічі в тиждень сповідалася і причащалася, радо давала на Службу Божу, на молебні, а перед сном довго-довго молилася (це слова Марії Сютрик).

Справді, мужчини з грішними думками прозивали Настю “свята”, але вона не була ані подібна до якогось відлюдка чи дивачки. Ближчої товаришки, крім Марії Сютрик, ніколи не мала, бо її душа дихала своїм власним життям, відмінним від життя інших дівчат. Все-таки і дівчата, і люди всюди любили її. Настя

всюди, де служила, любила дітей, а вони її любили, менші з рук їй не злазили, радо з нею спали (на що Настя радо годилася, для ліншої асекурації перед напастями). Бувало, що на своїй мізерній службі Настя своєю одежиною одягала опущені діти свого хлібодавця, і так їх до церкви носилала, а сама чим-небудь обходилася. Господар Вачко подиктував мені до протоколу, що Настя ніколи не давала причини, щоб на неї можна було роззлоститися. В Вачка четверо дітей (трое хлопців і одна дівчинка); хлопці часом докучали Насті, але вона ніколи сама не карала їх, тільки, бувало, пожалувалася перед господарями. Навіть пси любили Настю – ніколи пес не кинувся на неї. У монастирі, в розмовниці, великий псисько вовчур ліг їй раз на ноги, а коли вона витягала ногу з-під нього, він зубами хапав за неї. Сестра не могла пса відогнати. Тоді Настя прикуцнула, підложила псові руку, він поклав на неї свою лабу, і так Настя подавалася взад, а пес за нею човгався на животі через цілу розмовницю, і аж при дверях вдалося Насті якось звільнитися від нього та затріснути двері за собою. Для порівняння наведемо, що говорила про себе стигматизована Анна Катерина Емеріх (†1824): “Коли я працювала на городі, злітались до мене пташки, сідали мені на голові та на раменах”^{*}.

Коли Насті щось дуже допекло, пішла десь на самоту, поплакала, зідхнула до Бога, а потім усмінулась, і вже все було добре. До стола враз із го-

---

^{*} Цитати про А. К. Емеріх з книжки: А. К. Emmerich, *Bolezna Męka Zbawiciela świata, przekład z francuzkiego.* – Warszawa, 1892

сподарями, хоч її просили, ніколи не сіла, їла окремо – як служниця; господарів цілувала в руку.

А все ж на тому найнижчому ступні життя Настя була багата життям. Контемплативної, глибоко поетичної вдачі, вона збирала життєві вартости, починаючи від самого сільського болота. Вона находила чар у найпростіших сільських роботах, любила працю, любила коні, корови, поле, зелене й стигле збіжжя, жайворонків... Пригадуються слова ап. Павла: “Все могу в Христі, що мене спомагає”. Глибока Настина душа, щораз зрошувана могутньою молитвою, все мале і звичайне приймала як велике, дороге й цінне.

В Млинах, коли я сам був у кімнаті, прийшла Настя з двома маленькими ягнятами на руках (ягнята були чорні з білою зіркою на чолі). “Нехай отець подивляться, яке це гарне!.. А як їм серце б’ється з переляку!.. Мені так само серце билосся, коли мене лікар післав до отців, у шпиталі. Подумала я собі тоді: но, вже раз (прийшли)!.. Мушу їх віднести, бо мені їх жаль”. У Львові в монастирі, в професорській конференційній салі є дуже гарна, випхана голова лося з рогами (дарунок Митрополита Андрея). Одного разу Настя подивляла його: “Яка це гарна звірина! Які роги має!... Яку бороду! Писок у неї, як у корови – подібний. Це мусить бути велика звірина. Як вона ціла виглядає?... Я ставала на стіл, щоб погладити її”. Чи не поетичне серце?

Але при всьому тому Настя була сильної душі, з великою розвагою. Хоч деяким особам натякала про свою чудесну вервицю, нікому про це не оповіла аж до того часу, коли вже дістала стигми. Дружина

священика, в котрого Настя служила, оповідала їй про різні чуда, а Настя раз сказала: “Я їмости щось оповіла би, але їмость не повірили би”. І хоч їмость не раз про це допитувалася, Настя таки не виявила їй своєї тайни. Боялася, щоб це не виглядало на немудре самохвальство.

Як з цього видно, Настя – це просто протилежний тип до істериків. Істерики все роблять “для людей”, щоб їх люди бачили й подивлялися або жалували; вони не можуть “держати язика за зубами”, хваляться, навіть чистими видумками та уроєннями. А Настя – я сказав: просто протилежний тип. Істерики – це люди слабого, недоладного й примхуватого духа. А Настя – це чистий тип сильного й зрівноваженого духа. Настя з природи інтелігентна дівчина. Завжди була маломовна, хоч, коли треба, вміла плавно й до речі говорити. Навіть ті промови, що їй приходилось без екстази говорити до народу, виходили їй гладко і як слід.

Певне, що Настя завжди була правдомовна. Але відколи стала стигматизована, то її правдомовність наче в загіпнотизованого. Від лікарів передісталася вістка до часописів, що батько Насті був “пияком”. Я докоряв Насті, що вона не повинна була це лікарям сказати. А вона мені відповіла: “Прошу отця, мені не вільно неправди говорити. Я сама не сказала би того лікарям, але вони мене про це питали. Коли б я їм не сказала правди, вони могли би були розвідатися про те в моєму рідному селі. І що ж тоді було би? Волю всяку неславу прийняти на себе, ніж знеславити мої рани”. Це зрозуміле, що батько Насті, як паламар, не міг бути

“неможливим пияком”, але любив напитися (власне, за гроші, що їх заслужив як паламар).

Щойно в господаря Вачка Настя опинилася на такій службі, де перший раз у житті почувалася як гідний член родини і без небезпек. З початком 1935 р. вона старалася виїхати до Франції на роботу. Госнодар сказав їй, що може зі служби відійти, бо криза, тяжко йому оплачувати служницю (він має 15 моргів поля, а що його жінка хорує на серце, а діти ще малі, тому був примушений держати служницю). Настя вже мала й паспорт, та скільки разів вибиралася від’їздити, завжди сталося щось таке, що їй унеможливило виїзд. Вкінці покинула думку їхати до Франції, і сказала до господаря: “Що мені дасте, то дасте, а я від вас ніде не піду”. І лишилася в нього, а в літі 1935 р. дістала стигми. Споглянув Бог на бідну українську служницю!

Та не все так легко відбулося, як тут написано, бо в книжці годі все списати. Впродовж чотирьох років, що їх Настя перебула в Млинах, вона кільканацять разів пішки ходила до свого рідного села Красного (дорога 50 км) і назад – переважно примушена перервами в службі. Раз перейшла ту дорогу в зимі, по великім снігу, в чоботах мала повно снігу.

В тих роках Настя часто плакала – з різних причин, що непокоїли її серце. Нераз пригадувалася над своєю будучністю: “Не хочу віддаватися, грошей не можу собі наскладати, бо не можу здержатися, щоби біднішим не дати – хіба на старість піду, по жебрах!.. Та нехай буде Божа воля!” Але така потіха коштувала її чимало сліз.

***

Хата господаря Стефана Вачка

Щойно на основі цієї силуетки характеру Насті і її долі можемо зрозуміти, чому Настя так прагнула зі Львова до Млинів – і то тільки до господаря Вачка (в когось іншого рішуче не хотіла би бути). Настя дуже прив'язується до осіб, що їй щиро віддані. Дім Вачків вона називає своїм “домом”. Ціле життя вона властиво не мала свого дому, аж тут його знайшла – і вперше в житті тут почула себе “на своєму місці” на світі.

В монастирі у Львові Настя, без сумніву, також знайшла свій “дім”, і то для неї куди більше відповідний – але це була надто нагла й несподівана зміна в її житті. Настя мусіла відчувати її як пірвання нитки свого життя. Коли кинемо очима на сонце, то сльози заливають нам очі. Думаю, що щось таке мусіло діятися в душі Насті у Львові, в монастирі сестер Василянок.

Щоб могли жити у Львові, Настя спершу мусить поволі призвичаїтися до нових для неї людей і нового оточення – в її душі мусить нарости пасмо почувань, що сполучить Млини зі Львовом. Як я запримітив, і сестру Софронію і мене Настя щойно в Млинах признала чуттям за “своїх”.

Стигматизація зовсім не знищила Настиного історичного “я”, але достосувалася до нього. Богослови добре кажуть, що “благодать не нищить природи”.

У Млинах Настя тужила за прихильними їй особами, що їх пізнала у Львові, і раз у раз ходила духом до Львова. Сестрі Софронії навіть раз дала себе пізнати стисненням обох її рук, а моїй дружині двома проміннями, що перейшли від вікна до протилежного муру в кімнаті. Настя вернула до Львова з власної охоти на сам наш Новий Рік (14 січня 1936 р.), та Млинів не забувала. На перший день Різдва ще з двома дівчатами Настя ходила колядувати по селі (підпиралася паличкою), колядувала від 11 год. пер. пол. до півночі і заколядувала 65 зл на фелон до церкви, але була зовсім захрипла. Пригадуються нам тут слова псалміста: “Ревність для Твого дому з’їла мене”.

Не буває, щоб за життя людипи виписувати їй такі похвали. Я зробив це з konieczности, щоб можна як слід оцінити стигматизацію Насті. Та маємо надію, що при Божій благодати Настя до кінця видержить на тій дорозі, по котрій дотепер ішла.

VI ПОЧАТКИ СТИГМАТИЗАЦІЇ

Марія Сютрик сказала мені, що до стигматизації не завважила на Насті нічого дивного, а знала її від 1931 р.

Настя ніколи не переходила ніякої тяжчої органічної недуги. Якось мала нещастя щодо лівої ноги. В 12 році життя впродовж кількох місяців боліла її ліва нога “з вітру”, і коло кісток назавжди лишилася дещо мізерніша. Раз Настя зломала ліву руку. Коли служила в священника в Млинах, проколола собі ліву ногу на склі від лямпочки, якою світять у церкві, і місяць хорувала. У господаря Вачка ту саму ліву ногу проколола вилами й хворіла два тижні.

Впродовж трьох років перед стигматизацією поболевав її “лівий бік” – тут, де в часі стигматизації виступила рана на грудях. (Анна К. Емеріх відчувала аналогічний біль в околиці серця впродовж 10 років.) Часами цей біль був тяжкий, але Настя не давала пізнати по собі. Він був, без сумніву, першим вістуном майбутньої стигматизації і приготуванням до неї. В зв’язку з ним Настя стала телепатичною (такою, що відчуває на віддаль), але тільки в своїх особистих справах: коли в селі щось про неї говорили, то вона це “відчула”. А по прийнятті Св. Причастя в тому часі при замкнених очах через кілька хвилин часто бачила ясну, велику звізду перед собою, так на один метер далеко. Явище було поважне, а не як пустий привид (ми з тим явищем ще стрінемося, але в іншій формі).

У червні 1935 р. один вдовець із Млинів кілька разів приходив до Вачків з тим заміром, щоб з Настею женитися. Настя тоді виходила з хати й на самоті

плакала. Господарі радили Насті, щоб віддавалася, а вона їх збувалася словами: “Тепер ще ні, може колись пізніше”. Одного разу, коли їй господиня обіщувала “справимо тобі весілля”, Настя їй відповіла: “Госпосю, госпосю, а я вам ліпше весілля справлю: на вашім подвір’ї земля буде від людей стогнати і автами будуть приїздити”. Під час молитви в тому часі Настя відчувала, що з нею буде “щось голосне” – що Бог щось із нею зробить, хоч ще сама не знала що. Звертаю увагу на живий поетичний стиль цього першого Настипого передсказання. Такий стиль мають усі її далші вискази та промови в часі екстази; а це загально питоме всім візіонерам.

Це перше передсказання Насті рознеслося по селі, але люди не вірили їй, бо ще й не мали ніякої основи, і насміхалися з неї.

Зближалася стигматизація.

В неділях 9 і 16 червня 1935 р. в церкві на вечірні Настя слабла, руки їй синіли й дрожали, відчувала, начеб її бичовано по плечах і губи їй сохли зі спраги. Виводили її з церкви. Настя любила червону і білу одягу. В неділю 18 червня (Сошествіє Св. Духа) на Службу Божу одяглася цілком на червоно – як ніколи в житті (перед тим завжди мішала червоний колір з білим). Коли вернула з церкви, зробилося їй сумно, чому вона так одяглася. На вечірню одяглася вже на біло. Носила простий перстенець, що його була дістала від дітей господаря. В неділю 23 червня цей перстенець, без усякої фізичної причини, так упік її, що відчула біль аж у костях, і зараз кинула його геть.

Гринько Слабак, Анна Коляса, господиня, господар Вачко і їх діти

Потім прийшла на Настю тяжка недуга, котра вже була безпосереднім приготуванням до стигматизації, а властиво безпосереднім переходом до стигматизаційних екстаз. Ця недуга тривала тільки три дні, а почалася в понеділок 24 червня 1935 р.

Того дня Настя тільки випила молоко на сніданок, а нічого більше не їла. Вона була сама в хаті з дітьми, бо господар з господинею поїхали до ліса. Старші хлопці на подвір'ї билися, а Настя хотіла їх заспокоїти. Старший хлопець підніс на неї патик і негарно закликав її. Настя з жалю розплакалася, взяла вервицю і пішла в поле полоти просо. Полючи, тихенько співала свою любову пісню про Почаївську Божу Матір:

Пасли пастирі вівці на горі,
Виділи Божу Матір на скалі;
На тій скалі стопки знати,

Де стояла Божа Мати,
З неї воду беруть,
Всім вірним дають.

Легко догадатися, що ця пісня саме тому стала для Насті любою, бо в ній говориться про явлення Божої Матери пастирям, а “внутрішній голос” підготовляв Настю до таких самих явищ. Але треба, завважити, що Настя ніколи не молилася, щоб їй Божа Мати об’явилася, а молилася, як звичайно люди моляться (Лікарі пустили в курс, що ніби Настя молилася, щоб їй Божа Мати об’явилася).

Коли господиня прийшла до Насті в полі, Настя з плачем оповіла їй свою прикру пригоду з найстаршим хлопцем. Господиня закликала хлопця й казала йому перепросити Настю.

В неділю і в понеділок (23 і 24 червня) Настина душа якимось дуже перлася десь ген до світа, затісно й завузько було їй у тілі. Настя все хотіла забути й кинути та піти десь ген далеко. По всій імовірності це були початки “екстеріоризації” Настиної душі; з цим явищем, уже вповні розвиненим, стрінемося пізніше.

В понеділок ввечір пішла Настя скубати пір’я до сусідки Апни Іваник. Коло 9.30 год. стало їй робитися слабо (світло і людей бачила подвійно, значить захиталися в неї мозкові функції).

О 10 год. помолилася і пішла спати (в хаті Іваників); дуже плакала, бо чомусь обняв її великий жаль. До Гані Сютрик сказала: “Ганю, буде зле! Та не бійся мене!” Об 11.30 утратила мову, її тіло стало випружене, штивне й зимне, а лице червоне й гаряче (це пригадує той тип екстази, яку Настя, вже як

стигматизована, має в п'ятницю; з таким самим явищем стрічаємося в А. К. Емеріх: “її лице ставало зовсім рум'яне й розналене”). Зараз лягли на неї воду та це не допомагало. Настя була при свідомості, чула й розуміла голос людей, але не могла говорити. Закликали її госнодиню, бо думали, що помре.

В тім часі Настя бачила коло себе якогось старця і двоє діточок (перше видіння осіб в екстазі). Старець був сивенький, з бородою, червоний на лиці, гарна особа, ясно відбивав, добрий був, мав хрест на грудях, сидів на кріслі біля ліжка і раз у раз питався Насті: “Чи вже бажаєш зі мною іти?” А Настя йому на голос відповідала (це могла говорити):

“Старче, старче, ще хочу бачити господиню і свою матір. Чекай, щоб я ще висповідалася!” Діти, одно дуже маленьке, друге більше, оба хлопці, на біло зодягнені, милі, приносили до Насті живі квіти у вазонках і говорили: “Це для тебе.”

Рано (вівторок 25 червня) госнодар завіз Настю фірою додому. Поїхав по священика, який дав Насті тільки елеопомазання, бо не могла висповідатися. Єлеопомазання Настя відчула як полекшу для тіла. По елеопомазанні вже більше не бачила того старця. Але дітей бачила в часі екстази (не впродовж цілої екстази, тільки в деяких відступах) аж до того часу, коли вернула з яворівського шпиталю. Під час елеопомазання діти уносилися над нею, потішали її, менше держало в руках квітку і свічку.

По елеопомазанні госнодар завіз Настю до Краківця, до лікаря. Лікар сказав, що ніби Настя “в такому стані” вже шостий місяць, “вона здорова, тільки

так удає”. Настя це чула, встала на ноги й промовила до лікаря: “Хіба ви в такому стані, а я ні!” І господар сперечався з лікарем, та лікар не дав себе переконати. Господар хотів, щоб ця ганьба, кинена на Настю, не поширювалася, тому ще повіз Настю до повитухи. А повитуха сказала те саме, що й лікар. Дивна річ, що ганьба так любить напосідатися на праведні душі.

Того самого дня Настя під вечір промовила до господарів: “Не лякайтеся мене! Не везіть мене до лікаря, не лікуйте мене, бо втратите мені ласку!”

В середу рано (26 червня) вже говорила, як звичайно, до 10 год. ввечір. Але з ліжка не вставала і просила, щоб їй дали смертельну одежу.

В четвер 27 червня (наш празник Евхаристії) Настя висповідалася і запричашалася. Св. Причастя відчула цілою душею, наче якусь небесну росу. Від понеділка до четверга включно нічого не їла, бо “не давало їй”. На моє питання: що ти в душі робила, коли тобі відняло мову, Настя відповіла: “Я тоді сильно молилася”. А на моє питання: чому тобі відібрало мову, Настя дала характеристичну відповідь: “Я тоді набирала в себе Христового мовчання перед Іродом”. Треба зазначити, що з Біблії Настя зовсім не знала про той факт, що Христос перед Іродом мовчав.

Настя мала таке прочуття, що ще буде жити, якщо не вмре до п’ятниці полудня.

Значить, стигматизація в Насті спершу проявлялася як боротьба зі смертю. Таке саме почуття мала Джема Галгані († 1903) в тому моменті, коли дістала стигми: “Я відчувала, що вмираю” (це її слова); також св. Ка-

теріна Сієнська: “Якщо Бог мене не врятує, то вмру” та ін.

Четвер 27 червня був нереломовий день для стигматизаційних явищ Насті.

Того дня Настя вже мала “терпіння” (це її слово) хоч ще без стигматичних ран. “Терпіння” це значить “Христові муки”, що їх стигматизовані особи переносять в екстазі. Марія Сютрик перший раз бачила хвору Настю саме в той четвер (Марія С. далеко мешкає) і одразу здогадалася, що Настя буде мати таку “недугу”, як Тереса з Коннерсройт, про що вона читала в “Місіонарі”. Інші люди думали, що Настя або десь чогось перелякалася, або з розуму сходить, або має недугу св. Валентія (епілепсію) і боялися її. Настя в терпіннях показувала Христові муки: розкладала руки, наче б мала бути розп’ята, та знову складала їх на грудях навхрест, ніби зносила бичування, виявляла спрагу (коли ж хотіли їй дати воду, затискала зуби), поспразі схиляла голову, наче мертва.

Це вже була справжня стигматизаційна екстаза, в котрій Настя перший раз бачила Божу Матір – наче живу в хмарах, у сивенькій одежі, зі світлою вервицею в руках. У цій екстазі Настя вже говорила, як звичайно в своїх дальших екстазах. Тоді вона сказала: “Об’являється мені Божа Мати і дає мені дві вервиці до рук: до правої руки білу, а до лівої – чорну”. Але тих вервиць ніхто не бачив, хоч це був день, та й ніхто цього поважно не брав. І заохочувала Настя людей, щоб молилися на вервиці, щоби поправилися, не грішили, дітей навчали, до церкви посилали. Того дня передсказала Настя (в екстазі), що в неділю буде

великий град, тому взивала нарід, щоб ревно молився, коли побачить хмару, і сама молилася (аж сльози спливали їй по лиці), щоби Божа Мати зберегла село перед градом. Дійсно в наступну педілю 30 червня над Млинами перейшла чорна хмара (Настя тоді дуже молилася – без екстази), в Млинах була злива, а град тільки зрідка, що не зробив ніякої шкоди; в сусідньому селі Заліська Воля град тоді так вибив збіжжя, що люди не жали, тільки що косили.

В четвер, 27 червня, в екстазі Настя передсказала й інші важні речі, але що тоді ще ніхто не брав тих її говорень поважно, тому тільки дещо з того я міг докладніше сконстатувати. І так передсказала собі тоді Настя: “Мій вік недовгий. Невдовзі стану старицею, що ані не зможете мене пізнати”. Дійсно, стигматизаційні терпіння та перебирання на себе чужих недуг дуже і в скорому темпі випищують організм Насті. Руки Насті, перед стигматизацією грубі і сильні, тепер уже стали тонкі, з видовженими пальцями – певно тому, що в екстазах наслідують видовжені руки мерця. Це вже на фотографіях видно, та тепер пальці Насті ще тонші. Ноги залишилися без наглядної зміни.

***

В п’ятницю, 28 червня, коло полудня Настя ходила по подвір’ю. Робилося їй слабо, пішла до хати, положилася на ліжку. Попала в екстазу, в котрій побачила Ісуса Христа, що був якийсь мізерний і високий, наче дух – не такий реальний, як у пізніших її екстазах. Христос виступив наче з блискавки, а мав відкриту рану па грудях. Явище тривало коротко. Христос запитав Настю: “Чи приймаєшся моїх

терпінь?” Настя більше з переляку, ніж із зрозуміння відповіла: “Приймаюся”. В тому моменті повсталала і враз стала кривавити рана на її грудях. Це Настя дуже болюче відчула, боліло її серце. Потім Настя збудилася. Ходила по хаті. І знову положилася на ліжко та попала в екстазу. Знову з’явився їй Христос, але вже такий, як звичайно в її всіх дальших екстазах. Тепер Христос був не сам, а з якоюсь дуже зхорованою дівчиною, і промовив до Насті: “Бачиш, ця дівчипа, німка, носить мої рани вже від 1926 р. Вона вже невдовзі помре – в 1936 р. Я їй дозволив, щоб вона вибрала собі наслідницю, а вона тебе вибрала”. Дівчина німка це й сама потвердила, що воно так. Того дня Христос ще раз приходив до Насті в екстазі з тою дівчиною німкою.

Світло, в якому являвся Христос у перших екстазах, було слабше, потім ставало щораз сильніше, аж дійшло до постійної своєї сили. Настя каже, що не має слів, щоб описати це світло й постать Ісуса Христа та Богородиці. Вона готова би ціле життя зносити найтяжчі терпіння своїх екстаз, щоб тільки бачити Ісуса Христа і Пречисту Діву.

Стигматизовані особи, коли діставали перші свої стигматичні рани, звичайно мали якесь святе видіння: одні бачили Христа як Серафима (св. Франціск), інші – розп’ятого Христа, інші – терновий вінець, св. чашу і т. ін. Габріела де П’езоло – подібно, як наша Настя – бачила Христа з раною на грудях, і в тому часі сама дістала рапу на грудях.

Як видно вже з наведених прикладів, всі внутрішні стигматизаційні переживання Насті вповні годяться з тими, що їх знаходимо в деяких інших стигматизованих

осіб. Настя, що не мала ані поняття про стигматизацію, піяк не могла би видумати таких явищ.

У неділю, 30 червня, Настя на Службі Божій причащалася й зараз по Св. Причасті відчула сильний біль на правім рамени та пониже на грудях, як коли б її хтось розжареним залізом упік. Коли прийшла додому, побачила на цьому місці рану в формі великого хреста. Цей хрест був широкий на два пальці, його прямовисне рам'я ішло через праве рам'я (кінець хреста сягав аж па хребет) до кінця ребер, а поземе рам'я ішло від середини грудей через грудь аж до середини хребта. Той хрест був червоний від набряклої крові. В дальших днях він був рожевий, в середу і п'ятницю (щотижня) червоний, а деколи навіть слизила з нього кров. Рану на грудях у формі хреста мали різні стигматички. Чи котра з них мала таку велику хрестну рану, як Настя, мені невідомо. А. К. Емеріх мала рану на грудній кости в формі подвійного хреста, що був високий на 3 цілі. Коли Настя вперше побачила цей хрест, подумала собі: “Це либонь тому, що Христос ніс хрест на правому рамени”.

Взагалі тоді перший раз Настя стала роздумувати про те, що її рани наслідують рани Ісуса Христа. В брошурці о. П. Дзедзика про Настю Волошин^{*}, на основі лікарського протоколу, написано, що ніби Настя день перед Божим Тілом, ідучи дорогою, почула голос Божої Матери: “Приймеш вкоротці рани Ісуса Христа”. І ще там сказано: “Настя зовсім пе злякалася цього голосу. Стала і спокійно слухала”. Це незгідне з

---

^{*} о. П. Дзедзик, Перша українська стигматичка (Анастасія Волошин). – Львів, 1935

правдою, бо Настя тої середи лежала в ліжку і взагалі піколи не чула такого голосу Божої Матери.

Хрестна рана дуже докучала Насті при роботі – особливо, коли більше набрякла, бо сорочка терла об рану. На грудях Настя підкладала собі хустинку, але на хребті ніяк не могла собі дати ради з тою раною.

Терпіння в тому часі Настя мала тайні, щоночі зараз із вечора, як поклалася спати. Це взагалі було таке правило в стигматизаційних переживаннях Насті, доки вона була в Млинах на становищі служниці. Вночі, зараз із вечора мала екстазу, яка звичайно дуже довго тривала, нераз цілу ніч, а рано Настя ішла до своєї роботи і почувалася сильною. В тому часі Настя спала на стриху над стайнею, разом з трьома хлопцями господаря: вона – по одному боці стриху, хлопці – по другому. Впродовж перших двох місяців у терпіннях Настя бачила білого голуба (такого самого, як тоді, коли закопала була свою чудесно одержану вервицю); він літав над нею, поки вона не закінчила молитви (Настя також в екстазі молиться).

Але деколи Настя мала екстази також удень. У педілю, 7 липня, і так само в неділю, 14 липня, дістала екстази на вечірні в церкві. Виводили її з церкви, лежала під церквою, аж їй екстаза минула.

Люди ще не знали, що їй; гляділи на неї як на недобре хвору, а про її екстази говорили, що Насті “мову відбрало”. Господар три рази возив її до сусіднього села до знахарки, що віск виливає, хоч Настя раз у раз просила: “Втратите мені ласку, що мене возите”. Та господар тоді її віз, коли вона мала екстазу.

В таких відносинах Настя в тому часі ще й сама не була певпа, що з пею діється. Давала па Служби Божі й молебни, щоб їй та “недуга” вступилася. На стриху, на самоті дуже часто плакала: “Боже мій, Боже мій, що це зі мною діється? Що це?” Тяжко було їй боротися проти цілого оточення та ще й проти свого власного звичайного змислу * життя. Але вкінці візії таки перемогли: переконали Настю, що вони не є хворобливими проявами, але ласкою від Бога.

Впродовж двох місяців Настя скривалася зі своїми ранами; нікому про них не говорила, крім своєї найближчої товаришки Марії Сютрик, та і їй не показала їх, бо “ще не було наказу”. Її хрестної рани (вона 8 вересня зникла) взагалі ніхто не бачив, тільки господиня раз бачила вершок тої рани на самому рамени й сказала до Насті: “Це, певно, ти собі так надушила”.

Аж з того часу, коли Настя дістала рани на руках, вона вже була зовсім певна, що має “Христові рани”, як дар від самого Ісуса Христа. Але господарі і люди зі села, крім Марії Сютрик, ще не вірили в її рани.

***

Якщо б Настина стигматизація повстала на “істеричному тлі”, невже Настя приховувала би її впродовж двох місяців? Чи не похвалилася би перед людьми? Авжеж це було для Насті дуже прикре й упокоряюче, що люди низько оцінювали характер її недуги, а вона могла би була перетворити його в найвищий – але “ще

---

* відчуття, розуміння – прим. упорядника

не було наказу”. Я вже сказав: Настя – це, власне, протилежний тип до істериків.

У шпиталі на моє питання Настя відповіла, що вона хотіла мати Христові рани. Я собі тоді уявляв, що Настя роками бажала собі Христових ран, молилася до Бога, щоб їх дістала, як це бувало в деяких стигматизованих осіб. Але Настя й не знала, що “може бути така людина”, себто зі стигмами. І ніколи не молилася, щоб їй Бог доложив ще якихсь нових терпінь, а саме навпаки: просила, щоб їй Бог відняв і ті терпіння, які в даному часі мала. При її твердій долі, як служниці, це було самозрозуміле. Я досліджував також те, чи Настя залюбки не молилася до ран Христових, чи не робила розважань про Христові муки, але й тут дійшов я до пегативного висліду. В її молитвеннику пема ніякої такої молитви, а на вервиці Настя молилася без усяких додаткових розважань (щойно сестри Василіянки в монастирі навчили її молитися на вервиці з розважаннями).

Значить, Настя була *вповні пасивна* супроти стигматизації. Стигматизація була їй надана згори, без усякого її бажанпя й розуміння.

Чому ж Настя відповіла мені, що вона “хотіла мати Христові рани”? Чи може притім вона мала на думці те своє дитяче, поетично-симпатичне бажання, що їй перейшло через душу при нагоді першого Св. Причастя? Ні. Це вона в пізнішому, дозрілому віці вважала за дитячу фаптазію. Ось що на речі: скільки разів Христос являється Насті в екстазі і має їй “пробивати” рани (щоб з них кров потекла, щоб вони “відновилися”), *завжди* вперед питає її: “Чи

приймаєшся моїх терпінь?” А вона відповідає: “Приймаюся”, і по пробитті ран говорить: “Дякую”. Це правило без винятку. Саме це Настя мала на думці, коли мені сказала, що вона “хотіла мати Христові рани”. Зрештою, як пізніше побачимо, Настя, відколи стала стигматизована, відзначається “жаждою терпінь”, як і інші стигматизовані, і просить, щоб удостоїлася ще більших терпінь, ніж їх має.

Чув я від деяких закид, що ніби Настя злегка гордиться своїми ранами, що дає себе фотографувати з ранами. Подібний закид робили й Тересі Нойман. Та для деяких людей і сам Бог не без закиду. Що ж сказати про те Христове бажання: “Отче, прийшла година, прослави свого Сина, щоб Твій Син Тебе прославив”? Ось Христос хоче бути славний! Та це саме так має бути, бо людина сотворена не для “неслави”, але для “слави”. Річ тільки в тому, щоб людина змагала до такої слави, яка має вартість перед Богом, та щоб ішла до неї таким шляхом, який Бог визначив.

Коли я запитав Настю, чи вона хотіла би позбутися своїх ран, Настя відповіла: “Нізащо в світі”. Це вповні правильна відповідь, бо втрата стигматизації мусіла би бути зв’язана з якимсь моральним упадком. А невже це могло би бути похвальне?

Лікарі у львівському шпиталі, що досліджували Настю, за всяку ціну хотіли відкрити в Насті охоту відрізнятись від інших людей. Це їм було потрібне як психічний-істеричний мотив до повстапня стигматизації в Насті. А що Настя “дорожитья” своєю стигматизацією, то на основі цього лікарі виробили собі скривлений погляд, наче б Настя злегка гордилася

своєю стигматизацією – і, власне, з цього джерела ця поголоска пішла в світ. У дійсності Настя покірна й смиренна, вона нічого собі не бажає, як тільки служити Богові. А те, що Настя дозволяє себе і свої рани фотографувати? Це стоїть у зв'язку з її місією.

Настя подає ось такі дві цілі своєї стигматизації: а) щоб люди знали про її *рани* і наверталися до Бога; б) щоб вона співтерпіла з Христом за людські гріхи й пемочі. Настя дає завжди таку відповідь, я тут нічого не прикрашую, ані не змінюю. А така відповідь теологічно вповні правильна. Тереса Нойман подає таку саму ціль своєї стигматизації: „Це дав мені Спаситель, щоб люди оглядали та утверджувались у вірі” (Fahsel).

Якже ж люди довідаються про рани Насті? З оповідання або з писання, та найлегше переконуються, коли її саму побачать або бодай її фотографію.

Треба підкреслити, що відвідини людей Настю дуже мучили. Кожному з нас було би прикро й ніяково позувати, наче на виставі, щоб нас люди оглядали. А на Настю одні дивляться, як на чудо, зі страхом, інші – критично, або й з глумом у душі. Настя телепатично все те відчуває, отже, можемо собі усвідомити, що мусить діятися в її душі підчас таких відвідин. Коли хтось з присутніх не вірить у правдивість стигматизації Насті, коли глумиться з неї, хоч би тільки скрито в душі, то Настя переживає те саме, що людина ніжного серця, коли її хтось прилюдно ганьбить і прозиває. Але й без того більше число цікавих людей болоче діє на Настину душу, бо їх збірна душа рветься у всяких напрямках (один це собі думає, другий – інше), а це наче розриває Настину душу на всі боки. Раз я запросив до

себе більше число цікавих (що не давали мені спокою), щоби подивилися па Настю. Кров із рани па нозі (що її Настя роззула на показ) стала булькати, ледве можна було клубом вати схопити її, щоб не розливалася по долівці. Рани особливо тоді Настю болять, коли кров із них тече (Настя цей біль описує: “наче б жили з мене витягало”). Бідна Настя хустиною закривала собі лице, бо страшенно терпіла, і стидалася людей. Тоді я сам собі дав слово, що більше ніколи до таких масових відвідин Насті не допущу.

Я дав сфотографувати Настю в чотирьох позиціях (погруддя Насті, сидяча Настя, Настя з Марією Сютрик і руки Насті). В наших часах книжка про стигматизовану особу без фотографій і подумати не дається. Настя згодилася, але не радо. А зараз потім дістала півгодинну відпружуючу екстазу, яку дістає, коли чимсь психічно вражена.

Коли фотографії були готові, Настя сказала: “Найліпше буде повісити мою фотографію там на вході до монастиря, нехай люди подивляться, а мені нехай дадуть спокій”.

Я сказав сестрам, щоби ще сфотографували поги Насті – бодай для нас на пам’ятку. Коли прийшло до того (по двох місяцях), Настя боронилася й нарікала: “Ах, ті фотографії! Тереса (Нойман) ніколи не дала себе фотографувати, а мене вже стільки разів приневолили фотографуватися! А Христос завжди робить мені докори за це і мушу це відпокутувати!” Фотографуватися це ще більше, ніж заглядати до дзеркала. А що Настя ніколи не заглядала до дзеркала, то ясно, що сама від себе вона ніколи не

фотографувалася би. Та з другого боку вона має наказ, щоб люди знали про її рани.

Ось так то з фотографіями Насті.

VII

ЗВ'ЯЗОК ІЗ ТЕРЕСОЮ НОЙМАН

Марія Сютрик перша доповіла Насті, що та “дівчина німка” це певно Тереса Нойман з Коннерсройт. У візії Настя не довідалася про ім'я та прізвище тої “дівчини німки”. Це згідне із загальним правилом, бо особи, що являються у візіях, звичайно не виявляють свого імени. Так наприклад, і св. Тереса з Ліз'є, що кілька разів являлася Тересі Нойман, не виявила їй свого імени. Є дані, що Тереса Нойман стала стигматизованою саме завдяки Тересі з Ліз'є, хоч ця св. Тереса не була стигматизована. До хворої Тереси Нойман, ще перед її стигматизацією, св. Тереса у візії сказала: “Але ти можеш ще багато й довго терпіти і ніякий лікар тобі не pomoже. Та не бійся! Я тобі досі помагала й далі буду помагати тобі”. Тереса Нойман вперед чудесно видужала, а потім дістала стигми.

Спершу я не прив'язував ваги до того, що мені Настя говорила про своє видіння Тереси. Хоч Настя самопевно і рішуче твердила, що вона ніколи не читала й не чула про Тересу Нойман, що на це могла би й присягнути, хоч я вже пізнав Настю як абсолютно правдомовну, я собі помимо того думав, що Настя все-таки мусіла десь-колись чути про Тересу, потім це мусіла забути, а в екстазі ця її пам'ять і відповідно змодульована, мусіла виплинути з її підсвідомости у свідомість. Але чим далі я досліджував Настю, тим

більше заломлювалося це моє припущення. Настя могла би була довідатися про Тересу тільки з двох українських джерел: з брошури о. Петра Дзедзика* та з “Місіонаря”†. Але ж Настя знає про Тересу *більше подробиць*, ніж написано в тих двох джерелах. Настя сказала мені про Тересу, що “вона вже десь тепер умре – в 1936 р.”; що в її кімнаті горілкою смердить, коли вона молиться за пияків; що вона в м’ясниці терпить; що не дозволяє фотографувати себе (хіба крадькома її схоплять). Ці дані я знайшов у німецьких авторів, що писали про Тересу (ще в 1926 р. Тереса проповіла собі, що вмере в 1935 р.), але в наших двох згаданих джерелах про ці речі немає згадки. Деякі німецькі автори пишуть, що Тереса має рану по *лівому* боці грудей, інші – по *правому* боці. Настя з цілою певністю твердить, що Тереса має рану по *лівому* боці грудей (як і сама Настя), і знає, що Тереса має рану на правому рамени. Настя каже, що з початку своєї стигматизації знала ще багато інших подробиць із життя Тереси Нойман, але тепер уже призабула (це зовсім не дивно, бо відтоді Настя дуже багато пережила, а при своїх усяких терпіннях рідко коли має “свобідпу голову”).

Якщо б Тереса призналася до того, що вона вибрала Настю на свою наслідницю, то це був би факт з великим значінням не тільки для стигматизації Насті і Тереси, але також для стигматизації взагалі. Та ледве чи так станеться. Обсервую в Насті того самого духа, що так виразно зазначився в Євапгелії. Христос покликався на свої чуда, але на жадання книжників

---

* о.П.Дзедзик, Стигматизована наших днів: Тереса Нойман. – Львів, 1930

† “Місіонар” писав про Тересу в чч. 7, 8, 9, 11 з 1932 р. і в чч. 2, 3, 4 з 1933 р.

не вчинив ні одного “знаку” (чуда). Справді дозволив “певірпому” Томі доторкатися своїх рап, але похвалив тих, що “не бачили, а увірували”. Значить, Бог не допускає аж до тої міри чудес, щоб нас змушувати до віри – вимушена віра має малу вартість перед Богом. З другого боку, всяке “чудо на замовлення” було би театральною продукцією, а це зовсім чуже Євангелії.

Настя дуже борониться перед рентгенівським сфотографуванням її ран. Каже, що Христос не хоче того. На мій заміт, що в шпиталі могли прослідити її рани таким способом, вона відповідає: Там був “мус”, а тепер уже нема “мусу”. Коли того там не зробили, то тепер уже пропало. Дійсно, в шпиталі обов’язувало Настю якесь інакше правило життя, бо наприклад, там не мала ніяких терпінь за те, що воду, в якій вона милася, зливали до каналу; а в монастирі, коли раз це зробили, Настя зараз дістала такі тяжкі терпіння, що боялися, що вмре.

Певно, що й Тереса має таке саме почуття, як Настя. Настя не знає, чи Тереса знає про неї та про те, що вона з Христом приходила до неї. Але хоч би все зпала, то всього не виявить. Так твердить Настя на основі свого почуття. Доволі для світа знати цю річ з одного боку – з двох боків було би забагато (це моє сформулювання, та воно вірно віддає Настинє становище в цій справі). Настя раз у раз повторює: “Христос не любить дослідів”. Найлекше зрозуміємо правдивість цього твердження, коли уявимо собі побожну особу, на якій лікарі різними експериментами хотіли би дослідити її духовий стан по прийнятті Св. Причастя. Внутрішнє релігійне життя не “на показ”,

всякий експеримент деформував би і нівелював би його, тому кожна така особа рішуче противилась би всяким експериментам. Стигматизація має визначно релігійний характер, тому також її психіка зносить експеримент тільки як насильство над собою.

Дуже можливо, що Тереса зовсім не знає про те, що Настя дістала стигми за її посередництвом. За неї і в її імені міг зробити вибір сам Христос. Із спіритистичної літератури знаю декілька таких фактів, де живі особи, наче духи, являлися іншим з якоюсь місією, хоч про це вони самі не знали і певно не брали в тому участі – це зробив за них хтось інший із другого світа, що був інтересований у їх справі, або в справі тої особи, котра мала видіння.

А навіть згори треба припускати, що за Тересу зробив вибір сам Христос, бо звідки ж Тереса могла би знати всіх людей на світі, щоб вибрати собі найвідповіднішу наслідницю? Ясновидючі мусять мати якусь “нитку”, щоб дійти до бажаної особи, а до Насті Тереса не могла мати ніякої природної “нитки”. Зрештою вибір, дуже вдатний, ледви чи міг би бути вдатніший. Настя проста дівчина, сильної будови, з численної, вбогої родини, служниця, любить птахи й домашні звірята, любить просту, навіть мужеську працю. В усьому тому Настя подібна до Тереси, як одне око до другого ока (родичі Тереси мали 10 дітей, Тереса – найстарша). А під поглядом своїх переживань, що стоять у зв'язку зі стигматизацією, Настя так доповнює Тересу, як пророк Єлисей доповнював пророка Ілію. Зв'язок між ними: Настя тепер має таке саме число, таку саму форму і таке саме розміщення стигматичних

ран, як це є в Тереси. Рана на правому рамени і рани на руках у Насті спершу мали іншу форму, але пізніше, як побачимо, в наслідок Настиної молитви ці рани так змінилися, що наслідують “Тересин лад”. Тереса Нойман перша між стигматизованими, що плаче кривавими сльозами (Шпіраго), а Настя одного дня також плакала кривавими сльозами.

Настя доповнює Тересу: Тереса дуже тяжко хворіла перед стигматизацією – Настя піколи в житті тяжче не хворіла; Тереси не досліджували лікарі в клініці – Настю досліджували, як самі хотіли; Тереса має правильні “терпіння” тільки в п’ятницю – Настя має розложені правильні “терпіння” на середу і п’ятницю; Тереса від 1926 р. нічого не їсть, в екстазах чує чужі мови (арамейську, латинську), Настя чує тільки українську мову, але зате має дивні “апорти” і, мабуть, екстеріоризація душі в неї більше розвинена. Таким способом проблема стигматизації на них двох виходить у цілій своїй ширині та глибині.

Коли я запитав Настю, чи можу написати до Тереси, згідно до її пароха, що опікуються нею, Настя спершу змішалася, а потім відповіла: “Я запитаюся Ісуса Христа в екстазі”. По кількох днях дала мені відповідь: “Отець не можуть писати до Тереси тому, що мене питалися. Друкувати про це можна”. Я тим вдоволвся і в “Ділі” тільки натякнув на зв’язок між Тересою і Настею, а в “Меті” (з 7 січня 1936 р.) сказав я про це більше. В дальшій розмові Настя подала ось такі думки, чому мені не можна писати до Тереси: Коли б я, за згодою Насті, писав до Тереси, то це було би рівнозначне з тим, як коли б вона сама писала: а чому ж

вона мала би писати до Тереси? Їй невільно ані хвалитися, ані суміватися. “Ісус не любить дослідів”.

У середу, 22 січня 1936 р. Настя в екстазі говорила щось про те, що хтось писав лист до Тереси про неї. Але що – тихо говорила, сестри не могли того добре зрозуміти. По екстазі сестри випитувались Насті про те, а вона сказала: “Хтось писав лист до Тереси про мене. Христос сказав: Не треба писати, нічого не довідаєтесь про причипу моїх рап. Ще вам замало моїх терпінь, ще хочете знати і причину”. В п’ятницю (24 січня) я був у монастарі й випитався докладніше про той лист. Настя сказала, що лист писав хтось зі Львова. Я заходив у голову, хто це міг би бути. У Львові є один німець Йосиф Петерс, що вступив до студитів і студіює теологію. Він цікавиться Настею і бачив її раз у моїй хаті. Він мені говорив, що треба би написати до Тереси, але я збув його тим, що мені невільно, ані нікому не можу давати дозволу, бо Настя про це довідалася би. І сказав я Насті: Чи не той німець писав? Вона без надуми відповіла: “Тепер я відрізнала, цілком певно він.” Того самого дня пішов я до бр. Петерса, він здивований сказав мепі, що 21 січня написав лист про Настю до пароха в Коннерсройт і завважив у ньому, що про той лист не знає ані Настя, ані я, бо Настя не дає дозволу нисати до Тереси. В понеділок 27 січня Настя нам сказала: “Нині Тереса дістала той лист про мене”. Ввечір того дня Настя мала одногодинну екстазу, по котрій сказала до сестри Софронії: “Знаю кожне слово з того листа. Там є також моя фотографія”. Сестра Софронія потішала її, що бр. Петерс писав у добрій вірі, але Настя, опечалена, махнула рукою і додала: “Нехай

би він (Петерс) думав про свою смерть!” І казала мені це переказати, бо наступного дня рано від’їздила до Підлютого. До Львова вернула 3 лютого. В н’ятницю 7 лютого бр. Петерс звірився мені, що в тому листі написав також про те, що Настя проповіла, що Тереса вмере в 1936 р. „Тепер усе розумію!” – відповів я йому. Це мусіло Настю боліти, тому вона сказала про вас: “Нехай би він думав про свою смерть!” Бр. Петерс тим зажурився, просив мене, щоб я в його імєни перепросив Настю. В неділю 9 лютого я запитав її: „Що тебе найбільше заболіло з листа бр. Петерса?” Вона відповіла: “Я мала терпіння одну годину за той лист. А навіщо ж він писав про смерть Тереси? Завдяки Тересі я дістала ласку, а перше слово до Тереси зі Львова, ніби від мене – це про її смерть! Як це виглядає?! Це таке, як коли діти хочуть, щоб родичі щоскоріше померли, щоб унаслідити маєток по них”.

Коли бр. Петерс довідався про це від мене, написав до Коннерсройту лист – з перепросинами.

Характеристична річ, що Настя вже кілька разів була духом у Коннерсройті, а до хати Тереси не може дістатися – “не пускає її”. Була в хаті тамошнього пароха, бачила, як він читав лист про неї, і саме з його душі вичитала зміст того листа (лист по німецьки писаний, а Настя не розуміє німецької мови, але в екстазі читає думки в душі іншої людини).

Серцем Настя щораз “відчуває” Тересу і каже, що вопа вже дуже слаба, а тепер у м’ясниці терпить. Порівнюючи те “не пускає” з іншими подібними проявами в переживаннях Насті, я попав на думку, що до Тереси “не пускає” Насті її власний реверенціяльний

страх та стид перед Тересою. З тим моїм поясненням Настя вповні погоджується.

Сама Тереса чотири рази являлася Насті в часі екстази – вже по тих двох перших візіях. Настя не знає, чи це була дійсно сама Тереса (так, як коли Настя духом виходить із тіла і відвідує якусь особу), чи може Христос дав їй тільки таке видіння.

Я понад усякий сумнів ствердив, що Насті в екстазах деколи являлися живі особи, які про це нічого не знали (взагалі не знали про Настю). Саме того дня, коли я віддав цю мою книжку до друку, бр. Петерс дістав відповідь від пароха з Коннерсройт. Лист, писаний 26 лютого, адресатові доручений 2 березня. Парох із Коннерсройт пише, що “Тереса Нойман нічого не знає про якесь її сполучення з Настею Волошин, не знає про те, що вона вибрала її на свою наслідницю тому, що Бог об’явив їй, що Тереса цього року вмре”. Отже, сталося так, як Христос сказав у Настиній екстазі: “Не треба писати, нічого не довідається”. Настя прийняла відомість про цей лист уповні байдуже, про лист довідалася телепатично 1 березня (не скоріше, бо взагалі не інтересувалася листом від Тереси). Я думаю, що тим ціла справа не закінчена, бо Тереса перед своєю смертю ще може довідатися в екстазі про Настину місію.

VIII ВЕРХІВ’Я СТИГМАТИЗАЦІЇ

На Успення Пречистої Діви, 28 серпня 1935 р., Настя по обіді прийшла до своєї товаришки Марії Сютрик і там дістала екстазу, в якій сказала: “Нині

ввечір дістану рану в ліву руку і цвях”. Потім обидві товаришки пішли на вечірню. По вечірні Марія взяла Настю знову до себе. Настя там і ночувала. По молитві обидві товаришки поклалися коло 9 год. спати на однім ліжку. Настя зараз попала в екстазу. Марія лежала при стіні, а що Настя мала дуже сильні дрогання, Марія боялася за неї, щоб не впала з ліжка, і попід шию обійняла її правою рукою, а Настя підложила Марії свою ліву руку під голову. В екстазі Настя сказала, що дістає рану в ліву руку і цвях. І нараз Марія вкололася на щось на лиці перед ухом, де була Настина рука. Марія (що зовсім не спала) рукою напотемки намацала щось тверде, вбите в долоню Насті. Тим вона дуже вразила Настю, що зойкнула і збудилася.

“Настю, коли засвічу, чи побачу цвях?” – запитала Марія. Настя відповіла: “Можеш”.

Настя (з хрестиком не грудях) і Марія Сютрик

Марія пішла до другої кімнати по лампу, вернула, засвітила й побачила по середині лівої долоні Насті вбитий цвях. Це бачила й сама Настя. Цвях був білий (ніби ніклевий), місцями наче заржавілий, грубий як груба голка, круглий, вгорі рівно стятий (без острого кінчика), внизу при долоні грубілий, виставав “шторцом” понад долоню на які 3 см. На лівій руці Насті, вище долоні, довкола кісток місцями тоді була продерлася шкіра (як коли сильно мотузкою зв’яжуть комусь руки – це нагадує, що Христос мав зв’язані руки), а з тих місць слизила кров. Настя просила, щоб їй перев’язати цю руку.

Цвях був доти, доки Марія не перев’язала руки Насті, а потім при світлі на очах обох дівчат зник. Марія зараз усюди шукала за ним (бо боялася, щоб Настя в часі нової екстази не скалічилася на ньому – і таке собі думала), але не знайшла його. Рани з потрісканої шкіри на лівій руці Насті рано наступного дня зникли без сліду. На долоні лишилося маленьке червоне місце, наче від уколєння. Тої ночі Настя знову попала в екстазу і заповіла, що наступного дня ввечір дістане рану в праву руку і цвях.

В четвер, 29 серпня, обидві дівчини спали разом на стриху в господаря Насті. Марія вже ждала того, що було заповіджене, чи дійсно станеться. Настя попала в екстазу й сказала: “Об’являється мені Мати Божа і каже, що нині дістану рану в праву руку і цвях”. Марія засвітила електричну ліхтарку і побачила на середині правої долоні Насті вбитий цвях “нашторц”, дещо грубіший від попереднього, жовтавий – брунатний (ніби мосяжний), зрештою, такої самої форми й висоти, як

той з попередньої ночі. Тепер Марія не доторкалася цвяха, бо боялася, щоб не вразити Насті. Цвях зник при світлі по яких трьох хвилинах. Настя мала екстазу аж до рана, переривану “вільними хвилинами”, по 5–10 хвилин для відпочинку (у “вільних хвилинах” Настя притомна, як звичайно). Рано Настя пішла до роботи. Ранка на долоні також по цьому цвяху лишилася наче тільки від уколання. Ці рани з дня на день розросталися.

В п'ятницю, 30 серпня, знову Настя спала в Сютриків. У хаті було темно. В екстазі Настя сказала, що Мати Божа дає їй вервицю в праву руку. Настя каже: “Дякую”. І далі говорить: “У лівій руці маю свою вервицю, а в правій – вервицю від Матери Божої”. Марія напотемки намацала дві вервиці в руках Насті. Коли засвітила, дійсно так було, але дарована вервиця зараз зникла. Потім Настя мала “вільну хвилину”. Марія запитала її: “Якби знову з'явилася вервиця, чи можу показати її своїй матері?” Настя відповіла: “Можеш”.

І знову попала в екстазу. Дарована вервиця й тепер з'явилася в руці Насті. Настина вервиця була синя, але стара, дарована була також синя але зовсім нова. Марія пішла по свою матір, розбудила її зі сну. Обидві прийшли до Насті й дивилися на даровану вервицю. Марія питалася, чи може взяти до рук даровану вервицю; Настя згодилася, тримаючи ту вервицю в правій руці (вервиця звисала з піднесеної руки). Марія доторкалася тої вервиці, переглянула її. Дарована вервиця при світлі на очах Марії і її матері по якійсь півгодині зникла.

Настя діставала ту вервицю в тому часі щоночі і на ній молилася. На вервиці Настя в екстазі молилася не на

голос, але “в собі”, й тільки видно, як пальцями пересувала зеренця.

В неділю, 1 вересня, в екстазі Настя зановіла: “Дістаю рану в ліву руку зверху, Ісус пробиває мені руку наскрізь”. Дійсно, рана появилася на лівій руці зверху, а на долоні вже кривавила. Тепер появилася цвях у лівій руці, але так, що між палюхом і вказуючим пальцем виставав зі стисненої долоні до півтора сантиметра, жовтий-брунатний, грубший – такий, як шило, стятий зверху. В правій руці Настя мала даровану вервицю, що кілька разів зникала. Це також діялося в екстазі, в Сютриків, де Настя спала.

Настя просила, щоб Марія нікому про це не говорила.

Рану на правій руці зверху Настя дістала в понеділок 2 вересня; в тій екстазі двічі являлася вервиця в правій руці і зникала.

У вівторок, 3 вересня, зараз із вечора Настя попала в екстазу (це було на стриху в Вачків) і сказала: “Об’являється мені Мати Божа і каже, що нині дістану рани на чолі на знак тернового вінця і криваві сльози, в ліву руку – цвях, а в праву – вервицю, по котрій буде спливати кров”. З Настею, як звичайно, була Марія Сютрик.

Господиня від якогось часу звернула увагу на те, що Марія Сютрик завжди ночує з Настею, тому хотіла дослідити причину. Враз із Анною Іваник (у котрої Настя була захворіла) прийшла господиня на стрих з електричною ліхтаркою. Що собі Настя проповіла, це всі три жінки бачили здійснене. Кров спливала, Насті з чола і з очей по лиці, в лівій, затисненій долоні був

вистаючий цвях, із піднесеної правої руки спливала кров по звисаючій вервиці. Цвях по кількох хвилинах зник.

Потім господиня і Анна Іваник пішли до хати, до кухні, і говорили між собою, що ніби Настя це зробила собі червоним папером, навіть самі пробували собі так само зробити. Також говорили, що Настя, певно, має дві вервиці й дурить їх.

Настя (залишаючись далі в екстазі) сказала до Марії: “Людино, іди до кухні і спитай: яка там між ними суперечка?” – бо мала дуже великі терпіння з тої причини. Марія пішла до кухні, а господиня відізвалася до неї: чи вона вірить, що ті криваві сльози на лиці Насті правдиві? Марія відповіла, що вірить. А господиня: “Я – ні”. Господиня взяла червоний папір і зробила собі на руці червоний знак. Марія відповіла: “Але ж Насті кров по руці спливає і місцями робиться грубіла”. А Анна Іваник сказала до Марії: “Вервиця не від Божої Матери, але Настя має свої дві”.

Тоді Марія вернула на стрих до Насті і сказала їй, що господиня і Анна Іваник не вірять, що Настя має вервицю від Божої Матери, тому нехай дасть ту вервицю на показ. Настя (далі в екстазі) відповіла : “Дає Мати Божа свою вервицю на показ, на півгодини, а ця вервиця має інакший хрестик, ніж наші” (дарована вервиця мала хрестик з рівчиком і була зовсім новановіська). Марія, щоб не помішати вервиць, взяла давню Настину вервицю собі на шию, а даровану до руки, і так обидві занесла на показ. Але жінки далі не вірили. Марія пояснювала їм, що вона може присягнути, як у її домі одного вечора два рази

з'являлася вервиця в руках Насті, це бачила також мати Марії, а потім та вервиця при світлі зникала.

Жінки таки не повірили.

Марія з вервицями пішла на стрих, а жінки за нею. Марія віддала даровану вервицю (“апорт”) до рук Насті (яка далі була в екстазі), а коли жінки прийшли на стрих, ця вервиця при світлі, на очах усіх зникла. Настя (далі в екстазі) не хотіла прийняти до рук своєї давньої вервиці, кажучи: “Мати Божа не дозволяє прийняти тої вервиці від особи, що мене обсудила”. Цю вервицю саме Анна Іваник була купила й дарувала Насті. Три рази кидала Настя цю вервицю на які два метри від себе. Потім молилася до Богородиці, щоб дозволила їй прийняти вервицю, і врешті взяла її до рук.

Екстаза тієї ночі тривала без перерви від 8.30 год. до 2 попівночі. Вервиця від Божої Матери ще кілька разів являлася в руках Насті й зникала. Настя говорила : “Приймаю вервицю від Божої Матери”, а коли на ній помолилася, говорила: “Віддаю вервицю”. Всі три жінки були при Насті аж до 2 год. попівночі. Потім Настя мала легші терпіння до рана, а рано пішла до роботи й працювала цілий день.

У середу, 4 вересня, Настя дістала цвях у праву руку, а вервицю від Божої Матери – в ліву руку.

В четвер, 6 вересня, відновилася рана в правій руці зверху і на долоні. В лівій руці, в стисненій долоні, Настя мала золотий цвях, а в правій руці – вервицю від Божої Матери.

Марія Сютрик усе те записувала собі й зложила свідоцтво під присягою, що вона все сказала “вповні і щиро, по найліпшій своїй пам'яті, та що була при

повному розумі й при здорових змислах, коли була свідком тих чудесних явищ, зв'язаних з Анастасією Волошин.” Присягу від неї я сам відібрав 2 грудня 1935 р. і бережу її також на письмі.

В суботу, 7 вересня, Настя й Марія Сютрик пішли пішки до Ярослава до церкви на відпуст, що випадав на неділю 8 вересня (латинське Різдво Пр. Діви). Це дорога 30 км. Настя завзялася, що мусить піти на той відпуст, щоб дати доказ, що вона не “хора”. В дорозі по обіді в полі дістала легкі терпіння, притім голову тримала на колінах Марії. І сказала: “Об’являється мені Божа Мати і каже, що нині на вечірні дістану від Божої Матери дарунок, якого ніхто не буде бачити, тільки та людина, що зі мною іде”. В екстазі Настя ніколи не говорить власних імен, але називає людей і саму себе загально “людина”, або особу описує; наприклад, мене спершу називала: “той пастир, що взяв мої терпіння до свого серця”; священників завжди називає Настя в екстазі „пастирі”.

При кінці вечірні, на котрій обидві дівчини висповідалися, в церкві, перед суплікацією Настя мала екстазу стоячи, а Марія піддержувала її. І сказала: “Дістаю дарунок від Божої Матери”. В тій хвилині впав їй шкаплір на руки, які вона тримала зложені до молитви на латинський лад. Настя завчасно збудилася та сховала шкаплір до кишені. Марія бачила, як шкаплір падав на руки Насті, з яких 20 см висоти.

В той самий вечір по всій відправі тому, що на дворі був дощ, священники дозволили людям залишитися в церкві. Настя знову мала попасти в екстазу (вона відчувала, що “терпіння” надходять на неї), тому

Марія взяла її до притвору церкви, сіла на долівку, Настя коло неї, і положила свою голову на коліна Марії. Марія хустиною прикрила лице Насті. В притворі було видно, бо церква була освічена електрикою. Настя сказала: “Дістаю від Божої Матери золотий ланцюжок”. Ланцюжок, дуже світлий, п’ять разів являвся на її руках, обертаясь довкола них, наче живий (Настя також тоді мала руки зложені до молитви на латинський лад), і зникав по яких 5 до 10 хвилинах. По четвертій появі ланцюжка Настя сказала: “Людино, покажи цей ланцюжок тій людині, що за тобою, але не дай узяти його до рук, бо я мала би терпіння годину довше”. Це був парубок Іван Бучковський із Млинів. Настя закликала його, а він нахилився через плечі Марії і хотів ланцюжок узяти до рук, але Марія стримала його за руку, а Настя спустила свої руки до долівки. Цей парубок (як мені сам сказав) думав, що Настя купила собі той ланцюжок і бавилася ним (ланцюжок обертаясь довкола Настиних рук, наче живий), та був дуже недобрий на Марію Сютрик, що ніби вона з ним якісь жарти строїть, бо кликала його подивитися на ланцюжок, а не дала йому до рук взяти його. Ясно, що Настя казала закликати того парубка в тій цілі, щоби був ще один свідок, що бачив ланцюжок.

Під час п’ятої появи ланцюжка Настя сказала: “Чую слова Божої Матери, що той самий ланцюжок і до нього хрестик дістану завтра ввечір вдома о 9 годині”.

В неділю обидві дівчини запричащалися, а по співаній Службі Божій пішли пообідати до дзвінниці. Ярославська дзвінниця мурована, простора; тоді там були й інші люди, але наші дівчата сиділи окремо у

своім кутку. Марія просила, щоб Настя випросила від Божої Матери й для неї якийсь дарунок, бо бажала мати пам'ятку, як вони дві колись товаришували. Марія вже зовсім ясно бачила, що з Настею діються чудесні речі, тому собі думала, що Настю десь возьмуть зі села, і вони мусять розлучитися. Зрештою, Настя не раз їй говорила: “Будеш бачити, що зі мною станеться до року: як багатьом лікарям перейду через руки і де опинюся”. На просьбу Марії Настя відповіла “добре” і зараз попала в екстазу, голову тримала на колінах Марії. Вмить упав на руки Насті такий самий шкаплір, а Настя сказала: “Дістаєш дарунок для своєї товаришки”. Екстаза тривала півгодини. Настя мені сказала, що цей дарунок дуже тяжко відчула: руки їй упали до землі, як коли б не знати який тягар повис на них. Потім обидві товаришки зібралися й пішли додому.

По дорозі наскрізь перемокли від дощу. Додому прийшли вже під вечір. Переодяглися, повечеряли, і вже було по 8-й год. Марія знала, що має бути о 9 год. і сказала це господині. Дівчата пішли спати на стрих. Марія взяла зі собою електричну ліхтарку. Як тільки Настя попала в екстазу, господиня прийшла на стрих. Настя в екстазі сказала: “Об’являється мені Мати Божа і каже: “Дістанеш ланцюжок і хрестик; цей хрестик в очах людей буде малий, але для тебе він буде тяжчий, ніж той болючіший, що сховається”. Тут була мова про хрестну рану на правому рамени Насті. Ми вже сказали, що та рана дуже докучала Насті при роботі. Тому Настя просила Божу Матір, щоб їй заміняла той хрест на якийсь інший – “хоч би болючіший, але вигідніший”. І саме тепер мала статися така заміна.

По двох-трьох хвиликах, як Настя сказала наведені слова, Марія Сютрик і господиня побачили ланцюжок із хрестиком, як звисав на руках Насті, а Настя говорила: “Дістаю на все той самий ланцюжок і хрестик від Божої Матери”. І далі говорила: “Божа Мати закладає мені ланцюжок на шию”. Підняла голову, а ланцюжок сам повис їй на шиї, хоч вона рук не підносила.

Зараз Настя сказала: “Дістаю від Божої Матери в праву руку білу вервицю”. Вервиця завилася, Настя на ній молилася, а вервиця по якомусь часі зникла. Екстаза тривала дорана, але вже легша.

Тої самої ночі хрестна рана на правому рамени Насті зникла без сліду. Це був вершок у Настиних стигматизаційних явищах: заміна хрестної рани на матеріальний хрестик. Мабуть, відколи світ світом, такі чудесні речі не діялися ні на якому іншому стриху – а ще над стайнею.

Вхід на стрих, де Настя дістала свій хрестик – „апорт”

Ланцюжок, що його Настя дістала від Божої Матери, був з дрібними звенами, мосяжний, позолочуваний. Хрестик трираменний, понікльований, з написом на горішньому рамени ІНЦІ. Христос на ньому рельєфний, притверджений. Його форма дуже вибаглива. Грубість 0.2 см; ширина стовпа 0.7 см; його довжина 6 см, насада на ньому 0.7 см; довжина горішнього рамени 1.75 см, ширина 0.5 см; довжина середнього рамени 3.5 см, ширина 0.7 см.; довжина скісного рамени 1.75 см, ширина 0.7 см; віддаль між горішнім і середнім раменем 0.5 см; між середнім і скісним з правого боку 2.3 см, з лівого боку 2 см; віддаль між скісним раменем і сподом хрестика по правому боці 1.3 см, по лівому боці 1.6 см; промір круглого вершка 0.35 см (вершок має дірочку по середині); вершок з горішнім раменем сполучує стята піраміда, висока 0.35 см. І ланцюжок і хрестик були нові-новіські, як усі Настині “апорти”. Я інформувався у львівських українських склепах з девоціоналіями, і сказали мені, що хрестика з такою формою в Галичині нема в уживанні. Від деяких черниць я чув, що хрестика подібної форми бачили в Америці.

В ярославській церкві під час екстази Настя вколосалася в руку брошкою, що її мала на грудях. Тоді Божа Мати сказала їй, щоб вона не носила ніяких прикрас. Настя зараз відіпняла брошку й дала її товарищі. Відтоді вона не носилась при собі нічого такого, на чому могла би вколотися або скалічитися.

***

Настя – це перша між стигматизованими особами, що відзначилася реальними дарунками (“апортами”) від Божої Матери. Про св. Катерину Сієнську пишуть, що вона дістала від Христа обручку на знак містичних “заручин з Христом”, але ту обручку тільки вона сама бачила, а ніхто інший. Зрештою, треба завважити, що також її стигми були невидимі (виступили на її тілі щойно по смерті), як це було і в інших осіб*. А вища сила, що давала Насті дарунки, завжди вважала на те, щоби при тім був бодай один свідок, і згори заповідала “апорт”. Дарування ланцюжка й хрестика було просто тріумфальне, бо ланцюжок день перед тим п’ять разів показувався в церкві в Ярославі, останній раз перед двома свідками, з котрих один був тільки “очевидцем”, але нічого не розумів і навіть не припускав, щоб це міг бути якийсь “апорт”. Заповідження було подвійне, а передача ланцюжка й хрестика також сталася при двох свідках. І ще треба звернути увагу на те, що ланцюжок показувався в Ярославі, в церкві, а переданий був у Млинах, на стриху; як також на те, що в Ярославі показався тільки сам ланцюжок, а хрестик був тільки “заповіджений” (таким способом, вийшла більша комбінація). Обидва шкаплірі ми бачили, один у посіданні Насті, другий у посіданні Марії Сютрик, а дарований хрестик видно на фотографіях Насті.

В доборі тих дарованих речей видно велику доцільність, яка перевищала всяке розуміння Насті. До Насті стигматизовані особи були тільки в латинській Церкві. Першим стигматиком був св. Франціск з Асіжі

---

* Görres, Christl. Mystik. – Bd.II. – С.426-430

(† 1226). Не тяжко здогадатися, що шкаплір Настя дістала на знак переносу стигматизації з латинської Церкви до нашої греко-католицької (зрештою, про це свідчить також посередництво Тереси з Коннерсройт). А трираменний хрестик Настя дістала, бо це наша питома українська форма. Настя зовсім не розуміла значіння тих її “апортів”, аж я їй пояснив. (Трираменний хрест – це київський хрест, що складається з митрополичого хреста – два горішні рамена – і з хреста ап. Андрея – долішній скісний хрест. Київ був осідком митрополита на цілу Русь, а ап. Андрей, як каже передання, мав перший проповідати християнство на нинішній Україні, і дійшов аж до того місця, де пізніше побудовано Київ.)

Також не тяжко здогадатися, чому стигматизація з’явилася саме в латинській Церкві і то аж у XIII в. Десь із тих часів на заході стали побожно вглиблятися в Христові рани (“розважання про Ісусові рани”) і в побожності інтимно ставитися до Христа. В західному культурі дуже часті є фрази: “наймиліший Ісус”, “коханий Ісус”, навіть “Ісусик”, а в східному культурі завжди зберігається маєстатична віддаль у відношенні до Христа (тут з правила приходять фрази “Господь Ісус”, “Ісус Христос”, “цар”, “чоловіколюбєць”). Мабуть саме інтимність довела на заході до стигматизації. Св. Франціск бажав якнайбільше зблизитися та уподібнитися до терплячого Христа і випросив собі “Христові рани”. З другого боку та інтимність довела до “містичних заручин” деяких святих дівиць із Христом і до “замінювання” сердець із Христом. Христос достосовується до суб’єктивного характеру людей. У

Настиних стигматизаційних переживаннях немає нічого із західної інтимності, але збережена східна маєстатична віддаль у відношенні до Христа. Замітне, що також Тереса Нойман „висловила своє невдоволення з таких виразів, як містичне подружжя” (Fahsel).

Ось зразки, як Настя в екстазах висловлює свою любов до Христа: “Ісусе, бачу Тебе, з любови тужу за Тобою”; “Ісусе, люблю Тебе з цілого серця”; “Ісусе, возьми моє серце, нехай овечки віддадуть Тобі честь”; “Ісусе, люблю Тебе з щирого серця, витерплю в покорі й перенесу хрест за наш опущений нарід, за цілий світ”; “Ісусе, нехай моя душа з великої любови згорить”; “Я готова спалитися для Тебе з гарячої любови, солодке Серце Ісуса”; “Ісусе, люблю Тебе, Ісусе, дуже гаряче прошу Тебе, дай мені перенести всі терпіння... гаряче молю Тебе за Твої вівці”.

***

Як знаємо, Настя дістала перше рани на долонях, а потім на горішньому боці рук. Згідно з тим порядком рани на долонях мали наслідувати те місце, де цвях входив у руку Христа, отже, були більші, ніж ті на горішньому боці рук (ці наслідували те місце, де цвях виходив із рук). Але що великі рани на долонях унеможливлювали Насті працю, тому вона просила Божу Матір, щоб заміняла їй рани. І дійсно, по якомусь часі рани “вивернулися”: на долонях стали менші (наслідують те місце, де цвях виходив із руки Христа), а на горішньому боці рук стали більші (так уложені рани має також Тереса з Коннерсройт).

У вівторок, 10 вересня, увечері в екстазі йшла Насті устами кров 10 хвилин, а Настя хустинкою обтирала собі; дві хустинки були від тої крові мокрі.

Від того дня Настя вже спала в хаті. Вже господарі повірили, що вона має “Христові рани”, і люди вже стали сходитися до Насті.

В четвер, 12 вересня, Настя дістала в екстазі білу вервицю – дарунок від Божої Матери для господині. В екстазі сказала Настя: “Ця вервиця менша (на 5 частин), ніж моя (Настина – на 7 частин), бо господиня має багато праці і не має часу молитися”. Господиня сама взяла вервицю з руки Насті, а Настя також цей “апорт” тяжко відчула. Господиня має цю вервицю (вервиця зовсім нова). Настя сама колись обіцяла господині вервицю, “але коли вам дам”, – казала, – „ще не знаю”. Біла вервиця, призначена для господині, являлася на руках Насті підчас екстаз уже в двох попередніх вечорах, люди її бачили. Настя заповідала, що це вервиця для госнодині, але ще не можна її брати. Потім ця вервиця зникла.

Синю вервицю (що в Сютриків появилася і зникла) і хрестик з ланцюжком Настя в екстазі бачила на руках Божої Матери, коли їй ці дарунки давала, а потім уже їх не бачила в екстазі.

В четвер, 19 вересня, о 6 год. з вечора перед екстазою Настя мала на чолі “миро” (або може єлей) – як від мирування. Це бачила господиня. В екстазі Настя сказала, що це помазане від Преч. Діви Марії (на суботу 21 вересня випадало Різдво Преч. Діви Марії). Таке “миро” являлося на чолі Насті перед екстазою впродовж тижня (тиждень перед Чесним Хрестом).

Того вечора (19 вересня) з'явився знову цвях у правій руці Насті, виставав зі стисненої долоні – жовтий. Це бачили господиня, Марія Сютрик і Анна Іваник. До хати прийшла дівчина Параня Чолач. Тоді Настя (в екстазі вголос) молилася до Божої Матери, щоби цвях ще раз ноказався, щоб та дівчина бачила його. І дійсно по тій молитві цвях показався в правій руці Насті, тепер уже золотий, а рани стали наново кривавити, хоч того вечора вже раз кривавили і вже присихали.

Далі в екстазі Настя говорила, як Христа в Оливному городі в'яжуть, як його бичують, говорила про Христову спрагу на хресті, і це все своїм тілом наслідувала. Коли різні люди приходили до Насті, вона (в екстазі) про кожного говорила, хто прийшов, імен і прізвищ не виявляла, але кожного описувала, наводячи й таке, де він того дня був (наприклад у Яворові). В п'ятницю 20 вересня дістала Настя рану в ліву ногу, (понереднього дня це заповіла). Того вечора о 7.30 год. показався в правій руці Насті, в затисненій долоні, цвях зі засохлою кровю на вершку, о 8 год. показався в лівій руці вже без крові.

В неділю, 22 вересня, дістала Настя рану в праву ногу. Рани на ногах уже зразу були більші, ніж на руках. Замітне, що при появі ран на горішньому боці правої руки і правої ноги цвях не показувався. Як видно, рани в Насті повставали не як-будь, але в означеному порядку: рана на лівій руці завжди випереджувала рану на правій руці, а рана на лівій нозі випереджувала рану на правій нозі (мабуть, тому, що Настя має рану на лівому боці грудей). Та як побачимо,

рани на долішньому боці стіп виступили обидві нараз. Значить: при появі ран не було ніякого фізіологічного механізму, але ідея мусіла їх розкладати. Те саме треба сказати також про появу цвяхів.

І рани і “апорти” Настя діставала тільки в екстазі.

В екстазі Настя говорила, що “цвях показується на переконання людям”. Ці цвяхи, без сумніву, були реальні, як і ті вервиці – “апорти”, що опісля зникали. Треба звернути увагу на їх дивну форму, на їх щораз інакший колір і величину, як також на те, що перші два рази являлися вбиті в долоню, а потім у стисненій жмені.

Деякі стигматизовані, як св. Катерина Сієнська, Урсула з Валенци, в часі стигматизації мали видіння, що Христос цвяхами пробиває їм руки та ноги. Настя, мабуть, одинока між стигматизованими особами, котра таким способом дістала перші рани на руках, що в долонях були вбиті цвяхи – “апорти”, а при дальших ранах являвся цвях як символ.

***

Буває, що ростина, пересаджена зі свого підсоння і ґрунту в якийсь інший край, повніше виявляє свою природу. Так і стигматизація, пересаджена із західної Церкви до нашої східної, повніше виявляє деякі свої питоменности.

У стигматиків це правило, що їх переживання зв’язані з церковним календарем. Стигматизаційні переживання у Насті зв’язані з календарем нашої греко-католицької Церкви. Це не може бути випадком, що перші дві стигматичні рани Настя дістала саме у зв’язку з нашим празником Пресвятої Євхаристії, а першу рану

на руці саме на наше свято Успення Пресвятої Богородиці. Наше свято Євхаристії в 1935 р. випало на 27 червня, але загально воно переноситься на наступну неділю – в 1935 р. на 30 червня. Як знаємо, Настя дістала рану на грудях 28 червня (в латинян свято Серця Христового), а 30 червня хрестну рану на правому рамени. Цей зв'язок символізує те саме, що й шкаплір – перший Настин “апорт”, себто: що стигматизація на Настю перенесена з латинської Церкви. Свято Євхаристії визначно латинське, а наша греко-католицька Церква в давній Польщі (на соборі в Замості 1720 р.) перейняла його від латинської.

Все те перевищало й дотепер перевищує Настине розуміння. Отже, ясно, що стигматизацію в Насті могла спричинити і так доцільно розложити тільки якась вища сила, котра дуже добре знає історію та культ латинської і нашої української греко-католицької Церкви.

Під тим поглядом Настя дуже відзначається між стигматизованими. Ледве чи надприродна причина стигматизації на якійсь іншій особі виступила ще виразніше, ніж на Насті. Тут ще треба пригадати собі, що Настя ніколи в житті тяжко не хворіла, що вона не є істерична ні в найменшій мірі та що не бажала собі більших терпінь, ніж їх мала, а про стигматизацію навіть уявлення не мала. До всього ще треба долучити той голос, що його Настя чула по своєму Першому Причасті: “Будеш мати Христові рапи”. Це було задалегідь передсказання її стигматизації.

ІХ НА КРНЛАХ ЕКСТАЗ

Стигматизацію не творять тільки самі “Христові рани”, але й “Христові терпіння”, себто терпіння розп’ятої людини, а в зв’язку з тим зправила виступають екстази, ясновидючість, велика сила молитви, вплив на душу інших людей, перебирання на себе чужих недуг, розпізнавання мощей і т. ін. Стигматизаційні явища в різних стигматизованих осіб мають різний стиль (ці стилі так до себе відносяться як наприклад, різні породи тої самої рослини).

Відомо нам, що екстаза в Насті розвинулася вже перед ранами. Екстаза – це грецьке слово, що значить виступлення зі себе. В екстазі Настя лежить, наче спляча людина, непритомна, зі замкненими очима. Її міміка і рухи в часі екстаз дуже благородні, побуджують до побожності та симпатії, хоч і виражають терпіння розп’ятої та конаючої людини. В екстазу Настю “вводить” *звізда* – та сама, що її Настя бачила по Св. Причасті ще перед стигматизацією. Ніби Настя духом западається в темряву, в темряві світить та звізда, а потім Настя або тільки чує голос і далі бачить звізду в темряві, або звізда й темрява уступають, а наступають видіння. В Насті можна відрізнити аж п’ять родів екстаз.

1) Екстаза *в середу*, коли Настя терпить муки розп’ятого Христа та наслідує їх. Тереса Нойман відзначається в екстазах дуже виразною й багатою мімікою лица, а лице нашої Насті в екстазах звичайно спокійне. Настя наслідує Христові муки раменами, грудьми, укладом рук та ніг, рідше лицем. Груді

підносяться, рамена то витягаються, то корчаться, руки Настя або держить розложені, наче прибиті до хреста, або схрещені на грудях, або випростувані й штивні коло себе, або держиться правою рукою за серце; стопи ніг або кладе одну на другу так, що рани на обох ногах займають одну лінію, або держить обидві стони рівнорядно. В екстазі в середу бачила Настя, як Христос приходить до неї і “пробиває” їй рани; де вона бачить відкриту рану на Христі, там також на її тілі рана “відновиться” і виплине з неї кров (коли, наприклад, бачить відкриті рани на Христових ногах, то також на її ногах рани відновлюються). В інші дні “пробиває” їй рани Апгел. Деколи бачить Настя муки Ісуса Христа і заповідає їх: як Христа схоплюють в Оливному городі, як збиткуються над ним у Каяфи, як його прив’язують до стовпа і бичують; розп’ятого Христа ще не бачила, хоч деколи відчувала його спрагу. В середу 27 лютого Настя заповіла: “Ісуса замикають на ніч до пивниці і тяжко збиткуються над ним; будеш бачити, яка тяженька буде твоя ніч”. Цього Настя з Біблії зовсім не знає, що Христа замкнули наніч, щоб його передержати до ранішнього суду.

2) Інший тип екстази має Настя *в п’ятницю*. Вдень вона відчуває біль голови, наче від шпильок (тернового вінця), хоч ран і не видно на її чолі. Екстаза в п’ятницю приходить аж ввечір коло 9 години. В тій екстазі Настя лежить спокійно, наче мрець, руки держить випростувані коло себе, або схрещені на грудях; лице в неї червоне, гаряче, тіло зимне, руки синіють, пальці видовжуються, як у мерця. Тілом Настя наслідує Христа в гробі. В тій екстазі Насті здається, що вона в

темному гробі клячить біля Христового тіла, а його силуетку бачить відбиту, на протилежній стіні. Також у цій екстазі Настя відчуває болі, але якісь глухі, всередині тіла.

Буває, що також у п'ятнищевій екстазі Настя спочатку терпить Христові муки, як у середу, а потім переходить у чистий тип п'ятнищевій екстазі.

Коли Настя попадає в екстазу в якісь інші дні, то ці екстази завжди мають вигляд тої екстази з середи, з муками розп'ятого Христа, а деколи бувають і інші надзвичайні явища.

3) Третій тип Настиних екстаз – це той, коли Настя *душею виходить з тіла* і ходить світами (екстеріоризація душі). Настине тіло тоді лежить без усякого руху, все-таки воно незаметно віддихає, уста при цій екстазі деколи бувають трошечки відчинені, живчик б'є, а рука деколи пересуває зеренця на вервиці (значить, Настя молиться). Я прийшов до переконання, і Настя з тим уповні згідна, що в *кожній* екстазі Настина душа виступає з тіла і знаходиться поза тілом, проте все-таки залишається у зв'язку з тілом. Але в правильних екстазах у середу і п'ятницю Настина душа залишається близько свого тіла в тій самій кімнаті.

Настя стала ходити духом по світі дець по двох тижнях, як дістала перші дві стигматичні рани. Вперше була в домі свого пароха в Млинах і сама не знала, що з нею діється: чи це сон, чи що таке. Відтоді вона ходить духом по світі день у день – вдень і вночі (вночі бачить так, як удень). Очевидно, Настя вже не пам'ятає всіх випадків, де була. А я вже ствердив стільки випадків, що годі їх тут описувати. У Млинах являлася багатьом

особам у тому часі, коли була у Львові. Слабакові раз показалася, другий раз кликала його, стоячи під вікном, з багатьма людьми розмовляла в сні. У Краснім своїй матері і двом сестрам у сні сказала, які їм дарунки посилає з нагоди вінчання сестри (тої, що живе при матері). В монастирі багатьом сестрам явилася різними способами. Часто ходить на Україну, ходила й на Соловки, до Франції, Німеччини, Югославії, кілька разів була в Америці, раз була в Африці, а раз десь у Манджурії. Для ілюстрації наведу тут два характеристичні випадки.

В неділю, 23 лютого, я був у Яворові. При вечері в місцевого пароха ми говорили про Настю. Парох зі села Нагачева, що недалеко Млинів, оповів пам, що десь у другій половині січня Настя явилася одному парубкові, В. А., з його села. Той парубок приїхав із Франції і показували йому в часописі “Христос Наша Сила” фотографію Насті зі схрещеними руками на грудях та говорили про стигматизацію Насті. Парубок насміхався з того. Вийшов на двір (це було ввечері), а коло хати стояла та сама особа зі схрещеними руками на грудях, яку – перед хвилиною – бачив на фотографії. Відважний парубок, думаючи, що це якась змова, щоб його налякати, підійшов ближче і хотів ту людину вхопити, вхопив воздух, а явище подавалося перед ним назад. Парубок ішов за ним і кілька разів хотів його вхопити, вкінці так перелякався, що заверещав мов несамовитий, з хати вибігли люди і завели його до хати, а він аж зчорнів із переляку. Це оповів своєму парохіві той сам парубок.

Зараз у понеділок я хотів , “з другого боку” справдити цей випадок. Я запитав Настю, чи вона була коли духом у Нагачеві? Вона відповіла, що не знає того села. Настя, коли ходить духом по світі, не знає назв місцевостей, оскільки вони для неї чужі. Тому я мусів нригадати їй дещо з тої нодії, щоб вона пригадала собі її. Як тільки я сказав: це було там, де ти зі схрещеними руками на грудях явилася одному парубкові коло хати – Настя вмить значущо всміхнулася, призналася, що це вона була, і зі свого боку описала нам цілу подію. Вона тоді з Млинів духом вертала до Львова і відчула, що там (у Нагачеві) про неї іде розмова. Спершу стояла у сінях. Впливаючи на душу того парубка, викликала його на двір, бо хотіла переконати його. Подавалася взад перед ним, коли він хотів її вхопити, а коли вона сказала до нього: “Чоловіче, спаси Бог тебе”, тоді він зверещав, а вона “втікла”.

Того самого вечора, коли я був у Яворові, Настя відчула, що ми говорили про неї, і сказала коло 9 год. до сестри Василії (яка тепер з нею спить і має її в опіці). “Хочу піти до о.Костельника до Яворова” (в монастирі знали, що я в Яворові). Сестра Василія відмовляла її: “Підеш собі вночі”. Настя жартом відповіла: “А коли ж буду спати?” І в тій хвилині попала в екстазу. (Сестра Василія вийшла з кімнати, щоби повідомити сестер, що Настя в екстазі. Коли повернулася, Настя вже була розбуджена і оповіла їй таке: “Я вже була над лісом при Яворові, а Ангел від мого тіла закликав мене: „Земська душе, вертай, бо зараз будуть Христові страсти!” – Я мусіла вернути”. Потім Настя попала в екстазу з Христовими

терпіннями. Настя твердить, що при своєму тілі, коли з нього виходить, звичайно, залишає Ангела, щоби беріг тіло. Коли не має свого хрестика (“апорту”) на собі, то не покидає тіла. Настя – то сама з себе, то випитувана мною або сестрами – в багатьох подробицях пояснила процес ходження духом по світі, як ще ніхто ніколи не пояснив його. Та про це буду писати в другій частині.

4) Четвертий тип екстази Насті – це той, коли Настя *терпить за вмираючих* або навіть містично вмирає з ними. Коли Настя тільки терпить за вмираючих, то її терпіння нагадують екстазу зі середи (груди підносяться, рамена корчаться), але без наслідування розп’ятої людини. Містичне Настине вмирання опишу в іншому місці.

5) П’ятий рід Настиної екстази це – *відпружуюча екстаза* (моя назва). Властиво, це не є екстаза (душа не виходить із тіла), але не є ані звичайний сон; екстазою називаю цей стан Настиної душі тільки задля деяких аналогій до справжніх екстаз. У часі відпружуючої екстази Настя “спить” але зносить терпіння звичайної недужої (не розп’ятої і не вмираючої) людини. В таку екстазу Настя попадає, коли чимось її душа вражена, коли її духовна рівновага захитана, і саме в тій екстазі приходиться до своїх сил. У відпружуючій екстазі Настя ніколи не промовляє.

Під час екстаз Настя завжди тримає вервицю в руці. Згори* заповідає (в екстазі) тільки екстази з якимись надзвичайними явищами, звичайних екстаз не заповідає. В екстазах чує тільки українську мову і го-

---

* наперед – прим. упорядн.

ворить українською мовою. Звичайно говорить голосно, а коли говорить тільки пошепки, тоді її душа далеко в світі й здалека говорить. Замітне, що в екстазах Настя говорить чистішою мовою, ніж звичайно: має тенденцію говорити літературною (галицькою) мовою, уникає вульгарних полонізмів, все-таки деякі часом пересмикнуться їй крізь уста. Промови в екстазах завжди мають поетичний колорит. Кілька разів Настя віршом молилася: Ангел казав їй повторювати за собою і вона повторювала, але так поспішно, що сестри, на жаль, не могли всього записати. Ці віршовані молитви мають правильний ритм і рими, їх зміст гарний і мудрий, але цілий твір, хоч і перевищує звичайну Настину спроможність, достосований до її ментальности (це, очевидно, так і мусить бути, бо Настя не найшла би уподобання в якомусь глибшому поетичному творі, ані не зрозуміла би його). В екстазах Настя промовляє то в імені Христа, Богородиці, Ангела, то в своїм власнім. Або має розмову з Христом, Богородицею, Ангелом, або говорить до якоїсь душі чи людини, або щось передсказує. Настя пам'ятає видіння, що їх має в екстазах, а з промов пам'ятає або тільки дещо, або й зовсім ніщо.

В екстазах Настя займається головно справами релігійного характеру; інші справи її цікавлять, лише оскільки мають якесь важливе значення або для неї самої, або для її оточення. Її передсказання із загальним характером зовсім не потішаючі. Я їх з розмислом не виписую, бо й не можу відрізнити, оскільки в них справжнє пророцтво, а оскільки вичуття нинішніх

загальних настроїв у світі (це Настя “непомильно” схоплює).

В екстазах Настя, звичайно, бачить Ісуса Христа, Богородицю, Ангела, рідко деяких інших святих; а деколи зголошуються до неї душі померших, щоб за них молилася.

Настя каже, що в екстазі тільки на хвилинку (так, як на сонце) може поглянути на Христа, Богородицю та Ангела, а потім тільки чує їх голос. Деколи в церкві бачить Ісуса Христа і без екстази – на престолі, але тоді Христос не видається їй такий світлий, як в екстазі.

***

Десь за тиждень перед Чесним Хрестом люди стали приходити й приїздити до Насті в щораз більшому числі – з цілої околиці Млинів. Приїздили й деякі інтелігенти, навіть лікарі. На три дні перед святом Чесного Хреста Настя в екстазі заповідає: “Невдовзі мають приїхати лікарі і багато іншого панства зі західної сторони досліджувати й оглядати мої рани”. За яких 15 хвилин приїхали три авта, в першому – три лікарі з Радимна. Лікарі питаються господині дому: звідки Настя, скільки має літ і т. ін. Господиня змішалася, не відповідає, а Настя в екстазі (при замкнених очах) відповідає на кожне питання лікарів. Вони говорять до неї: “Як можеш нам відповідати?” Настя відповідає: “На земські розмови я маю вуха замкнені, але бачу золоті літери від Матери Божої, читаю їх і так вам відповідаю”. При відході лікарі кланяються Насті, а вона, лежачи зі замкненими очима, підносить голову, і так їм віддає поклін.

Як з того видно, Настя на деякі важніші речі в екстазі реагує. Раз одип чоловік клякнув перед Настею, що лежала в екстазі на ліжку; Настя вперед сказала (від Ангела): “Не дай кланятися до своїх ніг, бо втратиш ласку”, – потім випростувалася й сказала, що при її тілі не вільно клячати: “Пам’ятай, людино, що колись будеш клячати перед Христом”.

Коли хтось знатніший або чужий прийде до Насті в екстазі, то вона зправила скаже щось про нього. Запримічує його не зміслами*, але духом. Раз у Львові Настя в екстазі читала часопис “Діло” – одну з моїх статей про неї. Перед екстазою просила Марію Сютрик, щоб їй прочитала ту статтю, але Марія чомусь не бажала. Настя попала в екстазу, взяла часопис і прочитала з нього, що хотіла. По екстазі сказала, що букви бачила світлі, а папір був темний. В екстазі Настя читає думки в душах присутніх людей, тому тоді можна до неї говорити якою-будь мовою, а вона це зрозуміє.

Над ліжком, що на ньому Настя в Млинах лежала під час екстаз, висить годинник, простий, з маятником. Той годинник завжди ставав, коли Настя попадала в екстазу, і стояв впродовж усієї екстази. Деколи Настя навіть говорила в екстазі: “Тіло мертве, годинник не піде”. (Аналогія до тих випадків, коли годинник ставав у моменті смерті деяких людей).

Через великий натовп людей два постерункові щодня вартували на обійсті господаря Вачка. Раз постерункові списували протокол з Настею і коли побачили, що в часі її екстази годинник на стіні

---

* відчуттями – прим. упоряд.

зупинився, а чули від домашніх, що це завжди так діється, пробували урухомити годинник, але він по кількох хвилинах щораз ставав (хоч зрештою цей годинник правильно іде).

В неділю, 22 вересня, відвідало Настю 150 осіб, у неділок – 250, у вівторок – 900, в середу – 1800, у четвер – 6000. Настя в екстазі сама подавала число людей. Найбільше людей, аж 9000, прийшло до Насті на наше свято Воздвиження Чесного Хреста (27 вересня). Село виглядало, наче якесь відпустове місце в часі відпусту (повно фір і людей). Уже з тиждень перед тим святом Настя мала “приготування” до нього: щодня мала дуже тяжкі терпіння (екстази з терпіннями), одного вечора ішла їй кров з обох рук і боку, другого вечора – з обох ніг і з боку; а перед екстазами, як це ми вже згадали, мала помазане чоло “миром”. На саме свято Чесного Хреста екстаза Насті тривала від 2 год. пополудні до 11 год. вночі без усякої перерви (без “вільних хвилин”). Це була дотепер найдовша і найтяжча Настина екстаза. Люди, по двох у ланцюзі, одними дверима входили до кімнати, де лежала Настя в екстазі, а другими дверима виходили. Настя (в екстазі) числила відвідуючих її людей, по кожній тисячі підносила руку догори (так давала знак).

Саме того дня поробилися фігури на вікнах тієї кімнати. Коли Настя говорила (в екстазі) про Божу Матір, на вікні показався образ Богородиці – тоді мав він бути дуже виразний. В одному часі здавалося, що Настя вмере, така була ослаблена, – і вона сама говорила, що “діти вже сплели мені вінець” (діти – ті два хлопчики, про котрих уже була мова).

В тому моменті на вікні показалася синя труна, довга на яких 30 см, деякі люди зовсім виразно бачили її, але вона на вікні не відбилася (ці дві шиби залишилися тільки поляризуючі).

Наступного дня Настя пішла до роботи й працювала цілий день. З того видно, що екстази скріплюють Настю, додають їй сили (а медіюмістичний “транс” діє саме павпаки: вичерпує медію). Настя й сама свідомо цього. Нераз бувало, що вона впродовж дня терпіла від усяких перейнятих на себе, або насланих на неї недуг, боліла її голова, зуби, плечі, руки, в ушах стрикало, виглядала, мов той бідний Лазар, а по екстазі весело сказала: “Вже мені ніщо не бракує”.

До Чесного Хреста Настя в екстазах починала говорити: “Об’являється мені Божа Мати і каже...”, а від Чесного Хреста: “Об’являється мені Ісус Христос...” Це спостереження Марії Сютрик. У Львові Настя взагалі не вживає фрази “об’являється мені”, але говорить відразу: “Ісус каже”, “Мати Божа каже”, “Ангел каже”.

З початком жовтня при копанні бараболі один парубок заспівав собі “жартобливу” пісню, а Настя зараз дістала відпружуючу екстазу.

Довколишні священники здалека трималися від Насті – хотіли, щоби вперед лікарі сказали своє слово про неї.

Х

ПІД ОБСЕРВАЦІЄЮ ЛІКАРІВ

У середу, 2 жовтня, приїхав до Насті др. Радло, повітовий лікар, і один урядник зі староства. Застали Настю при праці. Конче хотіли бути при початку її

екстази. Але що екстаза почалася кілька хвилин скоріше, ніж Настя сказала, лікар не бачив початку. Другого дня сталося так само. З того лікар був дуже невдоволений, бо думав, що Настя наротком так робить (щоб його ошукати). Др. Радло оглянув Настині рани. Коли потиснув руку коло отвертої рани на руці, з рани вийшла жовто-білява кульочка якоїсь субстанції, котру др. Радло взяв за “познаки гниття”. Ту саму субстанцію в ранах Насті бачили також у львівському шпиталі, завважив її і я в монастирі в отвертій рані на нозі. Настя пояснила мені, що це масть, яка витворюється з жовчі і оцту, а вона гоїть рани. Це факт, що Настині рани ніколи не материзували, ані не материзують, а вони завжди існують і бодай раз на два тижні “відновляються”: отвираються і кров з них тече – кров зовсім чиста і свіжа.

В суботу, 5 жовтня, рано десь коло 8 години два постерункові забрали Настю до Яворова, до шпиталю на обсервацію. В цілому шпиталі була тоді тільки одна хвора. Настю помістили в окремі кімнаті, з якої не випускали її впродовж тижня навіть на двір. На рану правої руки дали плястер і забандажували її, також приложили плястер на рану в боці. Плястери спричинювали Насті великий біль, але рани зовсім не гоїлися від них (так само було в інших стигматизованих осіб, бо стигматичних ран невільно лікувати і не можна їх вилікувати). В середу і четвер (9 і 10 жовтня) Настя мала екстази, при яких лікарі були присутні.

Вночі не давали їй світла (всі електричні ламни в кімнаті були повідкручвані, а вікна коцами заслонювали). Перед сном Настя два рази (в двох

окремих днях) забажала помолитися з молитвенника. Клякла під образ, що висів на стіні навпроти вікон, і робилося їй світло, при якому Настя молилася з молитвенника впродовж якої півгодини. Того вечора, коли Настя пізніше вночі мала екстазу, світло було сильніше, а другого вечора слабше. Відки те світло бралось, Настя не знає.

Світлом відзначалося багато святих*.

Зараз першого дня в шпиталі Настя просила, що хоче висповідатися; закликали священника, о. пароха Мокрівського, і при ньому висповідалася. При тім дуже плакала (о. парох сказав мені, що в житті не бачив, щоб комусь так сльози лилися, як тоді їй). Парох потішав її, що і Христос, і Апостоли переходили тернисту дорогу – тоді Настя перестала плакати.

До Насті пускали людей, навіть коли вона була в екстазі. Відвідували її деякі наші пані і деякі польки. Як уже знаємо перед шпиталем громадилися юрби людей. Деякі з них твердять, що в часі екстази Насті на вікні бачили образ Пречистої Діви і розп'ятого Христа. Про можливість чогось такого свідчать відбиті фігури на вікнах у хаті господаря Вачка в Млинах. Також парох із Млинів оповів мені, що одного разу по Чеснім Хресті з'явився був святий образ на вікні в його резиденції і зараз потім безслідно зник. Ці явища також повставали внаслідок промінювання Настиної душі. Настя пам'ятає обидва ці випадки і призналася переді мною, що це її душа зробила.

---

* Görres: Chistl Mystik, Bd. II. Стор. 308–339.

***

В суботу, 12 жовтня, за наполяганням людей із Млинів, Настю випустили зі шпиталю, але з тим, що її знову візьмуть, якщо не буде укриватися перед людьми.

У неділю, 13 жовтня, в екстазі Настя складала присягу (це пояснимо пізніше).

По присязі сказала в екстазі: “Лікарі мені нічого не зроблять”. Далі: “Мати Божа говорить: “Тебе, людино, чекає далека дорога, твоє тіло буде скатоване; не плач, не ридай – піддайся терпінням, яких ти прийнялася”.

Нарід далі приходив до Насті. Настя просила людей: “Не приходіть до мене, бо затягнете мене в ярмо”, – та це не допомагало.

В середу, 16 жовтня, Настя скрилася перед людьми, пішла до чужого дому. Тут дістала екстазу, в якій сказала: “Мати Божа каже: “Ще ноїдеш, людино, в далеку дорогу, на ноги дістанеш кайдани (у львівському шпиталі дали їй на ноги гіпсові бандажі), а руки будеш мати зв’язані”.

Далі Настя сказала: “На серце дістаю терновий вінець”. Далі: “Ісус Христос каже: „Слухай, людино, спіши на своє місце, нехай браття і сестри оглядають рани. На перехід з цього місця маєш 5 хвилин часу”.

Настя вмить встала з терпінь, одяглася й поспішила до дому свого господаря, де чекав її зібраний нарід. Настя мала коротку побожну промову до народу, котру закінчила характеристичними словами: “Я за ваші гріхи віддала своє тіло і кров так, як терпів на хресті за наше снасення Ісус Христос”. Зараз перед народом попала в екстазу, і занесли її на ліжко до хати.

В четвер, 17 жовтня, впродовж дня Настя також скривалася в чужому домі. На ніч повернулася до свого господаря.

В п'ятницю, 18 жовтня, досвіта десь по 2 годині, в супроводі свого господаря, Гринька Слабака, Івана Міклоша і Марії Сютрик вибралася Настя фірою до свого рідного села Красного відвідати матір. У часі від'їзду з подвіря з'явилася над хатою ясна зізвда, у вигляді якогось великого світила, і боком, у віддалі яких 50 м, не дуже високо над землею (повище сільських хат) провадила їх до сусідного села Тухля (віддаль 4 км). Коли фіра скоріше їхала, то й та зізвда поспішала. Всі вичислені особи впродовж цілого часу оглядали її, і всі однаково (хоч кожна особа зокрема) описували мені її. Марія Сютрик також це ствердила нрисягою. Настя сказала, що це була та сама зізвда, яка їй являлася у видіннях ще перед стигматизацією. На мій запит: чому зізвда перед селом Тухля перестала світити, Настя відповіла: "Бо я перестала молитися. Зізвда була доти, доки я молилася". Для порівняння згадаю, що зізвда являлася біля голови св. Колюмби зі Шотландії, Кикилії Балде і ін.

В Краснім у неділю, 20 жовтня, Настя в екстазі дістає наказ промовити до народу (що дуже тиснувся до хати), встає, виходить із хати, промовляє до народу. В часі промови падає обезсилена. Заносять її до хати. По 15 хвилинах знову дістала наказ промовити до народу. Ця промова мала бути найкраща, люди, слухаючи її, нлакали. Зараз по тім, коли Настя збудилася з екстази, Гринько Слабак (він від 1 жовтня вів хроніку Настиних екстаз і промов) просив її, щоби повторила ту свою

промову, але Настя відповіла, що не пам'ятає з неї ні слова: “Ви думаєте, що це я говорила, то говорив Св. Дух моїми устами”.

В понеділок, 21 жовтня, Настя повернулася з Красного до Млинів. Наступного дня їздила до Перемишля. Ті її поїздки мали також ту ціль, щоб нарід не застав її в хаті і перестав приходити до неї.

В середу, 23 жовтня, пізно ввечір Настя в екстазі відіслала всіх спати (щоб у хаті не світилося), бо “вже підходять ті, що мене мають забрати”. Десь об 11 годині приїхали два постерункові, розбудили Настю з екстази. Настя нарікала: “Чому тепер приходите? Чому не вдень? Я нікому нічого не винна!” Один постерунковий завіз її до Краківця, де передав її другому постерунковому, що завіз її до Яворова. В тій дорозі Настя майже весь час була в екстазі. В Яворові передано її якомусь цивільному урядникові, що завіз її ранішим поїздом до Львова, до шпиталю на Личакові.

***

У шпиталі, по звичаю, сказали Насті скупатися і перебратися в шпитальний одяг. Другого дня брали з неї, з руки між ліктем і раменем, кров до аналізу (кров дуже слабо ішла – лиш кілька крапель). Через це Настю почала дуже боліти ліва рука, тому зараз забандажували її (впродовж кількох днів Настя мала великий синяк на тій руці).

Кожного дня приходило до Насті по кілька лікарів, що оглядали її рани. Першого тижня не пускали її до шпитальної канлици. На город дозволяли їй виходити тільки в супроводі служниці.

Пізніше, коли переконалися, що Настя не є ані обманниця, ані умово недужа, пускали її саму на город. Настя жалувалася перед лікарями, що до неї приходять сторонні люди, які насміхаються з неї, а вона не просилася до шпиталю, але її взяли проти її волі, хоч вона не хвора й не потребує шпиталю. Відтоді лікарі вже не пускали до неї людей, котрих вона не хотіла. І просила Настя лікарів, щоб їй дали якусь працю, бо вона змалку призвичаєна до праці, а безділля пригноблює її. Також на це лікарі згодилися, і Настя ходила по обіди для недужих, замітала, шурувала, фротерувала долівку тощо. До каплиці пускали її два рази в тиждень у супроводі служниці або котроїсь із шпитальних черниць. У тих днях Настя сповідалася і причащалася.

Одного дня Настя дуже забажала ніти до каплиці і запричащатися, але чомусь не хотіли її пустити. Тоді в часі молитви в шпиталі вона відчула реальне Св. Причастя в устах.

З поспіху та побоювання Настя не взяла зі собою до Львова ні свого хрестика, ні шкапліра. Сумно їй було, що не має нічого святого на собі – особливо однієї ночі. Коли ж рано збудилася, на шиї (під сорочкою) мала дрібний ланцюжок з медаликом. Хрестик пізніше привіз їй господар. Люди в Млинах, цілуючи хрестик, порвали позолочений дарований ланцюжок, на котрому хрестик висів (рештки цього ланцюжка тепер знаходяться в мене). З того часу Настя носила хрестик на гумовій тасьмі. У львівському шпиталі вона дістала ще один “апорт” – грубший срібний ланцюжок, на котрому тепер носить свій хрестик. Я чув від однієї

нашої черниці, що шпитальні черниці говорили, що ніби Настя в шпиталі через доглядачку недужих купила собі той ланцюжок, на котрому тепер носить свій хрестик. Настя дійсно купила через доглядачку недужих один срібний ланцюжок з медаликом, але передала його своїй сестріниці в Краснім.

У середу, 30 жовтня, Настя мала екстазу о 1.30 пополудні. Екстаза тривала півгодини. В тій екстазі, як про це доніс “Express” (з 2 листопада 1935), Настя мала сказати: “О, Мати Божа, я Тобі все вірю, а мені тут ніхто не хоче вірити, що я маю рани від Христа, всі сміються з мене. Мати Божа, коли дозволиш мені відкрити очі, щоб я помолилася за свій нарід”. В часі тої екстази лікарі старалися збудити Настю, пробували їй відчинити уста, пускали їй сильне світло до очей. Від того світла дуже боліли Настю очі впродовж двох днів (дуже ішли їй сльози). В тій екстазі виступила кров із ран на ногах.

Досліджуючий лікар одного разу хотів умученням захитати Настине переконання і раз у раз ставив їй те саме питання: “Від кого маєш ті рани?” Але Настя раз у раз – без кінця – відповідала : “Від Христа – від Христа – від Христа...”

В п’ятницю, 1 листопада, лікарі пробували Настю загіпнотизувати, та це їм не вдалося. Такі самі спроби робили також наступного дня, так само безуспішно. Лікарі відфотографували Настині рани – окремо на ногах, на руках і рану на грудях.

Сестра Софронія принесла була раз Насті образок св. Тереси з Лізьє. Зараз наступної ночі в екстазі Настя

бачила св. Тересу, обидві вони разом молилися, а Тереса потішала її. Це було тільки раз.

В середу, 13 листопада, лікарі накрили рани Насті плястрами, чекали на екстазу, та не могли дочекатися. Думали собі, що плястри перешкодили екстазі, але Настя пізніше мала екстазу, коли вже при ній нікого не було. Вечірні екстази по п'ятницях Настя скривала, накриваючися коцом через голову. Впродовж трьох днів Настя мала обидві ноги в гіпсових бандажах. Рани тоді роз'ятрилися, шкіра довкола зачервонілася, це Настю дуже боліло.

Одного дня лікарі провітлювали Насті рани світлом.

Два рази (завжди ввечір) брали її на сходини Товариства польських лікарів, де бувало коло 30 лікарів і лікарюк, що оглядали її рани і диспутували між собою. Третього разу (також ввечері) взяли її до Кульпаркова (заведення для божевільних), де в присутности яких 80 осіб др. Ерб мав про неї реферат, а потім лікарі оглядали її рани. Настя плакала, дуже стидалася і не хотіла показати рани на грудях. Примар того шпитального відділу, де Настя була уміщена, потішав її: “Добре ти зробила, що не показала їм рани на грудях”. Взяв її за руку й додав: “Утікай, Настю!”

Ніжна Настина душа дуже терпіла між умово й нервово недужими, де були безупинні крики, прокльони й божевільні співи. Одного дня вже Насті здавалося, що збожеволіє. Поклала на бік молитвенник і вервицю та сказала: “Прощай, Ісусе, я вже” (збожеволіла)! Саме тої ночі потішала її св. Тереса з Лізь'є.

Одна жидівка вішалася, друга кидалася на Настю, що ніби вона їй матір убила. Коли ця жидівка не давала Насті спокою, Настя в самообороні підсунула їй свій хрестик поцілувати. Вмить ця недужа успокоїлася і перепросила Настю.

Та при Божій допомозі Настя все те перетерпіла – і вийшла зі шпиталю з такими самими ранами, з якими були її взяли до нього.

ХІ ЗАКІНЧЕННЯ СТИГМАТИЗАЦІЇ

Для наглядності повторю дати: я був у шпиталі при Насті 12 листопада, Настю взяли сестри Василіянки до себе 14 листопада.

Перший раз при екстазі Насті я був у середу, 20 листопада. Я прийшов, коли вже Настя була в екстазі. Настя відкрила очі (вони були дуже мутні) і подивилася на мене. По екстазі вона нам сказала, що тоді Пречиста Діва відізналася до неї: “Чи пізнаєш свого пастиря?” Настя подивилася й відповіла: “Не пізнаю”.

В неділю, 8 грудня (латинське свято Непорочного Зачаття Преч. Діви) в екстазі вночі пробилися рани на обох Настиних ногах *наскрізь*, себто виступили також на долішньому боці стіп і враз стали кривавити.

По екстазі Настя жалувалася: “Христос сказав мені, що рани на ногах проб’ються до року, а вони вже тепер пробилися”. Ці рани дуже утруднюють Насті ходження. (Для порівняння згадаю, що в Тереси Нойман рани на руках і ногах пробилися наскрізь у рік нізніше.)

В тижні перед нашим святом Непорочного Зачаття Пречистої Діви (22 грудня) Настя мала день у день

екстазу і складала присягу (шість разів). Під час присяги підносила праву руку догори, два пальці, показовий і середуший, мала випростувані, а в лівій руці тримала хрестик, що його дістала від Божої Матери. Одного разу, коли не мала на собі цього хрестика (ланцюжок були дали до направи, бо розірвався), тримала в руці хрестик від вервиці, але заповіла: “Ісус Христос сам тримає хрест”. Слова присяги:

“Ісусе, складаю Тобі присягу вірно служити Тобі до смерти. Дай мені терпіти, щоб я перенесла тягар з Тобою. Відрікаюся всіх доброт цього світа, віддаю Тобі своє серце, запали в ньому іскорку Твоєї любови. Годжуся вслід за Тобою іти, під Твій хрест. Згоджуюся з Твоєю волею і приймаю Твої терпіння, як Ти цього бажаєш. Твої терпіння залегенькі, бажаю тяжчих тернінь. Ісусе, обіцяю Тобі щиро нести хрест до смерти, аж приверну вівці до Твого трону. Амінь”.

Присягу складала Настя завжди в екстазі. Зміст усіх присяг був однаковий – ось із такими варіантами:

“У стіп Твого кивота присягаю”...

“Ісусе, присягаю перед Твоїм царством...”

“Ісусе, клонюсь перед Твоїм тронном...”

“Присягаю Тобі, Ісусе, вірність до смерти...”

“Відрікаюся всіх земських дібр..., обіцяю, що витримаю на цій тяжкій дорозі...”

Того вечора, коли Настя почала присягу “у стіп Твого кивота”, по присязі сказала: “Ісус кличе мене на 15 хвилин до кивота, мертве тіло тут лишаю і зараз верну”. Пішла духом до монастирської каплиці, до кивота. Настя сказала, що по тих присягах та по одержанні “тернового вінця” обсяг її ділання збіль-

шився. Дійсно, до того часу вона духом не ходила поза Європу, а потім, як це ми вже згадали, стала ходити й до Америки, Азії та Африки. На таку подорож до Америки і назад Настя спершу потребувала несповна годину часу; тепер у пості потребує тільки 6 хвилин – тому, що дуже постить. Летить понад кораблями. По дорозі мало що бачить, бо дуже жене. Каже, що над морем літають білі птахи, більші від голубів, з червоними ніжками (меви). Морський воздух легкий, але мовби спліснений, оселедцями смердить. Тепер (у лютому) там мряки, а крізь мряки їй недобре летіти.

Про Африку каже: “Я була там, де бузьки тепер. Там дуже гаряче. Один чоловік читав газету про мене, там була моя фотографія, він дуже роздумував над моїми ранами на руках”. (Це можливе, бо наприклад голандські часониси „De Tijd” і „De Maasbode” помістили Настину фотографію).

Із закінченням* стигматизації взагалі збільшилися в Насті стигматизаційні сили. Спершу вона в екстазі не бачила присутніх людей, хіба тільки винятково; а від часу повної стигматизації бачить усе, що довкола неї діється, коли вона в екстазі, і на все може реагувати.

На Непорочне Зачаття ввечір Настя спершу мала звичайну екстазу з терпіннями. Потім розбудилася скріплена й весела. З попередньої п'ятниці мала заповіджене, що на Непорочне Зачаття дістане терновий вінець. Я вже собі думав, що ось раз таки не здійсниться їй “заповіджене”. Але по півночі Настя попала в дуже тяжку, терплячу екстазу. Ніс її посинів і скорчився,

---

* тобто „викінченням”, „повнотою”, „доконаністю” – прим. упоряд.

чоло зачервонілося, Настя голосно плакала з болів – боліла їй голова, особливо чоло.

Коли Настя має тяжчі терніння в екстазі, кільканацять сестер іде до каплиці й молиться за неї, а їй це зараз помагає (наглядний вплив молитви). Раз Настя відчула таку молитву, наче б кров із ран розп'ятого Христа, намальованого на образі, що висів над її ліжком, краплями спадала на неї і присмирювала її болі. Та 22 грудня в часі тої тяжкої стадії її екстази, крім трьох сестер і мене, вже всі спали. Безрадним нам серце краялося. В одному моменті я надумав сугестією допомогти Насті, приблизив свою руку до її чола, і в думках наказував їй: “Успокойся”. Але Настя відсунула мою руку, бо це ще більші болі їй спричиняло. Тоді ми взяли мощі (св. Тереси з Лізь'є), замкнені в медалику, приложили їх Насті до чола. Настя вмить усміхнулася, болі наглядно опускали її, і по кількох хвилинах збудилася. Потім знову попала в таку саму болючу екстазу. І знову ми клали мощі на її чоло, пересуваючи їх з місця на місце. Це допомагало. По кільканадцятьох хвилинах Настя вже остаточно збудилася – здорова і весела, як звичайно по екстазі, а на її чолі появилася вісім проколень, одні наче проколені терням, інші наче б ножиком протяті.

Якби хтось думав, що це був такий випадок (те ділання мощів на Настю), то дуже помилявся би. Настя не стерпіла ні найлегшого дотику моїх пальців, а медалик з мощами, певно, спричинював куди більший нритиск на її розболіле чоло, ніж мої пальці. Наступного дня перед полуднем Настя знову попала в таку саму болючу екстазу. Тоді сестри в каплиці за неї

молилися і це їй наглядно помагало (екстаза тривала тільки чверть години).

Ранки, що символізують терновий вінець, у Насті завжди виступають на чолі, бувають різно розложені і являються в різному числі (від 8 до 20); їх поява завжди сполучена з тяжчими терпіннями. Вони мають такий характер, що являються тільки в деякі п'ятниці, середі або в якое свято, звичайно, згори заповіджені, а по кількох днях зникають. Дотепер найсильніше виступили ці ранки в п'ятницю м'ясопустного тижня (майже ціле чоло було поранене).

Для порівняння згадаю, що також А. К. Емеріх відчувала болі від тернового вінця тільки в деяких означених днях, а це в неї так само було сполучене з дуже великими болями: “Тоді вона не могла ні на чому снерти голови, не могла навіть рукою діткнутися її, і цілі години, а деколи й цілі ночі, сиділа на ліжку підперта подушками, бліда, зідхаюча, як переражаючий образ болецців. Такий стан завжди кінчився так, що плила кров з голови, в більшій або меншій кількості”. І так само св. мощі присмирювали її болі.

В екстазі 22 грудня перед північчю Настя заповіла собі (без означення дня) “шосту рану” на правому рамени.

Вже тоді боліло її праве рам'я. Але ця рана виступила аж 9 лютого 1936 (неділя про блудного сина) ввечір в екстазі. Вона була наче протята нагайкою аж до крові. Це була в Насті перша рана від містичного бичування. Десь по тижневі, коли вже Настя мала інші рани від бичування, ця перша рана зникла.

Екстаза в неділю про блудного сина була болюча, бо в ній виступили також ранки від “тернового вінця”. Настя в екстазі говорила: “Ангел закладає терновий вінець, пробиває ноги і дає знак на правому рамени. Гляньте на праве рамя, будете бачити кілька крапель крові, будете бачити збичоване тіло – подібно, як Ісусове тіло було збичоване. Як Ісус терпить за людські гріхи! Ісус мав збичоване тіло раз коло разу, чи вам не жаль Спасителя? Роздумуй, людино, як терпить Спаситель! Сестри, браття, збудіть у своєму серці жаль за гріхи, кланяйтеся Ісусові щиро!” Коли Настя дістає рани на чолі, завжди так говорить, що Ангел закладає її терновий вінець на голову.

***

Я думаю, що за закінчення стигматизації в Насті слід уважати дату 22 грудня 1935, якого дня було наше свято Непорочного Зачаття Пречистої Діви. Впродовж півроку Настя стала *повною* стигматичкою, себто з усіма типовими Христовими ранами.

Дотепер було дещо понад 330 стигматизованих, з того 40 і кілька чоловіків, решта жінок; 60 з них уже проголошені святими; осіб, що мали повну стигматизацію, дотепер було дещо понад 70; інші мали тільки деякі Христові рани, а не всі.

Чому саме дату 22 грудня 1936 р. вважаю за закінчення Настиної стигматизації? Тому, що до того часу Настя одержала всі типові Христові рани, а ті присяги в тижні перед Непорочним Зачаттям – це наче “іспит зрілості” в Настиній стигматизації. Зрештою, таке переконання мала й сама Настя (сама з себе). Справді, рани на чолі з’явилися в Насті перший раз уже 3

вересня 1935 р., та потім не появлялися аж до 22 грудня. А по цій даті вони частіше стали появлятися. Рану на правому рамени Настя вже зразу мала (хрестна рана); пізніша “шоста рана” це був тільки її переминаючий сурогат. Бичування Настя вже спершу часто відчувала. Рани від бичування та рани на руках, наче від ланцюга, це тільки дальші модуляції Настиних терпінь. Вони також мають такий характер, що по якімсь часі зникають. (Пригадуємо, що рани на лівій руці, наче від ланцюга, Настя перший раз мала 28 серпня 1935 р.)

Монастир СС. Василіанок у Львові при вул. Потоцького

У вівторок, 18 лютого, Настя заповіла собі, що дістане “рану на правому ребрі, яка зараз потім зникне”. Ця рана появилася в суботу 22 лютого, коли Настя була на вечірні. Рана була повздовжна, біля 2 см, аналогічна до тої рани на лівому боці, дуже боліла, а враз і та рана

на лівому боці грудей. Вона, мабуть, символізувала, що спис наскрізь пробив Христові груди (це так Настя пояснює). Вже в неділю рано ця нова рана безслідно зникла.

Всі Настині рани, крім перших двох, були згори зановіджені. Але в перших двох випадках не могло бути інакше, бо справа мала бути збережена в тайні, а Настя ще й сама не знала, що з нею діється.

Ми бачили, що стигматичні рани в Насті не появлялися коли-небудь, але завжди “шукали” характеричного для себе церковного дня. Початок Настиної стигматизації був зв’язаний зі святом Евхаристії, яке наша Церква перейняла від латинської. А закінчення стигматизації (рани на долішньому боці стіп, присяги і терновий вінець) випало на латинське і наше свято Непорочного Зачаття, яке свято, бодай його назву, наша Церква також перейняла від латинської (наше оригінальне свято мало назву “Зачаття св.Анни”, матери Пречистої Діви). Це й знову хоче підкреслити перепос стигматизації з латинської Церкви до нашої.

Взагалі зв’язок Настиної стигматизації з церковним календарем з незвичайною бистротою планово обдуманий. Свято Чесного Хреста, коли Настя знеслася на верхів’я своїх стигматизаційних переживань у часі розвитку її стигматизації, стоїть саме *по середині* того часу: від початку стигматизації до Чесного Хреста минули три місяці, а так само від Чесного Хреста до нашого свята Непорочного Зачаття (коли Настина стигматизація закінчилася).

З нагоди великого посту в 1936 р. навинувся ще один – і то, мабуть, найвиразніший – доказ на те, що

зв'язок Настиних стигматизаційних переживань з календарем обдумує хтось вищий від Насті, а не вона сама. В п'ятницю, 14 лютого, сказала мені Настя ціле своє "правило" на великий піст, яке подиктував їй Ангел. Піст для неї зачнеться вже в м'ясопустну неділю, 16 лютого, о 12 годині внолудне. Того дня між 3 і 4 годиною пополудні буде мати екстазу, в котрій буде складати присягу – ця екстаза має бути вступом до її постних стигматизаційних переживань. У суботу, 17 лютого, на Стрітєння, ще піде до церкви св. Юрія, а через цілий піст не буде приходити (Настя залюбки ходила по неділях на співану Службу Божу до церкви св. Юрія).

Катедрa св.Юрія у Львові

На Стрітєння я поставив Насті запит: „Чому ж то для тебе піст зачинається вже завтра, коли це щойно

мясопустна неділя?” Настя відповіла: “Не знаю, так мені Ангел сказав. Може тому, що вже польський піст заходить”. Але латинський великий піст цього року почався пізніше від нашого, бо аж в середу 26 лютого. Настя не знає, що по м’ясопустній неділі слідує сиропустний нонеділок (зн. сиронустний тиждень) та що по церковному правилу великий піст, властиво, розпочинається сиропустним тижнем – по *найострішій мірі* саме в м’ясопусту педілю, о 12 годині вполудні, бо по церковному численні ця частина дня належить уже до наступного дня. Отже, ясно, що за Настю тут хтось інший думав – хтось із другого світа, що дуже добре знає наш церковний календар і нашу східну літургічну практику.

На час великого посту Ангел подиктував Насті: щодня екстази з терпіннями, їсти тільки раз на день без набілу, мовчати впродовж цілого посту.

***

В Настиних стигматизаційних нереживаннях дуже виразно виступає Ангел, як її опікун (подібно було в житті Джемми Галагані). Ангел поводить з Настею не як якась “свята машина”, але як розважна людина, що свої вимоги узалежнює від нових обставин і відповідно їх злагіднює або загострює. Задля твердого посту, а особливо від містичного бичування, Настя дуже ослабла, та й сестри, що пильнують Настю, примучилися, сторожачи при ній щодня до пізньої ночі задля її щоденних екстаз. З уваги на це Ангел у другому (для Насті – в третьому) тижні посту сказав до Насті (устами Насті в екстазі): “Відтепер будеш мати екстази тільки три рази в тиждень”. Подібно, від часу до часу,

він злагіднює й піст Насті. Також її мовчанка не має махінального характеру: коли треба, то Настя говорить, але завжди здержливо; а по екстазі, коли відчуває психічну потребу поговорити, навіть “розмовляє” якийсь час.

Черниці, що нильнують Настю, оповідали мені, що в часі екстази не можуть рушити Насті з місця. Тоді просто звертаються до Ангела, щоб їм поміг, і тіло Насті стає легеньке, наче б Настя сама підносилася. Я цього не зрозумів як слід, бо собі думав, що черниці бояться сильніше взяти до рук “збичоване“ Настине тіло, щоб його не вразити. Але одного разу, коли Настя духом пішла у світ, Ангел сказав мені, щоб я спробував піднести її тіло. Я обома руками взяв Настю за шию коло плечей, та не міг її рушити з місця – здавалося мені, що її тіло важить кількасот кг. По кількох хвилинах Ангел знову сказав мені спробувати, а Настя наче б сама піднеслася. Мені здається, що це Настина душа, коли вийде з тіла, робить такий притиск на тіло і воно стає незвичайно тяжке, бо Настя подає, що її душа завжди в екстазі знаходиться по тому боці, від котрого її тіло відсувається.

Ангел деколи виступає також як посередник в ясновидючості Насті. В перших днях січня Настя в екстазі в Млинах сказала про мене: “Мій пастир цілими днями роздумує, як написати книжку про мене”. Це нам зараз тоді з Млинів написали. Воно дійсно так було, бо я саме в тих днях бився з гадками, як почати книжку про Настю: чи відразу почати життєписом Насті, чи дати якийсь такий початок, який тепер книжка має. Я вже кілька разів і написав декілька сторінок та щораз

дер їх, аж врешті прояснилась мені концепція, що найкраще буде, коли почну від моєї стрічі з Настею, щоб із звичайного нашого світа поступово ввести читача в дивний Настин світ. Я тоді до Насті ще взагалі нічого не писав. Отже, вона мусіла духом прийти із Млинів до Львова, і так довідалася про тодішній стан моєї душі.

Та зовсім інакше було, коли я скінчив книжку про Настю. Це було ввечері 17 березня 1936 р. Я почув себе щасливим, що вже нарешті закінчив, бо останні розділи книжки раз у раз мусів переробляти тому, що в житті Насті виступали щораз нові явища. В середу, 18 березня, Ангел в екстазі перед полуднем сказав до Насті: “Нині прийде до тебе твій пастир з радісною вісткою”. Але Настя не знала, яка це буде вістка. Якщо б сама Настя духом вичула, що я того дня прийду до неї і що прийду з радісною вісткою, то вона, без сумніву, вичула би була також причину моєї радості.

Раз Ангел онутив Настю на ціле пополудне аж до вечора. Сказав їй, що це робить за кару тому, що не послухала його (вийшла до одної пані, а він їй казав, щоб не виходила). Настя тоді була дуже сумна, аж Ангел вернувся до неї “наче з блискавки”.

В середу, 18 березня, Ангел звільнив Настю від “терпінь” – за те, що в одній справі гарно повелась. “Терпіння” відложив їй на четвер. А в середу Настя в екстазі весь час усміхалась і голосно сміялася. Ангел бавився з нею, як з дитиною: “зв’язав” їй руки малими пальцями, ніби бив її крильцятами по очах, давав їй воду пити (цього не було видно, але було видно, як Настя ніби пила воду). Тоді Настя описала нам Ангела

як дуже гарного 14-літнього хлопця з ясным кучерявим волоссям, але в “сумній” одежі. Інший раз бачить Настя Ангела як молодця, що за голову вищій від неї. Та найчастіше показується їй такий світлий Ангел, що не може на нього довше глядіти.

Подібно, одного дня в великому пості, А. К. Емеріх була звільнена від терпінь, а бачила тоді св. Йосифа Обручника, як невеликого хлопця (А. К. Емеріх мала дар переноситися духом в історію; Настя того дару не має).

Середа це для Насті найтяжчий день. Від часу стигматизації вона мала “терпіння” кожної середи, а в великому пості – дуже тяжкі. Аж тут несподівано 18 березня весела екстаза в самій середині великого посту! Це свідчить, що Настин стигматизаційний зв’язок зі середою не є ніяким патологічним процесом, але та вища сила, що є причиною Настиної стигматизації, може його довільно змінити.

Від великого посту Ангел частіше говорить безпосередньо Настиними устами. Коли я раз звернувся до Насті в екстазі, Ангел її устами відповів: “Душі (Насті) нема тут, вона пішла в світ, це я, Ангел, говорю”. Ісус Христос і Богородиця ніколи так безпосередньо не говорять, тільки Настя переповідає їх слова. Коли Ангел говорить Настиними устами, то її голос не змінюється, але лице приймає поважніший вигляд. Взагалі Ангел у явищах, зв’язаних з Настею, виступає як конкретна особа, а не тільки як видіння.

***

В пополудневій екстазі на м’ясопустну неділю Настя перший раз мала ніби “зв’язані” руки”, на руках

коло кісток виступили рани, наче від ланцюга, а праве рама було збичоване. В наступних днях явище “зв’язаних рук” кілька разів повторювалося, а на руках виступало явище “здертої шкіри”, ніби від ланцюга чи мотуза. В часі явища “зв’язаних рук” казала Настя (Ангел говорив), щоби присутні пробували розлучити “зв’язані руки”; ми це пробували, та годі було відняти одну Настину руку від другої. В п’ятницю сиропустного тижня Настя (по заповідженні в тій самій екстазі) мала обидві стопи, одну біля одної, наче мертві (покорчені пальці) і прибиті до хреста – годі їх було рушити з місця. В п’ятницю першого тижня посту Настя мала аж до крові стовчене праве коліно – па знак, що Христос упав на каміння, коли ніс свій хрест.

Від часу великого посту особливо сильно виступає на Насті явище містичного бичування. Це діється на очах присутніх осіб. Насті здається, що її ззовні бичують нагайкою, що замість ремінців має дроти, обвинені гумою; гума тріскає, а дроти нротинають шкіру на її тілі. Форма тих ран від містичного бичування буває різна. Раз Настя мала на грудях наче намисто з ран грушкованої форми. Та найчастіше дотепер бували рани довгі й тонкі, наче мечем протягі (Ангел називає ті рани “мечі”). На хрестопоклонну неділю в дуже тяжкій екстазі виступили грубші рани й червоні смуги – наче від нагайки з грубими ремінцями. Ці рани від містичного бичування не глибокі, але з них місцями виходить стільки крові, що сорочка плямиться. На них робиться короста, що відпадає, а рани беслідно зникають по двох-трьох днях. Уклад тих ран такий, як коли б вони дійсно походили від бичування. При цій

нагоді слід завважити, що не дуже помилився той львівський лікар дерматолог, який видав осуд, що ніби то Настині рани штучно *іззовні* зроблені. Вони дійсно наслідують характер ран, що *іззовні* роблені (бо Христові рани були *іззовні* спричинені), а це могло лікаря-спеціаліста звести. Якби хтось побачив містично збичовану Настю, а не знав нічого про її стигматизацію, то “присягав би”, що Настя ззовні подряпана, порізана й побита.

В сиропустний вівторок Ангел сказав до Насті (в екстазі голосно): “Невдовзі будеш така скатована, що одежа, хоч би як павутинка, ще буде вражати твоє тіло”. Я тоді думав, що це поетична гіпербола, але вже по тижневі це стало буквальною дійсністю. Настя має збичовані плечі, груди, руки, ноги, деколи навіть лице. Раз Ангел начислив на Насті 120 “мечів”, а на хрестопоклонну неділю аж 240 “ударів” (грубших ран і смуг) – цілий її лівий бік був дійсно скатований. Коли Настя в екстазі так сильно бичовапа, тоді їй здається, що в темряві довкола неї стоїть понад 100 людей і всі її бичують (це певно алегорія, що люди бичують її своїми гріхами). Болі від такого містичного бичування без порівняння тяжчі, ніж від звичайного, бо в містичному бичуванні цілий організм мусить “змагатися”, щоб витворити на шкірі сліди ніби від бичування.

Саме від бичування Настя в пості дуже обезсилена. Характеристичне, що з часу бичування рани “від цвяхів” на руках і ногах, і та на грудях “від копія” перейшли в стан поменшення; справді цілком не зникають, але рідко відновлюються і значно менші, ніж були перед великим постом. Це, мабуть, те символізує,

що Христос ще не мав “хрестних ран”, коли його бичували. Думаю, що Настині рани побільшаться в страстному тижні.

Треба відзначити, що Настя, коли з Млинів повернулася, до монастиря, в екстазі дістала наказ, що в усьому має слухати Матери ігумені. Це було сказане голосно так, що всі присутні черниці це чули. Взагалі в житті Насті послух, покірність та вбогість так само виразпо виступають, наче Настя була черницею. Коли раз черниці питали Ангела, чи Настя стане черницею, Ангел дав відповідь: “Не всі квітки однакові”.

XII В ХРИСТОВІЙ СЛУЖБІ

Священики з околиці Млинів висували (також переді мною) закид проти Насті, що ніби вона “кокетливо” (Настя – і “кокетливо”!) всміхнулася до одного постерункового, коли він по екстазі приступив до неї і жартобливо сказав: “Дівчино, вже на терніннях? Вставай, підемо перейтися!” У дійсності річ так мається, що по екстазі стигматизовані особи “дитиніють”. Св. Франціск не міг навіть говорити, тільки “белькотів”, наче мала дитина. В Тереси Нойман по екстазі настає “стан дитячого онесмілення” (Fahsel). Тоді вона ясновидюча, але в абстрактних попяттях не посувається понад розуміння дитини, і наприклад замість “три”, каже “один, один, один”.

Настя по екстазі при повному розумі (тоді навіть має найбистрішу пам’ять), але має дитячі почування: по-дитячому стидається, сміється, деколи вживає пестливих форм у говоренні, любить жартувати, радо

користується поетичними фразами, що їх творить з дитячою свободою. Коли будиться з екстази, не хоче, щоби при ній були чужі люди. Стидається їх. Навіть не хоче, щоби притім було більше сестер при ній.

По тій тяжкій екстазі 22 грудня ми більше, ніж годину розмовляли з Настею – радісні, що вже перебули наші співтерпіння з нею. Вкінці я сказав жартом до Насті: “Скажи нам іти спати, бо ми самі не підемо”. Настя без надуми відповіла, всміхаючися по-дитячому: “Коли б я помолилася, то ви всі тут на місці поснули би”. Очевидно, вона того не зробила й ніколи чогось такого не робить (своєї молитви ніколи не надуживає для жартів). Але вопа щиро висказала своє почування, яке їй каже, що вся її сила – в молитві. Це так само було і в інших стигматизованих осіб. Як це було в Насті, що на її молитву змінювалися її стигматичні рани, подібно бувало і в інших стигматизованих.

Молитва, піст і терпіння – це середники Насті, як стигматички, а її ціль: “багато, багато овець привести до Христа” (так Настя в екстазах говорить про себе).

Настя молиться в кожному вільному часі. В своїх екстазах голосно молиться за наших священників, за Єпископів, за Митрополита (дуже часто), за цілий наш нарід, за цілий світ: “потіш цілий світ, усіх опущених” (це її слова з одної екстази). Молиться, щоб між нами були мученики: “Ісусе, все того бажаю, щоби були мученики на землі”. Знаменне, що в кількох екстазах Настя казала, що треба молитися також і за жидів – “за тих, що катували Ісуса Христа... багато з них навернется і будуть вірні Христові..., але вважайте, кому даєтє Христове тіло й Христову кров”. Її молитви

в екстазі дуже гарячі й поетичні. В молитвах звичайно звертається до Ісуса Христа та до Пречистої Діви, деколи й до св. Йосифа (“о, св. Йосифе, ти є обручником нашої католицької найславнішої Церкви”), а до людей звертається: “моліться, сестри й браття”.

Від часу стигматизації Настя строго постить у середу, п’ятницю й суботу (снідає аж о 2 год.); про її піст у великому пості вже була мова.

Нелегко описати терпіння Насті. Вона терпить в екстазах, терпить і поза екстазами. Терпить тілесні й духові болі. Нераз Настя жалувалася: “Ніхто не знає болів мого серця – що в ньому діється”. Думаю, що не тільки рани в Насті нагадують Христові рани, але також її душа зазнає дещо з того Христового смутку: “Сумна моя душа аж до смерти”. В присязі, що її Настя складала в екстазі в м’ясопустну неділю, вона обіщувала, що не буде нарікати на свої терпіння, хоч які будуть тяжкі. І не нарікає. Але терпіння не були би снравжніми терпіннями; і людина не була би людиною, коли б терпіння для неї були жартом. Навіть сам Христос молився: “Отче, відійми від мене цю чашу, якщо можливо”. Тепер у пості Настя говорить про свої дні: “Ще до 3-ї години пополудні як-так, але від 3-ї день здається мені вічністю”.

Екстази з правила находять на Настю під вечір або пізно ввечері, а десь від 3-ї год. вже беруть її болі, що попереджають екстазу. Коли ще пригадаємо собі, що Настя спить на добу 1 годину або 2 (звичайно, засинає над ранок), то кожний зрозуміє, як багато часу займають терпіння в Настиному житті.

Про Христа пророкував пророк Ісаїя: “Дійсно він наші немочі взяв на себе і наші власні болешці він ніс”. Христос терпів не сам за себе, а за нас, людей. Коли ж стигматизовані особи носять на своєму тілі Христові рани і зносять Христові терпіння, то з того ясно, що й вони терплять за інших людей. Це нроявляється на пих також зовсім наглядно, а саме тим способом, що вони перебирають на себе недуги інших людей.

Про А. К. Емеріх читаємо: “Більша частина її недуг і болешців походила відти, що вона брала на себе терпіння інших”.

Про Тересу Нойман: “Тереса нагло попадає в недуги, духові недиспозиції і депресії, котрі вповпі відповідають успособленню тих, за котрих вона терпить, або котрим хоче випросити особливі ласки. Так само все нагло уступає без лікування і ліків під наглядним впливом вищої волі і сили” (Fahsel). Також у життеписах давніших стигматизованих осіб, як наприклад, св. Лідвіни зі Ш’едам (XIV–XV ст.), Осанпи з Манто (XV ст.), сказано, що вони перебирали на себе недуги й терпіння інших осіб.

У нашої Насті це діється в дуже великій мірі. Ледве чи можливе, щоб якась стигматизована особа перебирала на себе більше чужих недуг та терпінь, ніж Настя. Майже нема дня, щоб вона не зносила чужих недуг. Нераз терпить за кілька осіб нараз. Терпить і поза екстазою, а особливо в екстазах. Чужі недуги найчастіше бувають на неї згори насилані. Настя й сама не знає, за кого терпить, але виразно відчуває, що це чужа недуга. Якщо хтось кашляє, а Настя перебере його недугу на себе, то й вона буде кашляти, а якщо хтось

має ревматизм, то й вона буде мати ревматизм на тому самому місці тіла.

Іноді Настя сама, свідомо й своєвільно перебирає на себе чужу недугу. На це вона мусить мати дозвіл від Христа для кожного випадку. Тут нема ніякої сугестії, це діється вновні реально. Настя духом покидає своє тіло, входить до тіла недужої людини, якій хоче допомогти (Настя духом переходить крізь мур, отже, може й крізь людське тіло перейти), і забирає з її тіла екстракт її недуги, бере це до свого тіла, а зі свого тіла бере аналогічний здоровий екстракт, і це дає до тіла недужої людини. Притім Настя матерію дематеріалізує, а педужий нічого не відчуває. Недужий щойно тоді буде вповні здоровий, коли Настя перебуде й відтерпить його недугу (це нераз триває цілий тиждень). Цього процесу ще ніхто зі стигматизованих не пояснив, аж Настя. А може, крім неї, ніхто й не мав такого дару, щоб самому перебирати чужу недугу на себе. Коли на Настю буває наслана чужа недуга, тоді Настя зовсім не входить до чужого тіла, але недуга сама “приходить” на неї (хтось інший переносить її з недужого на Настю).

Досі я ствердив п'ять таких випадків, де Настя своєвільно перебирала чужу недугу на себе і допомогла недужим. Я не говорив би про це так відважно, коли б сам на собі не досвідчив цього і не порівняв моїх власних переживаць з аналогічними переживаннями Насті. Але це опишу щойно в другій частині.

З того Настиного пояснення, як вона перебирає на себе чужу недугу, я – як ніколи перед тим – зрозумів, що також у чудах *усе мусить бути “зроблене”*: якщо хтось сам не може чогось зробити, то за нього мусить

це зробити хтось інший – хоч би сам Бог. Задурно нема нічого – ані в Бога. Коли добре думаємо, то стає нам ясно, що воно дійсно так і мусить бути. На цій основі я глибше зрозумів потребу і конечність відкуплення та значення Євхаристії (Настя недужому дає своє тіло й свою кров, а в Євхаристії Христос дає нам своє тіло й свою кров).

Коли б Настя таким способом хотіла допомогти якійсь людині з дуже тяжкою, невилікувальною недугою, то вона сама мусіла би вмерти – мусіла би тій людині передати всі свої життєві сили, щоб їй допомогти. З цього виходить, що чудотворна сила uzдоровлювання в стигматизованих осіб дуже обмежена – саме тому, що вони самі своїми силами мусять усе “відробити”. До Насті день у день приходять листи (деколи й по 20) переважно від таких недужих, що їх уже всі лікарі опустили, з проханням, щоб їм допомогла. Оскільки я досі вглянув у ту справу, то мала надія, щоб їх бажання могло бути здійснене – хіба що деякі з них своєю власною вірою і своїми гарячими молитвами сполучуватимуться з Настиними молитвами, щоб їх Христос Господь вислухав і сам їх чудесно uzдоровив.

“Христовими терпіннями”, що їх Настя зносить, вона сама не розпоряджує, але, як думаю, сам Христос. І думаю, що вони йдуть головно на рахунок спасення душ.

Найчастіше помагає Настя вмираючим. Переважно дістає наказ згори, щоби йти на означене місце, до означеної особи. Деколи, на мандрівці по світі, і сама своєвільно навідується до вмираючих. Нераз за одну ніч обійде й по кільканацять випадків. Або впливає на душу

вмираючого, щоби покався, або підтримує його доти при житті, доки священник не прийде, щоби вмираючий міг висповідатися, або впливає на душу священника, щоби поспішився до вмираючого, або рятує недужого перед смертю, щоби не вмер (наприклад коли має атак серця). Переважно рятує Настя наших людей, але пам'ятає чимало й таких випадків, де рятувала поляків. Раз, коли духом вертала зі Львова до Млинів (у січні 1936 р.), під Яворовом здержала сполошені коні, а візник “польською мовою подякував Господу Богу”.

***

Досі Настя три рази містично вмирала враз із умираючими. Перший раз таке її вмирання тривало аж 12 годин з перервами по кілька годин. Настя змагалася з душею якогось грішника (мабуть, комуніста), щоби покався. І привела його до Христа, але Христос засудив його на чистилище аж до страшного суду. За третім разом містична смерть Насті була найлегша. Настя привела душу до неба. Я був при другій з черги містичній смерті Насті. Це було у вівторок, 18 лютого.

Спершу (в екстазі) Настя терпіла бичування; виступили нові рани в формі прямовисних і поземних смуг, що взаємно перехрещувалися. Це в тій екстазі Ангел сказав до Насті: “За кілька днів твоя одежа, хоч би як павутинка, ще буде вражати твоє тіло”. Потім Настя молилася: “О, Ісусе, Царю неба і землі, збери все терпіння нашого народу і дай мені, я перетерплю і піду до Тебе... Потіш наших мізерних і опущених пастирів (священиків), щоби багато овець привели до Тебе” (Треба звернути увагу на те, що Настя, як сільська

служниця, сама зі себе, ніяк не могла би так кваліфікувати духовенство).

Потім Настя стала говорити: “Дуже далеко (мабуть, у Франції один із наших робітників – так Настя по екстазі про це говорила) розлучується душа від тіла, а не може Тебе прийняти...” Голос Ангела (устами Насті): “Проси душі Насті, нехай тобі поможе”. Коли Настя перебирає на себе вмирання, то з правила буває такий апель до її душі. Потім Настя стала говорити: “Я беру все на себе, о, Спасителю, рятуй душу, бо не хоче слухати моєї просьби, не хоче Тебе прийняти, а я не можу їй допомогти. О Ісусе, Маріє, Йосифе, допоможіть, допоможіть, нехай я віддам за неї душу, а вона нехай лишиться, роздумає і збудить свій жаль. О Ісусе, Маріє, Йосифе, вам віддаю душу і своє тіло...”

Присутні черниці стали голосно відмовляти молитви за вмираючих, а Настя те саме разом з ними відмовляла (голосно). Це тривало більше, ніж п'ять хвилин. Потім Настя: “Ісусе, рятуй ту душу! О душе, бийся враз зі мною в бідні груди! Ісусе, помилуй її!” Тут Настя попала в справжню смертельну агонію. Стала харкотіти, лице їй збіліло, пальці на руках скорчилися на мертвецький лад. Черниці просили мене, щоб я дав розрешення. Настя дійсно вмирала перед нами. Я перший раз у житті таке бачив; на основі оповідання черниць, що Настя вже раз так умирала, я мав надію, що вона також по цій смерті знову оживе, але я не мав певності на 100% і побоювався: ану ж Настя тепер дійсно умре? Черниці далі молилися за вмираючих, а я тихо дав розрешення – для всякої певности: тій особі, котра дійсно вмирає. Настя вмерла – лежала перед нами

як справжній мерлець, з восковим лицем, з непорядковано розверненими руками, з покорчепими пальцями. Коли вона наслідує Христову смерть, то ніколи не харкотить, ані не має покорчених пальців. Тоді всі її рухи й форми тіла зберігають гідність. Містична смерть Насті за якусь іншу людину робить на присутніх найсильніше вражіння. По кількох хвилинах Настя тихо промовила: “Ісусе, дякую Тобі сердечно, що Ти потішив ту душу, дякую Тобі за розршення. І тій особі дякую, що дала розршення”. І збудилася, але приголомшена і не така весела, як по звичайних екстазах. Цілий той процес містичного вмирання тривав коло півгодини.

Могло би здаватися, що це тільки якісь такі жахливі галюцинації Насті. Але та спроможність, що Настя реально перебирає на себе чужі недуги, свідчить також про те, що вона може перебрати на себе й чуже вмирання.

***

Коли б Настя знала назви місцевостей, куди вона духом ходить, і прізвища людей, яким помагає, то її функція виступила би з релігійної сфери та перейшла би до сфери чистої науки, де все можна з усіх боків стверджувати. Релігія тим відзначається, що її предмети завжди сповиті тайною. Думаю, що саме задля цієї вимоги також зв'язок Насті з Тересою Нойман сповитий тайною (Тереса про нього не знає і не може ствердити його також від себе). Але предмети релігії не можуть бути в цілості закриті тайною, бо коли б були так закриті, то ми не могли би мати ніякої певности в справах релігії.

Як ми бачили, в дуже численних випадках незвичайні Настині переживання можна ствердити також із другого боку. Це з правила буває там, де входять у гру особи, знайомі Насті. А деколи це вдається задля спеціальних обставин (як з тим парубком з Нагачева). Одного разу в жовтні, коли Настя була в Млинах, зголосилася до неї душа одного хлопця з Красного, рідного Настиного села; цей хлопець мав коло 13 років (живого його Настя не знала); він задля якогось непорозуміння з батьком повісився на зовсім низькій ялинці під лісом, і просив, щоб Настя молилася за його душу. Коли Настя по виході з яворівського шпиталю поїхала до Красного й розповіла про того хлопця, в Красному признали, що дійсно був такий випадок; прикликали матір того хлопця, а вона все потвердила, що Настя сказала.

Стигматизовані особи в живіших зносинах з другим світом, ніж ми, звичайні люди. Певно тому злий дух сильніше наступає на них (це взагалі відоме з життя святих). Деяким стигматизованим злий дух дуже докучав і навіть мучив їх, як наприклад Христину фон Стомельн (XIII–XIV ст.) та Джемму Галгані. Тересу Нойман він деколи спокушує (підсуває їй, що її терпіння не мають ніякого значіння, що вона може позбутися їх, тільки щоб сказала “не хочу”). А нашій Насті злий дух деколи перебиває молитву, раз навіть вирвав їй вервицю з рук. Іншим разом підмовляє її: “Чому ти мала би йти до сповіди? Ти не маєш ніякого гріха!” Це він деколи говорить так голосно, що Настя оглядається, думаючи, що це якась людина за нею так говорить.

Як уже знаємо, Настя серцем відчуває години. Крім того, коли вона душею поза тілом, відчуває, де схід, де захід, південь і північ. Ці спроможності, певно, їй дані у зв'язку з екстеріоризацією душі, щоб могла орієнтуватися в часі та просторі. А дар ходження духом по світі і ясновидючости, певно, їй на те даний, щоб могла допомагати вмираючим та недужим.

Настя каже, що вона таким способом впливає на душу іншої людини, що “пускає проміння” на її серце. Проміння пускає серцем. Це проміння, коли Настя хоче, може стати видиме (як у випадку з моєю дружиною). “Пускати проміння” може Настя й поза екстазою. На св. Андрія Настя ходила по городі в монастирі з Марією Сютрик. І сказала до Марії: “Нині іменини Митрополита, пе можу до нього піти, щоб йому зложити побажання, пішлю йому проміння”. По хвилині Настя бачила два світлі промені, що повище монастирського будинку пішли в напрямі міста, а Марія бачила, наче б над будинком унав штучний огонь.

Я не сумніваюся, що це Настине “проміння” – це “сконденсоване” (згущене) випромінювання її душі. Це випромінювання особливо сильпе в екстазах. Настя сама каже, що в часі екстази “бореться” з душами присутних осіб (і тому не хоче, щоби при її екстазі було багато людей, бо тоді екстаза для неї тяжча). Певно, що вона змагається засимілювати чужі душі зі своєю власною. Відти й те походить, що всі люди, які довше живуть з Настею, дуже прив'язуються до неї, а вона до них (“споріднення душ”). Але це, як думаю, така *природна* питоменність Настиної душі. В життєписі Анни К. Емеріх находимо саме щось протилежне: що “в

її присутності люди відчують якийсь несмак і мимовільну неспокійність”. Стигматизація не змінює природного характеру людей, але саме “розв’язує” його, побільшуючи випромінювання душі (яке, зрештою, питома кожній людині). Отже, стигматизовані так відносяться до себе, як наприклад учні якоїсь вищої гімназійної класи: всі вони належать до одної й тої самої класи, але між ними дуже великі психічні різниці й здібності.

Враз із стигматизацією Настя дістала спеціальні почування, які їй кажуть, що їй вільно, а що не вільно, що їй можна, а що не можна, і як що має робити. Без тих почувань вона мусіла би згубитися в тому надзвичайному світі, в якому найшла як стигматичка, бо ніхто з людей не міг би їй нічого путнього порадити. Настя дістала внутрішні директиви, що її ран не вільно лікувати та що їх не можнавилікувати. Насті не вільно давати своєї крові, що впливає з ран, на пам’ятку іншим людям; коли ж деякі крадьком хотіли собі схопити ватю ту кров, то кров, як твердять люди з Млинів, на вату не “імалася”. І не вільно Насті приймати грошей від людей, що її відвідують.

Один священник у Львові, хочаби по своєму випробувати Настю, в моїй присутності запитав її, скільки йому літ. Настя відповіла йому: “Я не планетниця”. Вже в Млинах приходили люди до неї з подібними питаннями, але вона їм відповіла: “Я не є ніяка ворожка”. І навіть молилася до Пречистої Диви, щоб відібрала від неї ясновидючість у таких справах, що не мають зв’язку з її місією, як стигматички.

Настя також поза екстазою відчуває моральний і релігійний стап душі тих осіб, що її відвідують. Коли хтось приходить до неї з якоюсь важнішою справою, то вона це телепатично відчуває, і не раз не хоче вийти до тої особи, оправдовуючи себе: “вона хоче того й того, а я не можу зробити”. Кілька разів наперед (ясновидючим способом) Настя “бачила” чужих для неї осіб, що до неї шойно мали прийти. Перед Настею годі що-небудь укрити, що до неї відноситься. Вона знала про кожний лист, який писали до нас із Млинів чи з Красного в її справі. Ще листа не було, а вона нам заповідала, що йде лист від цього чи того. І знала навіть зміст листів – особливо, коли лист був більш дражливий для неї (натягання між Млинами і Львовом задля Насті, на жаль, ще й дотепер не перевелося). Настя також відчуває, в яким краю часописи пишуть про неї.

Коли священики правлять за неї Службу Божу, то вона це відчуває (але не завжди). Одного дня сказала нам, що вона духом була на Службі Божій, яку правив за неї один священик в одному місті “десь тут на заході, куди ідеться до Франції”. І описала нам того священика.. Я саме мав у кишені лист від одного священика, якого вигляд і місце перебування вповні годилися з описом Насті (в листі цей священик писав про Настю). Я подав лист Насті, вона кинула оком на нього, подивилася на підпис і сказала: “Той самий”. Це був о. Й. П. з Др. Але треба знати, що Настя телепатично відчуває тільки тоді, коли вона в “совокупленні” духа; коли ж наприклад, з іншими розмовляє, то мусить звертати увагу на розмову. Якщо священики хочуть, щоб Настя виразно відчула Службу

Божу, яку правлять за неї, та щоб сполучилася з ними своєю молитвою, то треба їй подати реченець (так само це й у Тереси Нойман).

Настя твердить, що вона не раз присутня рівночасно на двох Службах Божих: на одній у монастирській каплиці, на другій десь у місті.

Про ясновидючість загал людей має хибні поняття, паче б усе передбачене чи відкрите ясновидючим способом було подиктоване якимсь духом, що “все знає”. Та воно не так – і в Насті не так. Настя переважно “вичуває” з душ (навіть дуже далеких людей) їх постанови й розположення, і на основі цього передскажує, що буде. Наприклад, одній черниці, що старалася про паспорт до Франції, Настя сказала, що не дістане паспорту і не поїде. Десь по трьох місяцях та черниця таки дістала паспорт і поїхала. Це деякі брали як “атут” проти Насті, що ніби її передсказання не здійснилося. Але ще немудре пояснювання справи. Настя добре “вичула” *тодішній* стан справи, а що справа була залежна від людей, то їх воля пізніше могла змінитися, отже, й справа пішла інакше. Інший приклад: ще в грудні 1935 р. і в січні 1936 р. Настя говорила (поза екстазою), що між Німеччиною і Францією “ладиться війна на весні”. Вона вже тоді “вичувала” той стан, що тепер у березні настав, коли німці обсадили військом свою нейтральну частину Надренії.

Очевидно, Настя дуже легко може помилятися в своїх інтерпретаціях своїх “вичуть”. Раз вона сказала про мене: “Отець прийшов до монастиря і вступив до каплиці”. В дійсності я не вступав до каплиці, тільки молився по дорозі, ідучи до монастиря (монастир

лежить уже за містом). Настя це “вичула”, а в своїй фантазії додала, що я ніби вступив до каплиці (каплиця і молитва – це поняття, зв’язані зі собою).

Думаю, що до місії такого стигматичного типу, як Настя, належить не пророча ясновидючість, але якраз “вичування”, щоби спішити з поміччю там, де треба, і бути наче громозводом для чужих терпінь.

Також у своїх екстатичних молитвах та говореннях Настя деколи “вичуває” цілі фрази з душі інших осіб і бере їх, як свої. Це так само бувало і в тих стигматичок та візіонерок, що ясновидючим способом описували життя Ісуса Христа або викладали його науку. Не одну річ вони “вичули” з душ інших людей і подавали її як свою, при чому не раз помилялися (беручи суб’єктивне за об’єктивне).

Але крім тих “вичуть” бувають у Настиних передсказаннях і такі, що їх годі пояснити “вичуттям”, як наприклад, про той град в околиці Млинів. Або ось такий приклад. У неділю, 12 січня 1938 р., Настя в Млинах в екстазі сказала, ще приїде по неї авто і забере її “просто з церкви”. Це так і сталося на наш Новий Рік (14 січня). Але того ніхто не міг передбачити (отже, це не було ані навіть “ens mentis”). Авто поїхало по Настю зі Львова аж пополудні о 2 год., хоч був план, щоб їхало вже о 9 годині рано. Настя була на вечірні, авто від хати Вачків поїхало під церкву і забрало Настю “просто з церкви”. Настя взагалі не мала відомости, що по неї має авто поїхати.

Настя відрізняє правдиві моці від неправдивих таким способом, що в екстазі правдиві поцілує (каже, що вони “пахнуть”), а від неправдивих відвертається, не

дозволяє, щоб ними діткнути її уст (байдужі речі можна приложити до її уст, але вона їх не поцілує). Так само вона відрізняє посвячені речі від непосвячених. Цей спосіб вона сама нам подала. Раз Настя відрізняла непосвячений хрест навіть поза екстазою. Сестра Софронія дала їй поцілувати новий (щойно куплений) хрест. Настя поцілувала його, але зараз відсунула його від себе й додала: “Чому Мати дає мені цілувати непосвячений хрест?” Сестра Софронія відповіла їй: “Хрест святий, хоч і непосвячений”. – “Так” – відповіла Настя, – “але він переходив через різні руки, а я це відчуваю”.

***

Треба виразно згадати, що Настя завдяки стигматизації не стала святою у церковному значенні. Вона сама це дуже добре розуміє і нераз людям говорила: “Я не свята, тільки хочу бути святою – святі в небі”. Насті залишилася повна людська природа, зі свобідною волею, фантазіями та спокусами. Як кожна інша людина, так і Настя мусила змагатися, щоб гідно донести свій хрест до кінця. Отже, до Насті так треба ставитися, як до кожної іншої чесної й побожної людини. А що її хрест дуже тяжкий, то треба за неї молитися, спомагати її молитвами, щоб вона назавжди залишилася славою Христа й нашого народу.

Певно, що непроглядні тисячі людей хотіли би бачити Настю і приїхали би до неї. Та це неможливе. Настя весь час мусіла би тільки показуватися людям, а що вона терпляча людина, то замучили би її на смерть. Часті відвідини перепиняли би її побожне життя, отже, змарнували би дар, який їй Бог дав.

З цих причин нікого не допускається до Насті (хіба тільки винятково в наукових цілях).

XIII МОЇ ПЕРЕКОНАННЯ

Завважую, що по часописах були подані деякі події з життя Насті невірно й поплутано. Я всі події докладно перевірів; вони такі, як я їх тут описав.

Дуже добре розумію, що для людини, яка наскрізь перейнята “чуттям буденности”, чудесні факти з життя Насті Волошин будуть наче неймовірна казка. Такому навіть стигматичні рани будуть здаватися неможливими, бо це дійсно неприродне, щоб рани на тілі якоїсь людини наслідували рани розп’ятого й бичованого Христа. Перша “критична” думка, яка тут насунеться скептикові (такому, що сумнівається), як це вже з досвіду знаємо, буде така: що ніби Настині рани штучно зроблені. Але кого цей сумнів буде непокоїти, той нехай живо уявить собі той “шлях іспиту”, що його Настя Волошин досі перейшла (село, шпиталі, монастир). Якщо хтось думає, що цей довгий “шлях іспиту” можна перейти обманюванням, то нехай сам спробує перейти його таким способом. Не тільки проста сільська дівчина, як Настя, але ніякий світовий обманець не міг би перейти того “шляху іспиту” обманюванням. Зрештою маємо також фізіологічний критерій, що Настині рани не можуть бути штучно зроблені. Від того, що лікарі брали з руки Насті кров для аналізу, на руці зробився великий синяк. Це значить, що Настині тіло від часу стигматизації таке, що штучні проколення та дряпання мусіли би

спричинити гангрену. Тому й дуже доцільна та директива, дана Насті в екстазі, щоб вона не носила при собі нічого такого, від чого могла би скалічитися.

Всі ми очевидці можемо присягнути, що Настині рани повстають *“самі з себе”*. Ті рани, що на наших очах повставали на Настиному тілі, свідчать нам понад усякий сумнів ясно, що так само мусіли повстати також ті Настині рани, котрих ми не бачили в тому часі, коли вони повстали. І взагалі одне дивне в Настиному житті свідчить про друге дивне – це ж така *система* явищ. Стигматичні Настині рани, її ясновидючість, перебирання на себе чужих недуг і т. ін. свідчать про правдивість її дивних *“апортів”* (що, зрештою, стверджене віродостойними свідками також під присягою).

Таким способом ми безвихідно змушені признати правдивість усіх тих неймовірних фактів, що їх я зібрав у цій книжці. Як же їх пояснити? Лікарі висувають думку, що ніби ці факти вирости й далі виростають на *“патологічному тлі”*. Ніби це в Насті якась така нервова чи духовна недуга. Але ми вже в книжці відкинули цю думку.

Я дійшов ось до таких переконань:

1) Настя цілком певно є *справжньою стигматичкою*. Між стигматизованими вона відзначається *дарунками – “апортами”, незвичайно сильним містичним бичуванням, дуже розвиненою екстеріоризацією душі та перебиранням на себе чужих недуг і терпінь*.

Містичним бичуванням відзначалися: Олена Брюмсен (XIII ст.), Катерина Річчі (XVI ст.), Архангела

Тардера (XVI – XVII ст.) та ін. Звертаємо увагу на те, що Настя відчувала бичування вже 9 і 16 червня 1935 р., коли ще не мала екстаз, ані стигматичних ран.

Про багатьох стигматизованих записано, що вони духом ходили по світі, але тільки деякі з них тим відзначалися, як наприклад св. Лідвіна та А. К. Емеріх. Духом ходили по світі також деякі нестигматизовані святі (т. зв. білокація святих). Настя ходить духом по світі день у день, а має про це *ясну свідомість* і докладно вміє описати, що тоді з нею діється. Мені здається, що під тим поглядом вона унікат, бо інші не могли відрізнити свого духового ходження по світі від сну – або може це вина їх біографів, що не могли визнатися в тому дивному психічному процесі (ясніше світло кинула па цей процес новітня метапсихологія).

2) Причина Настинної стигматизації цілком певно *духова*, а не тілесна (зверніть увагу хоч би тільки на те одне, що Настині стигматичні рани були *згорі заповіджені*). Та духова причина, як ми бачили, своєю інтелігенцією перевищує Настину інтелігенцію. Так само причина всякої справжньої стигматизації мусить бути *духова*.

3) Я всіма способами старався пояснити собі стигматизацію “природно”, але чого інші не могли доклати, і я не міг. Скільки разів я зачав від “природи”, завжди логікою фактів був приневолений доходити аж до “надприроди”. Медіумізм тут також безрадний, хіба щоб прийняти якийсь окремий “релігійний медіумізм”, котрому, послідовно, треба би приписати всі релігійні пророцтва й чуда. Притім треба мати на увазі, що чуда діються тільки на релігійному полі. Чому? Я не вмію

цього інакше пояснити собі, як тільки так, що тут людська душа входить у зв'язок із надприродним чинником. Отже, “релігійний медіумізм”, коли б ми його прийняли, назад привів би нас до наших релігійних понять, а саме: що в релігійному житті людини діє надприродний чинник. На цій основі я прийшов до переконання, що причина справжньої стигматизації мусить бути надприродна. Отже, також причина Настиної стигматизації мусить бути надприродна.

Завважую, що я це говорю не в імені Церкви, тільки як приватна людина, що шукає правди. В католицькій Церкві взагалі нема обов'язку вірити в “приватні об'явлення” (що не містяться в Св. Письмі).

4) Хоч причина стигматизації надприродна, то не треба уявляти собі, наче б усі стигматизаційні явища були надприродні. Надприродна причина стигматизації *розв'язує різні таємні* (скриті, зв'язані) *сили людської душі*, і переважно саме вони виконують стигматизаційні явища (як наприклад, ясновидючість, ходження духом по світі і т. ін.), *а надприродна причина залишається “за сценою”*. При всьому тому треба дуже обережно пояснювати факти, бо наші поняття про надприроду переважно наївні і шаблонні. Без тої обережності легко можна би соблазнитися не одним стигматизаційним явищем. Сам Христос сказав про себе: “І блажен, хто не соблазниться мною”; а ап. Павло каже про Христа, що він “для жидів – соблазнь”. Взагалі всі атеїсти (безбожники) – це ті, що “соблазнилися Богом”, бо по-їхньому мудруванні, коли б Бог був, майже все в світі повинно би бути інакше. Та це вивернений лад думання,

бо це ми з Божих творів маємо вчитися Божої правди, а не щоб ми Богові диктували, який він має бути. Це взагалі відноситься до всіх надприродних чинників, отже також до стигматизаційних явищ.

5) У католицькій теології дотепер нема пояснення: яке значення треба приписувати стигматизації – чи це тільки *символічні, декораційні* “Христові рани й терпіння”, чи може *реальні*? Я дійшов до такого переконання, що це *справжні, реальні* Христові рани й терпіння. Це перш за все на основі того факту, що стигматизовані особи переймають на себе чужі недуги й терпіння в *реальній* формі. Але й різні інші явища в стигматизованих найкраще годяться саме з таким поглядом. Стигматизовані й самі мають таку свідомість, що їхні “Христові терпіння” – це *дійсні* Христові терпіння. Раз Настя звірилась мені, що вона нераз пригадується над такою, для неї неясною, квестією: “Як це, що Христос уже раз терпів, а тут (Настя думала про свої “Христові терпіння”) знову терпить?”

На основі погляду св. ап. Павла, що Христова Церква – це містичне тіло Христове, властиво, всі ми, Христові вірні, беремо участь у Христовому організмі (зверніть увагу перш за все на Св. Причастя Христового тіла і крові). Христос між нами далі живе. Отже, коли стигматизовані можуть переймати на себе терпіння інших людей, то чому не могли би перейняти на себе Христових ран і терпінь? Христос терпів як чоловік, а не як Бог, і хоче, щоб ми продовжували та доповнювали його терпіння. Ап. Павло каже: “Я тепер радуюся в терпіннях за вас і доповняю те в моєму тілі, чого не достає терпінням Христа за його тіло, котрим є

Церква”. Якби стигматичні рани й терпіння були тільки символічні, отже меншезначні, то це було би загадкою, чому стигматизація так пізно з’явилася в Церкві. Коли ж приймемо, що стигматизація – це участь у реальних Христових ранах та терпіннях, то зрозуміємо, що зі сторони людей треба було незвичайно великого, святого змагання, щоб така форма сполуки з Христом стала дійсністю. І коли вона вже раз стала дійсністю, то на своєму ґрунті (в західній Церкві), наче новосотворена квітка, щораз далі поширювалася, аж ось на Насті Волошин перейшла вже й до східної Церкви.

Якщо б стигматизація мала тільки символічне значення, то скриті стигматичні рани були би тільки суб’єктивним уроєнням, без усякого поважного значення. Коли ж стигматизації припишемо реальну участь у Христових ранах та терпіннях, то тоді легко зрозуміємо, що стигматичні рани можуть бути скриті, що своєю формою і розміщенням не мусять докладно наслідувати історично дійсну форму Христових ран, бо тоді в стигматизації головний “зміст” (реальна участь у Христових терпіннях), а не “форма”.

Чи стигматизовані мають повздовжну рапу на правому, чи на лівому боці грудей, чи мають рану на серці, чи ні, це неважне, але важне те, щоб вони зносили терпіння від Христової рани в боці. Дуже характеристичне для Настіної стигматизації, що Настя мала проминаючу повздовжну рану також на правому боці грудей, що на правому рамени мала велику хрестну рану, а потім рану наче б від бичування, що на руках спершу мала такий уклад ран, як коли б цвях входив у долоню, та що ноги в екстазах укладає і так, як коли б

Христові ноги були прибиті до хреста одним цвяхом, і так, як коли б були прибиті двома цвяхами. З тих фактів видно, що Настина стигматизація хоче здійснити всі можливі основні стигматизаційні форми.

б) Мені здається, що стигматизація *рівняється фізичній смерті людини*. Ми бачили, що стигматизовані особи, коли діставали стигматизацію, це відчували, наче б умирали. Настя вже на два роки перед стигматизацією мала таке прочуття, що в Млинах помре, і сказала про це Марії Сютрик. Не вмерла в Млинах, але там дістала стигматизацію. Я думаю, що Настя саме свою майбутню стигматизацію прочувала, як смерть.

Зрештою, в тому є логіка, бо Христові рани й терпіння – це *смертельні* рани й терпіння. Що стигматизовані особи й далі живуть, це вже не завдяки природі, але надприроді. Звичайна людина з такими ранами й терпіннями (рани на серці!) не жила би ні одної години. Саме тому стигматизовані особи можуть так легко і так часто виходити духом з тіла (як Настя), можуть зовсім не їсти, а жити і т. ін.

На всякий випадок стигматизація – це велике свідоцтво для Христа Спасителя.

XIV

ДОПОВНЕННЯ

В останніх двох тижнях, від 18 березня, нагромадилося в житті Насті дуже багато несподіваних і критичних явищ. Докладніше опишу їх у другій частині, що появиться під заголовком: *Пояснення стигматизаційних явищ Насті Волошин*.

Тут згадаю тільки деякі з тих найновіших явищ, щоб викіпчити образ Настині стигматизації.

Явище містичного бичування виступило на Насті в неділю, 22 березня, в четвер, 26 березня і, по заповідженні Ангела, останній раз має виступити в неділю, 29 березня (так і сталося).

Отже, Настя мала екстази з містичним бичуванням впродовж шістьох тижнів (від м'ясопустної неділі до 5-ої педілі великого посту).

В понеділок, 23 березня, і вівторок Настя вже мала чисті екстази “зі середини”, себто з характеристичними судорогами рамен, як це буває в розп'ятої людини. В понеділок відновилися їй рани на долонях та на долішньому боці стіп. У вівторок Ангел заповів, що рани на ногах і руках проб'ються наскрізь. Але в вівторок відновилися тільки рани на ногах. Ангел сказав (голосно устами Насті), що від пробиття ран на руках звільняє Настю, бо тіло слабе й не видержало би. Притім Ангел описав болі, що їх Настя зносить, коли їй рани “пробиваються наскрізь”. Я питав про це Настю, коли вона мала “вільну хвилину”, а потім в екстазі Ангел сам від себе описав ці болі: жили прориваються, кости розсуваються, ціле тіло в судорогах, повстає така горячка, що звичайна людина від неї вмить померла би.

В суботу, 21 березня, я запитав Ангела, чи правильний мій здогад, що Настині рани побільшаться в страстному тижні, а тепер вони тому поменшилися, бо Христос ще не мав рап від цвяхів, коли його бичовано (цей мій погляд я висказав уже 1 березня на викладі про Настю в Стрию). На це Ангел відповів, що рани в страстним тижні будуть великі, і подиктував, що з

Настею буде діятись у страстному тижні, день за днем. Я собі тоді уявляв, що Настині рани нараз побільшаться або у велику середу, або велику п'ятницю. Та сталось несподіване, що від понеділка, 23 березня Настині рани стали поступово рости, а бичування поступово нереводиться.

Як з цього видно, та вища інтелігенція, що кермує Настиними ранами, має свої власні плани, незалежні ні від якої людини (пе вичитує їх із людських душ).

Настині рани “від цвяхів” були найменші саме в понеділок, 23 березня. На долонях і на долішньому боці стіп зовсім їх не було видно, а на горішньому боці рук і ніг була тільки рожева плівка величини сочевиці.

У вівторок, 24 березня, вийшло з ран на ногах багато крові. Черпиці боялися, щоби постіль не поплямилася, і намовляли Настю, щоби приложити звогчену вату на рани. Настя спершу не похочувала, але потім піддалася просьбам. Коли вату знято з ран і коли вже рани засохли (вони засихають дуже скоро), Настя знову попала в екстазу, а Ангел сказав, що ця кров має засихати на тілі, як це було в Христа; тому рани ще раз отворяться. Дійсно, на паших очах рапи знову стали кривавити, кров поплила по ногах і засохла на них.

У середу, 25 березня, Настя мала екстазу без терпінь (це була вже друга середа з черги без терпінь). Екстази з терпіннями Настя мала в четвер і п'ятницю, кривавила рана на грудях.

У неділю, 22 березня, коли я поверпувся від Насті до хати, я думав про те, що треба би Ангела раз запитати: звідки походить Настин хрестик – “апорт”. Але я не мав певности, чи Ангел захоче на це відповісти. Я

вже на своєму місці сказав, що хрестика з такою формою в Галичині пема в уживанні. Дві букви в написі на ньому помилені: замість Н є И, а замість Ц є латинське U. З цього я робив висновок, що він зроблений десь у латинському середовищі, де робітник не знав нашого церковного нисьма. В неділок, 23 березня, коли Настя вже скінчила “терпіння”, а ще була в екстазі, Ангел сам від себе відозвався до мене ось такими словами (я тоді ані не думав про Настин хрестик, ані не бачив його, бо він був схований під одежею Насті):

“Достойна особа, цей хрестик тяженький, що завис на її грудях, походить із далекої західної сторони. Він перейшов через велику воду, крізь високий воздух. Божа Мати, Цариця пеба і землі, сама вибрала його і їй передала. Це не від мене, а від Спасителя і його Пресвятої Матери”.

Присутні черниці остовпіли, та я заспокоїв їх, що це відповідь для мене. Ангел нотвердив, що Настин хрестик дійсно походить з Америки. Я мав ще одне питання щодо того хрестика і попросив Ангела, чи можу його поставити. Апгел згодився. Це моє питапня було ось таке: “Чи той хрестик взятий природно, чи він подвоєний, як про це читаємо у Св. Письмі?”

Ангел відповів: “Він подвоєний – і то не тільки раз, але кілька разів”. Настя, коли пробудилася, дивувалася, що я поставив таке питання, і сказала, що хрестик “потроєний”, бо на ньому “три хрести”. Значить, вопа не зрозуміла ані питання, ані відповіді.

Мука й олива вдови в Сарепті Сидонській, на слово пророка Іллі, щораз помножувалися (подвоювалися);

подібно хліби й риби, котрими Ісус Христос нагодував 5000 людей в пустині. На цій основі я собі думав, що також Настині дарунки “апорти” таким самим способом Божою силою “сотворені” (щоби властитель не потерпів шкоди): десь був їх природний оригінал, а з нього божа сила “витягнула” другий, такий самий предмет (зрештою подібний процес мені відомий також із медіумістичної літератури). Ангел потвердив цей мій здогад. А коли він сказав, що Настип хрестик кілька разів “подвоєний”, то мабуть тому, щоб у ньому залишилося якнайменше людського. В п’ятницю, 27 березня, Ангел те саме сказав про всі Настині “апорти” і потвердив, що Настя, як 11-літня дитина, дістала вервицю від Пречистої Диви на знак, що колись дістане “Христові терпіння”.

В неділю, 22 березня, Ангел, коли Настя була в екстазі, забрав з її шиї ланцюжок з медаликом, що його Настя була дістала від Богородиці у львівському шпиталі. Це він нам зараз сказав і зановів, що Божа Мати, замість цього “обсудженого Божого дару”, дасть Насті новий ланцюжок з медаликом. У четвер заповів, що це станеться в п’ятницю, 27 березня. Так дійсно і сталося. Притім були присутні чотири черниці, я і о. Стефан Рудь, духовник Духовної Семінарії, якого я запросив. Передача ланцюжка з медаликом була ще більше тріумфальна, ніж передача хрестика. Та це опишу в другій частині.

Таким способом потверджені всі “апорти”, що їх Настя дістала в Млинах та у львівському шпиталі.

ВІДВЕРТІСТЬ ВІРИ ТА ТРАГЕДІЯ О. ГАВРИЇЛА КОСТЕЛЬНИКА*

Життєпис

Габор Костельник, дитина Федора та Анни з дому Макай, бачванських русинів, вихідців з-перед кількох століть із Карпатської України народився 15 червня 1886 року у Руському Керестурі.

З шістьох дітей в сім'ї – а це брати Михайло, Янко, сестри Марія, Юлія та Гелена – лише Габор здобув вищу освіту. Навчався в школі у Руському Керестурі (1894-1898 рр.), в гімназії – у Вінківцях та Загребі, де й склав матуру в 1906 р. Цього ж року в Загребі починає вищі теологічні студії. Він – помітний та обдарований студент. З початком другого навчального курсу (осінь 1907 р.) Митрополит Шептицький за активної участі югославського єпископа Дионізія Няраді переводить Гавриїла Костельника у Львів до Духовної Семінарії. По закінченні її 1911 року Митрополит Андрей направляє випускника на студії до Фрайбургу (Швейцарія), де за два роки 27-річний Костельник захищає докторат з філософії “Про основні принципи розумового пізнання” (латинською мовою).

Після повернення до Львова одружується 1913 р. з Елеонорою Зарицькою, донькою відомого директора

---

* Передрук зі змінами з часописів „Поступ” (ч.107, 24 червня 2000 р.) та „Львівська газета” (ч.112, 4 липня 2007 р.)

Перемишльської гімназії. 20 квітня цього ж року диякон Гавриїл Костельник підписує “Ісповідапня католицької віри від Апостольського Престолу Римського Восточним предписане”. Відтак, для вірних Галичини висвячується новий душпастир. Запальний та працьовитий...

Через 32 роки в умовах більшовицької дійсності він буде безпосередньо причетний до “возз’єднання” УГКЦ з РПЦ, породивши цим одну з найбільших своїх загадок.

Як душпастир, він не лише відстоював теоретично необхідність відновлення східної обрядовості, а й сам впроваджував її давні властиві елементи. Старші люди завжди згадують високого рівня проповіді, на які ходила інтелігенція та освічена молодь.

Г. Костельник був членом-засновником Українського богословського товариства, викладав у Духовній Семінарії (1920-1930 рр.) та Богословській Академії (1926-1931 рр.) логіку, історію грецької філософії, метафізику, психологію, християнську соціологію та філософію, виконував обов'язки катихита учнів I, II реальної школи, філії Української державної гімназії, XI державної гімназії, а від 1941 р. – I й II Української гімназії у Львові; школярам викладав догматику, історію церкви, апологетику. Був довголітнім редактором та видавцем “Ниви”, активно друкувався також у “Меті”, “Дзвонах”, “Ділі”, “Богослові” та інших часописах.

Проф. Ю. Тамаш у монографії “Гавриїл Костельник межди доктрину и природу” (Нови Сад, 1986, – 322 с.) наводить список з 59 відомих рукописів священика (приблизно 5800 аркушів), більшість з яких не була опублікована. Бібліографія його публікацій нараховує понад 320 творів українською мовою (з яких 36 – книжки), біля 30 хорватською та кількадесят творів русинською.

Зазначимо, що бачванські русини та україпці цінують Г. Костельника як творця першої граматики бачванської мови, за його прозові, поетичні та історичні твори цією мовою; доводилося бачити вітальну листівку з Руского Керестура, на якій він зображений поряд з Т. Шевченком; чи не щороку у цьому містечку проводяться відзначення в рамках фестивалю “Костельникова осінь”, а в жовтні 1995 р. перед школою поставлено погруддя священика. Від 1995 року в Україні вийшло друком понад 100 наукових статей,

присвячених аналізові творчості Г.Костельника. 2004 року в Новому Саді відбулася наукова конференція „Гавриїл Костельник на тлі доби: пошук істини”, організована університетом Нового Саду та Львівським національним університетом ім.І.Франка, в роботі якої взяло участь біля 30 науковців. 2007 року очікується вихід з друку наукового збірника, присвяченого священику. Після монографії Ю.Тамаша, це перше видання, в якому зроблено спробу об’єктивного погляду на творчість та долю Гавриїла Костельника.

Творчість

Отець доктор Гавриїл Костельник був талановитою та ініціативною людиною. Людиною, яка чинила вагомо та відповідально. Аргументи його позиції не завжди були очевидні іншим, ба більше, ще з 1920-х років було так, що вони заперечувалися у той чи інший спосіб, що змушувало о.Костельника відстоювати їх. Слід зазначити, що аргументацію його, як правило, важко було уневажнити настільки ж авторитетно, бо таке уневажпепня вимагало відповідного ґрунтового обізнання та володіння предметом. Він зумів сказати своє нове чітке слово у широкому спектрі актуальних питань. Так, ми мусимо погодитися з думкою о.д-ра Івана Гриньоха, що о.Г.Костельник – "людина, яка не зуміла сконцентруватися на одному полі людських знань", бо це факт. Але ми не можемо прийняти це як закид о.Костельнику, оскільки а) він піднімав свій голос там, де чомусь мовчали інші, хоч могли і повинні були

говорити; б) робив це як серйозний дослідник, ніколи не поверхово; в) у його духовній спадщині окреслені два основних напрямки, в яких він залишив серйозні наукові результати.

Можна сказати, що творчість о.Костельника має певний тематичний шлях, із зміною кола питань, над якими він працював. Так, заявивши про себе як про поета ще з юності, він в певний час фактично переключається на наукову діяльність (хоч часом повертається до художньої творчості). У його праці як науковця також є певні часові рамки студій над конкретною проблематикою. І це не через непостійність дослідника, а через нагальну потребу досліджень у новій галузі. На підтвердження цієї думки наведемо такий факт. 1932 року Сильвестр Саламон, відвідавши д-ра Г.Костельника, взяв у нього інтерв'ю, яке видрукував у "Руских новинах" 1932 року. На запитання С.Саламона: "Над чим teraz робице?", о.Гавриїл відповів: "Послал сом за календар еден малюнок, нарис "Дідо титор" и едну писню. А иншак сом так завжати з филозофию и теологию, же за литературу нет часу. А и ведзи ше ми, же гевти вельо важнейши питання як кнїжовні. Знам, ви то не сцече розумиц, але воно так" .

Перша збірка віршів Габора Костельника (на рідному бачвансько-сримському руському діалекті) "З мойого валала" ("З мого села") виходить 1904 року у Жовкві, коли юнакові виповнилося вісімнадцять. Цього ж року у "Літературно-науковому віснику" з'являється про нього об'ємна критична стаття Володимира Гнатюка "Поетичний талант між бачванськими

русинами". Дещо згодом Костельник пише вірші хорватською мовою та укладає також кілька драматичних творів ("До Вифлеєму", 1925; "Єфтайова дзивка", 1924), оповідань та новел. Одночасно виходять збірки поезій українською мовою: "Встань, Україно! Пісні неволі й визволення", 1918; "Помершій донечці", 1921; "Пісня Богові", 1922; та цикл оповідань "Великі люди: З біблійного музею", 1925. У 1917-1919 роках окремими виданнями виходять його роботи з суспільно-ідеологічної проблематики. Згодом – на філософські, богословські та релігійно-церковні теми. З 1934 року – також і ґрунтовні дослідження містичних явищ. Після собору 1946 р. – продовження роботи над "римською" тематикою.

Варто ще раз підкреслити, що всі твори о.Г.Костельника, від рецензій та полемічних статей до глибоких наукових досліджень, засвідчують яскраву особистість автора, містять чіткі аргументовані висновки, часто несподівані новороти думки. Один з рецензентів докторської роботи Гавриїла Костельника "Основні принципи розумового пізнання" о.Омелян Горчинський відзпачав "ясність та легкість викладу, лаконічність висловлювання, чіткість змісту, часом оригінальні думки і критичний зміст, до того ж ґрунтовне знання латинської мови та яскравий письменницький талант". Священик Григорій Миревич у відгуку на видання о.Костельником "Християнської апологетики" зазначає: "Убога паша богословська література збагатилася ... небуденним твором з відділу апологетики, твором нашого талановитого й вченого богослова ... о.д-ра Гавриїла Костельника... Він дійсно

творець навіть там, де йде слідами тисячолітньої традиції”.

Попри те, що о.Костельник сказав нове слово у кожній проблемі, за яку брався, він залишив важливі для нас, найбільш завершені та ґрунтовно розроблені наукові результати у двох ділянках знань. По-перше – це робота над богословською та релігійно-церковною проблематикою, пов'язаною з історією нашої релігійної традиції, з її питомими особливостями порівняно із західною, роллю й значенням об'єднання східних церков з римським престолом та студії з історії папства і його впливів у Східній Європі. Через це, зокрема, у роки перед другою світовою війною його називали ідеологом східного напрямку у греко-католицькій церкві. По-друге – це філософські твори про світ та людину у ньому, можливість пізнання його зовнішньої, природної частини та дослідження проявів надприродного. Костельник свідчив, що “це й було для мене ідеалом у моїх філософічних та теологічних працях, що я звів у гармонію “природу” та “надприроду”.

Отець Гавриїл Костельник писав свого часу: “Твоя віра дає спеціальну вартість цілому світові й тобі – і твоїм дітям і твоїм сусідам і цілим народам: вартість, норми для життя, права і обов'язки, надії і мрії для щастя. Тому між людьми йде вічна боротьба – релігійна боротьба.” Костельник постійно був у вирі цієї боротьби, ствердивши своїм життям відвертість своєї віри.

“Перші більшовики”

Пишучи про д-ра Г. Костельника, необхідно згадати про Львівський собор 1946 року, на який бив основним кроком у офіційній «ліквідації» Української греко-католицької церкви в СРСР. На чолі “Ініціативної групи по возз’єднанню УГКЦ з РПЦ” стояв саме він, о. Костельник.

Апологети Московського православ’я в Україні постійно наголошують па тому, що лише на соборі 1946 року Г.Костельник нарешті реалізував «мрію всього свого життя», а саме: повернув церкву на Галичині до «матірнього православного лона». Одним з яскравих доказів того, що це не так, є події періоду з осені 1939-го по літо 1941-го, який став для цієї родини, як і для багатьох інших, трагічним..

Після “звільнення” Західної України 1939-го авторитет о.Г.Костельника та його активну антилатинську позицію вирішили використати «визволителі». Нещодавно розсекречені документи радянських спецслужб розкривають картину того, як це відбувалося.

Родина Костельника вирішила не втікати перед більшовиками на захід, бо, як він написав у листі до брата: “Не шведчело охабяц вирних, цо ше душе тримаю церкви, як нігда предтим. Цо нам Бог судзел, то будзе”.

Ось як ці події описав Константин Чехович, професор Львівської богословської академії: “Перша більшовицька окупація Галичини зазначилася м. ін. натиском на Ї. Е. митрополита Андрія, щоб наша

Церква поклонилося московському патріархові... А одпочасно до будинку НКВД у Львові “запрошено” о. д-ра Гавриїла Костельника на переговори, щоб він згодився допомогти зреалізувати плян ліквідації українського католицизму і поширити владу московського патріарха на наші землі. Я майже щодня зустрічався з о. д-ром Костельником... Від нього мав я точні інформації, як чекісти натискали на нього і як вкінці арештували його одного сипа, щоб обіцянкою звільнення і частими побаченнями з ув’язненим сином змусити до фатального рішення”.

Після прямої відмови співпрацювати НКВС вдався до спецоперації. З доповідної записки управління НКВС у Львівській області до НКВС УРСР, 22 лютого 1941 р.: “Для [воздействия па] Костельника Гавриила нами был подработан и 30 января с. г. арестован сын его Костельник Богдан... Для проведения операции был составлен план, в котором предусматривалось производство обыска на квартире прелата Костельника с целью изъятия документов, что понудило бы его явиться к нам. Указанная операция проводилась от имени оргпоров милиции, чем зашифровывалось действительное положение”.

Як же провели “подработку” Богдана Костельника, юнака, який щойно 1940 року закінчив гімназію? Сценарій такий: “Как участник [молодежной националистической] организации Костельник Богдан выполнял в своей “пятерке” роль инструктора по изучению военного дела... [Йому було запропоновано] связаться по условленному паролю в определенном месте с лицом, по заданию которого выполнить ряд

заданий по виявленню і підозреваних секретних агентів НКВД. Установив, таким образом, зв'язь з невідомим, Костельник по його заданню провів [нібито на користь націоналістичного підпілля] шість установок підозреваних осіб, зв'язаних з НКВД, з яких тільки в двох випадках добився позитивних результатів”.

Як бачимо, “шпигунська” діяльність Б. Костельника була невдалою. А тому санкціонувати йому розстріл, без сумніву не було підстав... якби метою цього не було залякування батька.

17-19 січня 1941 року у Львові відбувався т.зв. “Процес 59” проти української молоді: студентів, гімназистів, учнів, які були членами ОУН (із 59 обвинувачених 22 – дівчата). Більшість із них засудили до розстрілу. Цей факт, вочевидь, використали як акт додаткового психологічного тиску на Гавриїла Костельника, чийого сина Богдана заарештували 30 січня – саме після процесу.

Г. Костельник прийшов до управління міліції, щоб довідатися про долю Богдана. Звіди його перевезли до управління НКВС, де запропонували написати реферат з аналізом можливості перетворення УГКЦ на Українську Автокефальну Церкву та розпочати відповідну роботу. Далі знову мовою доповідної записки: “Не вступаючи з нами в офіційне співробітництво, він, однак, не відмовляється від періодичних зустрічей з нами. Касаючись арештованого сина, Костельник заявив, що якщо він винен, то нехай його судять, але прийняти на себе зв'язь з цим чиє-небудь обов'язок він не погоджується”.

Г. Костельник уже тоді обрав стиль поведінки з радянськими каральними органами, який експлуатував і пізніше: говорити їм те, що вони хотіли б почути, проте памагатися діяти так, аби затримувати реалізацію їхніх планів. Саме тому в доповідній НКВС зазначено, що Г. Костельник протягом багатьох років вів боротьбу за відрив УГКЦ від Ватикану, хоч насправді він цього не робив. Цю тезу – його буцімто тривалу тяглість змагань до ліквідації унії – аж донині використовують у колах, близьких до Московського патріархату.

До паписання доповіді, яку від нього вимагали в більшовицьких спецорганах, він поставився відповідально, бо написане власноручно – історичний документ. Навіть зазначив наприкінці: “Це я написав сумлінно, без усякого натягання чи накручування, вповні свідомий ваги пинішньої історичної хвилини і своєї відповідальності перед майбутністю”. Тому саме тут слід шукати його позицію в питанні “повернення УГКЦ до православ’я”. І її Г. Костельник означив там чітко: “Мушу заважити, що це цілком помилкова думка, начеб “восточники” в душі укрито були православні. Боротьба в нас велася тільки за збереження традиції нашої церкви, а не проти католицької віри в ідеальному розумінні”.

Г. Костельник відмовився брати на себе зобов’язання з реалізації дій, спрямованих, за твердженнями представників Московського патріархату, на втілення “його давньої мрії”. Навіть в обмін па життя сипа.

“Бодьо шедзел, аж док го не забили, кед сцекали зос Львова. Цела зме не пашли, бо у тей цемпці (у

Львові) були полни пивніци набити зос позабиваними, и уж ше розкладали, та їх там замурували. 25. VI. 1941 Бодьо ше на трох местох подписал у тей хижи, дзе шедзел (па пецу, па облаку и на муре)”, – писав Г. Костельник у листі до брата.

Собор – зрада?

Можливо, саме тому, що особистий тиск не дав результатів, за другого свого побуту у Львові більшовики вже не використовували особистих факторів для впливу на Г. Костельника, щоб залучити його до активного виконання акції підпорядкування парафій, майна та вірних УГКЦ Москві. Вони вжили рішучих кроків проти керівників Церкви.

А довкола Г. Костельника створили такі обставини, в яких він міг побачити себе у ролі чи не єдиного її рятівника. 18 квітня 1945 року, через декілька днів нісля арешту єрархії УГКЦ, він нише для органів інший реферат, в якому вказує, що єдиний спосіб “перетворити Греко-Католицьку Церкву на Православну” – це процес *тривалого* перевиховання. Одпак уже 28 травня 1945 року з’являється “Зверпення Ініціативної групи”. Без сумніву, в рішепці Г. Костельника очолити цю “Ініціативну групу” не було нічого особистого.

Г.Костельник за переконаннями був “восточник” і міг ґрунтовно аргументувати свою позицію. Він був науковець, який заглиблювався у своїх студіях до пошуку корепів проблем. Він був авторитетним серед вірних та духовепства УГКЦ священником. Оця зміпа у

поведінці помітної у Львові особи – від послідовного антикомуніста до людини, яка активно сприяла реалізації бішовицької ідеї, – є тією постійною струною папругежня, яка звучить тоді і там, де заходить мова про о. Костельника: зрада! Але чи все так одпозначно?

Так, тут у діях о. Костельника ностає нроблема національної зради. В Євангелії ми маємо два типи зради. Зрада Юди: корисні мотиви, дія, спрямована на руйнування. Однозначно не проводяться паралелі із рішенням о. Гавриїла очолювати “Ініціативпу групу”. Другий тип – зрада апостола Петра. Віп тричі відрікався ув’язненого Ісуса Христа. Паралелі вже ясніші: ув’язнена церква та особа, що внаслідок відступу залишилася на свободі.

Але і тут аналогії неправомірні. В основі Петрового вчинку – пеусвідомлені спонтаппі мотиви поведіпки, серед яких страх відігравав вирішальпу роль. Рішепня ж о. Костельника визрівало місяцями – отже, постало усвідомлено. Факти, відомі на сьогодні, дозволяють зробити висновок, що слово “зрада” (у її зовнішньому аспекті: зрада когось чи чогось зовні суб’єкта) незастосовне до оцінки дій цього священника. Ми можемо – і повинні – аналізувати лише його внутрішні мікрозради (зрада у її внутрішньому аспекті: переступ чи заперечепня суб’єктом своїх переконань чи орієнтирів) чи компроміси, на які він йшов, щоб мати можливість до дій.

Отже, ставимо питання так: не дошукувати причини зради, а шукати мотиви вчинку о. Г. Костельника. На нашу думку, ймовірні мотиви можна згрупувати так: 1) чинники психологічного тиску: страх

за себе, за сім'ю, за синів, які були у дивізії “Галичина” – фактори особистого характеру, активізовані через страх; 2) намагання максимально зберегти у церкві те, що вочевидь буде нищитися: дух, мова, культура, обряд, – забезпечити цій легальній церкві можливість самовідтворення та самоврядування: згадаємо вимоги про Духовну семінарію в Галичипі, щодо “своїх” журналів, “своїх” єпископів; 3) спроба паралельно ввести до церкви реформаторські елементи. Адже не лише бажання догодити Москві у її боротьбі з Ватиканом викликало студії у о. Костельника у 1945-1948 рр.: “Розвиток папства у перші 5 віків”, “Примат латинської церкви і уніатської церкви”, “Римська церква і єдність Христової церкви” та ін. Мав він також деякі роботи щодо цього ще з 1920-х років; 4) Галицька церква об'єднувалася з церквою Великої України. Що ж зробиш, у 1940-х роках нас “позбирав” ворог. Біда в тому, що він залишився сильніший і зумів більш, ніж ми скористатися з об'єднання наших земель і церков.

Гавриїл Костельник вочевидь розглядав “возз'єднання” з Московським патріархатом як акцію політичну, а не елемент боротьби за православ'я. Він усюди підкреслював думку про те, що територіально об'єднаний український народ повинен об'єднатися також і у дусі. Але думав він також і про забезпечення територіально-правної автономії Галицької церкви, яка ще не була так зросійщена та секуляризована, як церква Великої України. Про потребу подібної національно-культурної автономії писав він свого часу й своїм співвітчизникам русинам у Бачку (тепер Югославія).

Г. Костельник чудово усвідомлював з ким мав справу. Більшовики вели з ним тонку гру, бо потребували авторитетної особи. І він пішов па цю гру. Хоч політиком пе був. Напевно, у цьому й є його помилка та особиста трагедія: перівність сил, та ще й за умови слабкої, майже відсутньої, внутрішньої підтримки в середовищі УГКЦ. Відомі факти свідчать про те, що мотиви участі о.Костельника в Ініціативній групі та ліквідаційному соборі не були особистого характеру. Не такою він був людиною. Він взявся не за своє. Хоча йому, активно зорієнтованому на Схід та патріотично палаштованому, напевно й найбільш пасувало за це узятися.

У своїх дослідженнях о.Костельник завжди намагався дійти до джерел природи тверджень, вчинків, сепсу та значень подій або й сам давав свіжі, часто несподівані висповки чи системи поглядів. То ж чи можпа відмовити йому в тому, що він міг з пе мепш ґрунтовних позицій підійти й до вирішення нроблеми своєї участі у тому потоці трагічних подій, який перекотився через Галичину всередині ХХ століття? Видається, що призначення його тоді було, як і героя одпієї з повістей Валерія Шевчука, “не відбудувати на рідній землі Храм, а перепипити Дракопові дорогу, хай і піти заради цього йому у жертву”.

ЗМІСТ

Від упорядника

Г.КОСТЕЛЬНИК, Настя Волошин дівчина зі стигмами.

Історія стигматизації

- I. Як я пізнав Настю
- II. “Знак, котрому будуть противитися”
- III. В монастирі
- IV. Знову в Млинах
- V. Характер Насті
- VI. Початок стигматизації
- VII. Зв’язок із Тересою Нойман
- VIII. Верхів’я стигматизації
- IX. На крилах екстазу
- X. Під обсервацією лікарів
- XI. Закінчення стигматизації
- XII. В Христовій службі
- XIII. Мої переконання
- XIV. Доповнення

О.ПЕТРУК, Відвертість віри та трагедія
о.Г.Костельника